

JURISCONSULTUS
RATIONALIS 5.

Sive

De Rationibus decidendi
Veterum JCtorum Roma-
norum,

Dissertatio Juridica

exhibita

AUTORE

ANDREA Ockel /

Scabin. Regii in Duc. Magdeb. Assessore,
& Civit. Hall. Cons.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Impensis Andreæ Friderici Boettigeri,

Typis Joh. Jacobi Krebsii, Acad. Typogr.

MDCCII.

17

JURISCONSULTUS
RATIONALIS 5.

Sive

De Rationibus decidendi
Veterum Juris Romanorum,

Dissertatio Juridica

exhibita

AUTORE

ANDREA Schel /

Scabin. Regii in Duc. Magdeb. Assessore,
& Civit. Hall. Cons.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Impensis Andreæ Friderici Bœttigeri,

Typis Joh. Jacobi Krebsii, Acad. Typogr.

MDCCII.

17

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

ILLUSTRISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS
D O M I N I S

DN. DANIELI LUDOLPHO
LIB.BAR. de DANCKELMAN,
SAC. REG. MAJ. BORUSSIÆ MINISTRO
STATUS, ET SUPREMI CONSILII BEL-
LICI CONSIL. INTIMO, UT ET COM-
MISSARIO BELLI GENERALI;

Domino in Zesen,

D O M I N O

NICOLAO BARTHOLOMÆO,
LIB.BAR. de DANCKELMAN,
SAC. REG. MAJ. MINISTRO STATUS IN-
TIMO, CAMERAEQVE IN DUCATU
MAGDEB. PRÆSIDI SUPREMO &c.

DN. JOHANNI FRIDERICO
AB ALVENSLEBEN

S. REG. MAJ. UT ET SERENISS. DUC.
BRUNSV. MINISTRO STATUS ET CON-
SILIARIO INTIMO, Toparchæ in Hundis-
burg, Gattersleben, Rogätz, Calbe
Glörbe, & Seedorff, &c.

DN. CAROLO DE DIESKAU;
S. REG. MAJ. IN REGIMINE DUCATUS
MAGDEB. CONSILIARIO, ATQUE TRI-
BUTORUM SUPREMO DIRECTORI.

Dynæstæ in Dieskau, Lochau, & Bruckdorf,

SACRUM ESSÊ JUBET

AUTOR

ILLUSTRISSIMI VIRI

Vbeunt conspe-
ctum vestrum
præsentes pagel-
læ, Ratione non
pondere truti-
nandæ: Quæ sivi horis subcisi-
vis in Rationes J Ctorum Ro-
manorum, quas decidendis
causis controversis suo tem-
pore accommodarunt, non
solum ut officii rationem ha-
berem, & indagarem an illæ
Rationes decidendi quæ à no-
stra-

stratibus in Scabinatibus &
Dicafteriis illis plerumque su-
perstruuntur, æquitati con-
veniant ubique, & germano-
rum possint applicari causis,
sed & ut Vobis EXCELLEN-
TISSIMI HEROES, vitæ per
hunc annum, ubi quodam-
modo à Curia curis vacuus fui,
nisi quod TVTELARI JU-
DICIO præessem, rationem
redderem; Scilicet quod in ali-
is desideravi, id & mihi ne sim
ἀνικλόγιστος dictum putavi, &
quod de Amasy Aegyptio-
rum Rege referunt annales,
quod legem sanxerit, quâ cau-
tum, ut unus quisque civium
vitæ suæ rationem Nomar-

cho quotannis daret, id & mihi pro lege observandum duxi: Vobis, Viri Excellentissimi, hasce schedulas expungenda trado; multos vos reperturos in illis defectus non ambigo; omnia mihi justificanda non attribuo; Suppleat defectus sublime vestrum iudicium, & insignis, quâ me hactenus affecistis benignitas: Experta Curia, & Scabinatus sæpius vos æquisimos & justissimos rerum suarum Arbitros; Vestrâ intemeratâ fide tot Provinciæ POTENTISSIMI REGIS NOSTRI, sustinentur, tot Dicasteria reguntur, tot afflictorum myriades erigun-

guntur, sed & in me tantos
vestri favoris emisistis radios,
ut a vestro sereno vultu nun-
quam me tristem dimiseritis:
Nullum igitur sanctius Tribu-
nal accedere, nulli justiori ju-
dicio me meaque submittere
potero; Dignemini modo si
ad reliqua me condemnare
placet, ut me ipsum vobis man-
cipem: Cætera dubia decidat
sola vestra æquitas: Ad aliud
judicium non provoco: Quod
superest faxit Deus, summus
Rerum humanarum modera-
tor & Arbiter, ut omnia ve-
stra consilia cedant in S. REG.
MAJ. DOM. NOSTRI
CLEMENTISSIMI, mag-
men-

menta, Justitiæ conservati-
onem, vestrique Nominis glo-
riam, quod vovet,

VIRI ILLUSTRISSIMI

Vestr. Excellent.

Hal. Cal, Febr, MDC, II,

devotus Cliens

Andreas Ockel.

Quod

Uod *Illustris Dominus*
Coccejus in monitis ad
Jurisprud. Public. asse-
rit, Justitiæ semina à
naturà hominibus in-
sita usuRatinois excuti,
& rationem in disci-

plinis Juris excolendis & tradendis utram-
que facere paginam, præprimis circa Jus
Civile Romanorum verum. Non enim
ense & ferro jura dirimebant Romani, exi-
tumque litis ad *judicium* quoddam fictum
divinum referebant, quod antiquis germa-
nis nonnullis frequentatum fuisse demon-
strat, Vir summe eruditus *Job. Philipp.*
Datt. Tr. de Pac. Imp. Publica, L. 1. e. 1. n. 25.
tb. 25. Nempe solis magistratibus tanquam
suis Vicariis gladium & administrationem
Justitiæ commisit sanguinis humani acerri-
mus vindex Deus, & Si quis litium osor,
potius à strepitu forensi defistere, injurias
ferre, & ultionem *Judicio Dei permissivo*
committere velit, (de quò exasciata erudi-
tionis J Ctus D. *Adamus Cortrejus*, integrum
Tractatum conscripsit,) haud licitum pro-
priam vindictam, exercere, sed Tribunal

Dei justī expectare pietati Christianorum
convenit: In Legibus Romani verò omne
præsidium ponebant, quæ ubi expressæ de-
ficiebant, vel obscura apparebant, ipsis ve-
ro de casibus ad causas civiles spectantibus
judicandum erat, vel ubi in secessibus suis
de quibus Ulpianus *in l. 21. §. 9. n. de Recept.
qui arbit. l. 16. n. Mand. & Plinius L. 2. E-
pist. 17.* conscribendis Tractatibus Juris o-
peram dabant, ex Lumine Rationis, quin &
quodammodo ex revelata voluntate divi-
nâ pensitabant quid æquum quid justum
porro ex regulis Politicæ multa ad usum &
utilitatem Reipublicæ determinabant, mul-
ta quoque ex suâ opinione quam conscientiam
vocabant, dirimebant, Fama & calamo
quilibet horum inclarescere volebat, hinc
eorum opiniones in scripturam redactæ
hinc & inde circum ferebantur, & favorem
judicantium sibi conciliabant, postquam
vero à *Triboniano*, in unum corpus quod Jus
Civile Romanorum appellant collecta hæc
placita, varia fata experta fuerunt: De tota
collectione minus magnifice senserunt
plurimi, dum nævos circa methodum, tæ-
diosas tautologias, inconsultas repetitio-
nes, oscitantiam circa omissiones, dolosas
truncationes, & inversiones damnarunt,
quam

quam telam texendam sibi imprimis sum-
 ferunt *Ludolphus Pratejus Tr. de Jurispr.*
mediâ, & Franciscus Hottomannus in Anti
Triboniano suo. Alii tam cœco affectu &
 amore in opus illud Justinianeum & olim &
 hodie feruntur, ut sacro Codici illud com-
 parare somniant, sicque ejus dulcedine &
 sententiis fascinati, ut vel sola lectione cu-
 jusdam legis ex π. Podaræ dolorem am-
 plius se non sentire suaviter & absque sensu
 infaniverint. Non deviant forsan qui me-
 dia viâ incedunt : Uti enim nævos illos
 non dissimulandos putamus, certoque cre-
 dimus, illos, qui non veritate legum Ro-
 manarum investigata cœco impetu in illa-
 rum approbationem feruntur, & præsertim
 qui negotiis germanorum omnia scita Ro-
 manorum incaute applicant, vix adimplere
 officium JCtorum, ita multa dicta JCto-
 rum Romanorum ex fontibus genuinis æ-
 qui & boni esse desumta, suumque usum et-
 jam in foris Germaniæ habere strenue de-
 fendimus, facileque ostendi poterit etiam
 decidendis causis ad politiam spectantibus
 in Provinciis Germanorum posse in *Subsi-*
dium vocari Leges Civiles Romanas Ante-
 quam hoc demonstrem præliminariter Ti-
 bi, L. B. discutiendum propino; *An scilicet*
ferere

lupinis, *Du Fresne præfat. gloss. in fine latin.*
 §. 13. & 36. induxerint, adeo ut cum illa provinciali seu gallica Teutones Rhenani sua lingua Teudiskâ, usi fuerint, quod probat *Lehmannus in Chron. Spir. L. 2. c. 45.* ubi decretum synodi Tournonnensis de anno 513. in hanc rem allegat, cujus hæc verba sunt. *Visum est unanimitati nostræ ut quilibet episcopus habeat Homilias continentes necessarias admonitiones & ut easdem homilias quisque aperte transferre studeat in Rusticam Romanam linguam, ac Teudiskam, quò facilius cuncti possint intelligere quæ dicantur, tantum tamen abest, ut latinam linguam pro vernaculo sermone habuerint Teutones, ut potius & mores & linguam suam teudiskam sartam tectamque conservaverint, & ad posteros transmiserint, vid. Rhenan. L. 2. Rer. German. Goldastus L. 1. Rer. Aleman. fol. 81. Lehmannus d. l. ubi lepidam historiam de hac lingua Teudiska recitat; Quamvis quoque antiqui Teutones, ex quorundam opinione sibi imponi passi fuerint, linguam germanicam ob hiatus & sibila non posse in litteras referri in tantum, ut & postea ubi scribere didicissent latinis litteris suam linguam expresserint, lingua tamen latina in*
 com-

commercio non fuit germanorum, neque pro populari habita, vid. *Ill. Dn. Schilt. pref. ad Ius Feud. Alemann. §. 9. sqq.* Etenim cum Clerici Notariorum & Secretariorum munus pestilenti ausu invaderent omnesque sententias, prothocolla, instrumenta contractus & similia, & si ab ipsis partibus in vernaculo omnia essent proposita, tantum in hunc finem ut fraudibus esset locus, latinis verbis exprimerent & laicos sub prætextu inscitiae à tribunalibus arcerent. in tantum ut Maximilianus I. Imperator ingentem pecuniae summam illi promiserit qui publicum quoddam documentum quod ante 500. annos lingua germanicâ conscriptum possit producere, *Lehm. Chron. Spir. L. 2. c. 45. p. 169. Edit. Nov.* tandem Rudolfus Imperator dolo detecto iuste & prudenter statuit ne amplius Notarii litteras contractuum latine scriberent sed germanicè, *Dn. Schilt. J. I. Publ. T. 2. p. 270. th. 4. Comm. in A. B.* quod & à Francisco Rege Galliae anno 1539. factum fuisse refert *Hottoman. in Anti-Tribon. c. 15.* Cum & Fridericus II. anno 1236. Pacem illam terrestrem quam vocant, *den Land-Frieden* (quam primam Constitutionem germanicam putat antea laudatus *Dn.*

*Dn. Datt. d. l. c. 4. n. 7.) germanis verbis & conscribere & publicare jussit, de qua re Gottfridus Viterbiensis ita refert: Curia celeberrima in assumptione B. Marie apud Moguntiam indicitur, ubi fere omnibus Principibus Regni Teutonici convenientibus. Pax juratur, vetera jura stabiliuntur, nova statuuntur, & Teutonico sermone in membrana scripta omnibus publicantur. Imprimis vero civitates imperiales inter gravamina sua quæ Friderico III. in Curia Moguntinensi offerebantur insurgebant contra tyrannidem clericalem forensensem, & Doctorum Italizantium vesaniam quam hosce in judiciis perversa sua lingua latina exercere clamitabant: Ea quæ hætenus dicta unice eo collimant, ut ostendamus nunquam latinam linguam fuisse pro populari in Germania præsertim receptam, neque Leges Romanorum fuisse in Germania præsertim inferiori nunquam PROMULGATAS, & ideo hanc linguam pro intelligibili non fuisse habitam, fuitque ex his quam suaviter somnient, qui credunt Leges Justinianæas genti Teutonice esse promulgatas scilicet *Corpus Juris Civilis*, ut vocamus, non ut legum scriptarum Codex*

dex, qua'is ex legislatione Justiniani olim
 Imperio Romano, ac deinceps Italidis ex no-
 strorum Imperatorum confirmatione
 fuit, in respectu ad Germanos potest ad-
 hiberi, sed ut systema aliquod Jurispruden-
 tiæ optime contextum, & infinita pruden-
 tia refertissimum, quo & nos & populi qui-
 cunque alii utilissime uti possimus, tan-
 quam instrumento, cujus ope quisque suas
 leges interpretari, ac ad præsentis casus
 discit applicare cordate ratiocinatur, *B.Dn.
 de Kulpis dissert. de germ. LL. Vet. ac Rom. jur.
 in Rep. nostræ orig. p. 37.* Innuit id Impera-
 tor Carolus IV. in famosa A. B. t. 18. §. 2.
 Cum enim ibi Imperator de conspiratori-
 bus ageret & antiquam legem Romanam,
 quæ est *l. 1. C. de sedit.* allegare vellet pru-
 denti consilio illam L. Romanam non ceu
 Constitutiones germanicas, suam appel-
 lat sed hisce contradistinguit, uti annota-
 vit *Ill. Schilter. l. 1. f. π. 2. Comm. ad A. B. p. 296.*
 Concludo potius, & si probari possit, quod
 tamen hætenus liquido probari non po-
 tuit à declamatoribus legum Justinianæ-
 arum generaliter in fora germaniæ esse, re-
 ceptum, attamen nihil fluctuans dico ejus-

XX

modi

modi senatus Consultum magnam arguere imprudentiamcùm populus ad non intellecta injustè obligatur; Et sicuti Liturgia latina ideo ex Ecclesiis Evangelicis exterminata quod iniquum & indecorum crederent Protestantes cultu non intellecto placare Deum, ita pari injustitia oneraretur populus germanus si ad observantiam legum latinarum quis eum vellet compellere, quod & de gallis suis animadvertit *Hottomannus d. l. c. 18.* Dolendum, dico, Professores Juris Germanici, Naturalis, & Gentium in locum Professorum Institutionum Justiniani, & Pandectarum non surrogari, sed potius in Academiis Germanicis plurimis ita instrui juventutum, ut illi qui tandem Remp. consiliis juvare, clientibus & de jure suo dubitantibus opem subministrare, in Dicasteriis vero causas controversas decidere debent, sic formentur & reformentur ut de Lege Fusia Caniniâ tollenda, de SCto Tertulliano & Orphiliano, de Manumissionibus, magistratibus Romanis, pactis nudis & vestitis, & sexcentis aliis obsoletis rebus, pro & contra, ut dicunt dies noctesque argumentanectere, leges ob-

stan-

stanter recitare, & loquaces se ostendere discant, de cætero Legum patriarum & Recessuum Imperii in tantum nescii, ut ubi *de Ordinatione Camerae Imperialis, de ordinat. Politicâ, §. de Indaganda* domum reversi quid percipiant tanquam ad Hispanica vel Arabica nomina obmutescant, facileque probari posset inter viginti doctores uti nominantur, J. U. vix tres sæpe esse qui vel unicum R. I. studiose perlegerint, vel sci-ant, quid sit I. P. O. quid ordinatio Cameralis, quid speculum Saxonicum, quid Suevicum, Ad communem invidiam declinandam in testimonium eorum quæ à me hætenus dicta sunt provoco ad iudicium *Illustris Viri Dn. Iob. Ludovici Praschii, Consulis apud Ratisbonenses meritis in Remp. utramque celeberrimi qui in suo Jcto vero & personato §. 16. p. 96. ita ratiocinatur: Ius Romanum quod Justinianus olim in Thracia protulit, multi satis egregie in quo & merito laudantur, sunt edocti, qui iidem cum in media nati sint germaniâ, R. I. ceterasque pragmaticas sanctiones vix semel in vita conspexerunt; Nam quæ cathedræ actis publicis instructæ explicantium voce resonant? num parâ religionē*

Et industriâ tractantur cum orientalibus, quæ
 debita patriæ Et Solonibus ejus veneratio pri-
 mo loco reposuit? nonne hæc quodammodo
 ingratitude, obscurari Et gradu suo dimoveri
 jus nostrum ab eo quod vires suas Et authorita-
 tem illi unice acceptam refert? quare Et hæc
 remedium publicum Et strenuum efflagitant?
 Cum quo coincidunt quæ habet Melchior
 Goldastus in Epist. dedicat. Ration. Constit.
 pref. quando de hac re sequentes nectit
 quærimonias. Hoc malum Academiæ, quod
 magno Reip. damno juvenes in eis juris
 Romani antiquitatibus instruuntur, quæ nul-
 lum usum habent, negligantur vero nostra
 propriæ leges: ostenditque Illustr. Schilte-
 rus in Prefat. ad Ius Feud. Alemann.
 quàm necessaria juris Alemannici cogni-
 tio sit vero Jcto germano, & quàm arcte
 cum hac cognitione conjuncti duo illi Co-
 dices, Jus nempe Saxonicum & Svevicum
 cum super hisce duobus Juribus forma Re-
 ip. totusque Vicariatus fundetur, & ipsi duo
 Vicarii tempore Interregni ad hosce fontes
 quoad munus Judicarium compellantur.
 Vera ut ut hac omnia esse, quivis extra stu-
 dia partium positus intelligat attamen nec
 ho

hoc ambigendum non perdere operam
 qui & ornamenti gratia, Ius Civile Roma-
 num, qua tale cognitum sibi reddunt, &
 ad advocatorum munus admoti declara-
 tionis melioris ergo in causis germanorum
 ad ejusmodi scita Romanorum JCtorum
 provocant: Exemplis rem illustrare tenta-
 bimus: *In ordinatione Politicâ Magdeburgensi*
c. 13. §. 6. cautum ne aræ quibus olim
 ædes superstructæ fuerunt in hortorum
 usum vel etiam horreorum commutentur,
 sed quod non obstante ulla præscriptione ci-
 vibus integrum sit eas à possessoribus in hunc
 finem vindicare: Huic vindicantium in-
 tentioni multa sæpe opponuntur, hinc ubi
 causa in iudicium protrahitur, principali-
 ter equidem se fundabit advocatus in or-
 dinatione Provinciali, sed tamen nec erra-
 bit advocatus si ad justitiam hujus Consti-
 tutionis demonstrandam etiam provocet
 ad aliarum gentium moratiarum similes
 constitutiones, in specie verò si provocet
 ad Jus Civile Romanorum, Ita enim *in l. 52.*
de contr. Empt. vend. Ictus Paulus in Comm.
suo ad Edictum differit, Senatus censuit; ne
quis domum villamque dirueret, quo plus sibi
 acqui-

acquireretur, neve quis negotiandi causa eorum quid emeret, venderetque, poena in eum qui adversus SCtum fecisset constituta, ut duplum ejus quanti emisset in ararium inferre cogeretur, in cum verò qui vendidisset ut irrita fieret venditio: Plane si mihi pretium solveris, cum tu duplum arario debeas, repetes à me, quod à meâ parte irrita facta est venditio. Nec solum huic SCto locus erit, si quis suam villam, vel domum, sed & si alienam vendiderit: Hanc Constitutionem Romanam B. Brun-
nem. Comm. ad b. l. tanti facit, ut defendat propter utilitatem publicam nec per jura-
mentum talem venditionem posse confir-
mari, optimeque Covarrubiam qui
hanc legem consuetudine abroga-
tam censuit, ex eâ ratione refutat, quod
ideo leges quæ revera ut leges promulga-
tæ non censendæ sint abrogatæ, quod ra-
rior earum casus contingat, potius defen-
dit nec hodie procedere emtionem si quis
ex domo vellet hortum facere; Hoc am-
plius notandum Edictum hocce magnæ
curæ fuisse Romanis patere exinde quod &
Marcianus ICtus in libro suo Singulari de de-
latoribus, cujus fragmentum extant in l. 48.

π. de damn. infect. illud explicet & ampliet in hunc modum, *si quis ad demoliendum negotiandi causa vendidisset domum partemque domus fuerit convictus, ut emptor & venditor singuli pretium quo domus distracta est, præstent, constitutum est, Ad opus autem publicum si transferat marmora vel columnas licito jure facit;* Sic extat ordinatio Hallensis cœmeterialis, in qua fornices sepulchrales **Die Schwiebbogen** distingunt in familiares & hereditarios, sic ut illi sint, quos sibi quis & familiæ suæ comparavit, hereditarii verò quos sibi quis & heredibus quibusve comparavit, causam hæc distinctio non uni litigio sæpe dedit, an nimirum uxores & filiarum quæ non sunt amplius in patriis sacris constitutæ liberi hisce arcubus possint inferri, & porro an hereditarii arcus possint esse in commercio; ad utriusque controversiæ illustrationem, quamvis res ex aliis principiis decidi possit, quin possit advocatus provocare tam *ad l. 5. π. de Religios. & sumt. fun.* ubi *Cajus in Commentario suo ad Edictum Provinciale* huncce casum sine dubio, quamvis mutilè in *π. π.* relatus, sub incudem vocavit, quàm ad *Ciceronem l. 11.*

de Legibus ubi eleganter in hunc modum
differit, *Tanta religio est sepulchrorum ut ex-
tra sacra & Gentem inferri fas esse negent esse
idque apud Majores nostros Torquatus in gen-
te Papilia judicavit* non dubito, & quoad
hereditaria sepulchra quin possit provocare
ad *l. 7. n. de R. D. & l. 6. §. 1. n. de Religios.*
simulque defendere quod & Romanis jura
sepulchrorum à jure religionis fuerint se-
parata, vid. *Dn. Schilt. Exerc. ad n. 4. c. 7.*
Carpzov. decis. 287. omnino puto; Porro in
nostra civitate Hallensi ferme in singulis
plateis communes putei reperiuntur, ad
quorum usum & refectionem in certo di-
strictu habitantes ordinatione peculiari ad-
scripti: Sæpius verò evenit, ut ubi ad refe-
ctionem sumtus colligendi, nonnulli sub
prætextu quod nec illis puteis communi-
bus utantur, & quod eorum usui renuntiare
velint sumptus conferre detrectent; ubi res
ad forum litigiosum venit, quamvis hæc
controversia male ex Jure Justinianæo de-
cideretur, tamen nec male officio suo fun-
getur advocatus, qui illustrationis ergo ad
Jus Justinianum, & quidem ad *l. 7. n. de
R. D.* ejusque rationem decidendi provo-
cet,

et, utpote in qua lege *Marcianus* Jctus docet, quod ea quæ sunt universitatis singuli soli sibi nec attribuere nec in præjudicium universitatis repudiare possint, Cum itaque refectio puteorum non ut singulis utentibus; sed ut universitatis cujus est proprietas incumbat, igitur si renuntiandum foret, in totum universitati non singulis id incumberet, vid Cæpolla D. S. U. P. c. 47. Sufficiant hæcce de usu juris Romani subsidario in causis germanorū ad causas politicas spectantibus; cui thesi explicandæ si res ampliorem disquisitionem desideraret, possemus pluriora exempla afferre, sed & in causis, quæ ex rectæ rationis dictatis decidendæ potest jus Civile Romanum in subsidium vocari, non ut formalis lex, sed ut materia, quæ & in Jure Romano, (si modo n. Jus Romanum appellari merentur) extet, & ad consensum gentium demonstrandum, cum ceu in dissertatione ipsa demonstratum, principia communia jurisprudentiæ universalis, ex lumine Rationis, & revelato divino verbo sint haurienda: Movit me hæcce cogitatio ut præfenti dissertationi manus admoverem;

Scilicet sæpe adverti multos, præsertim eos qui omnem Jurisprudentiam ex lacunis Triboniani & Commentatoribus hauriri credunt, eo imbecillitatis poni, ut quoties de casu quodam dubio controverso consuluntur, primum Italorum Hispanorum Lusitanorum & Germanorum scripta anxie cura pererrent, & an casum in terminis, uti vocant terminantibus invenire possint, per omnia antra, sicut venatores lepores in sylvis pervestigantes, inquirent, cum faciliore negotio ubi illis adjumentis, quæ Jurisconsultum decent instructi essent ex illis tricis se explicare possent; Qui si veteres Jurisconsultos Romanos credunt hac superstitione laborasse errabunt, cum evolutio ipsorum librorum in pandectas relatorum ostendat sæpe à simplici ratione ex æquo & bono illas rationes decidendi desumfisse: Ad roboranda ea quæ dixi iterum ad alios provoco: Ita autem *Illustr. Forstnerus ad L. 2. Annal. Tac. c. 30. Miselli disputatores ut ad casum propositum respondere possint, tractatus & Commentarios, & glossas & decisiones & Consilia evolvere necesse habent, donec inveniant casum in terminis: Cum quo Dn.*

Bec-

Bocclerus in Museo suo convenit, quando ait: Cortices aut vteres devehunt secum, qui non natandi periti sunt, neque adminicula sapientiae perficiunt sapientiam, sed inchoant. in quem locum ubi incidit Iob. Brandes de Verâ & non simulata philosoph. Ictor. p. 115. ita philosophatur. Apparet male hujus tam solidi & splendoris nominis decus in illam nescio cujus scientiae umbram commodari, quae id saltem scit, quod è magistrorum scholis accepit, & ideo potest esse verum qui illi dixerunt, quibus si autoritate vel deficiuntur, statim aqua haeret; Qui non suo sibi ingenio sapit, eum ego quovis potius, quàm veri Icti nomine censendum existimaverim. Sed nec hoc prætereundem alios tantis præconceptis opinionibus fascinosos ut omnes leget pandectarum absque examine rationum quibus illæ nitantur cæco impetu adorent, sic ut Hugo de Roy de Eo quod justum L. 1. i. 8. §. 6. tantam æquitatem in legibus Justinianæis reperiri clamitet, ut illas leges merito tanquam jus Gentium commune per totam Europam observare debeamus, cum quo Artburius Duck de auctorit. J. C. coincidit, qui cum in patriam Ang-

Angliam Jus Civile Justinianæum inducere conaretur, tantas congeffit hujus laudes, ut de eo dicere posses, Arthuriū nimium laudando Jus Justinianæum illud vituperasse; Hos sæpe pro Junone nubem captare cū sit in aprico facile spero me veniam impetraturum, si eorum errorem non dissimulaverim, & quā male sæpe cohæreant opiniones JCtorum Romanorum imo quomodo ob diversa principia, quibus imbuti, repugnantias & contradictiones evitare non potuerint, professus fuerim, insimul vero serio asseruerim, non posse quem JCti nomen sustinere, nisi principia quibus innitantur scripta Romanorum JCtorum caleat, cum ratio suadeat principia conclusionibus priora & notiora esse debere, verumque esse, quod *Cicero L. 3. de LL. ait*, Non à Prætoris Edictis, neque à LL. XII. Tabb. sed penitus ex intima Philosophiâ juris disciplinam esse hauriendam cū moralis doctrina & officia communia Deo & hominibus debita lapis angularis sint, quibus superstruendæ res civiles: fundamentum itaque probe ad regulas
justi

justi. & æqui examinandum, si superin-
struendum ruere non debeat, id quod in-
nuit *Hornius de Civit. in Proæm. c. 5.* quan-
do ait : *¶ Cuius est qui immotam regulam mor-
talitatis in jure naturali positam noverit
à primis causis derivare, immediata conclu-
sa rite deducere, tum attributa & effecta
explicare, Æquitatis fateor, Romani ¶ Cui
studiosissimi fuerunt, sed cùm non omnia
æqua sint, quæ æquitatis habent imagi-
nem, & disputationes ingeniique osten-
dendi ergo ¶ Cui Romani multa imprimis
verò qui sectæ Academicorum addicti dixe-
rint, imo utilitas Status Romani singularis
multa pro temporis ratione desidera-
ret quæ alio tempore vix essent ap-
probanda hinc non omnia quæ olim ju-
sta & æqua visa & nobis talia hodie
esse debent ; Non semper mare inter æ-
stuentes fluctus ex gremio suo margaritas
excludit, sed & stercorea spumat : Non pi-
gebit in hanc rem allegare quæ habet
*Joh. Brandes de Vera & simul. ¶ Cui philo-
soph. c. 6. p. 137.* Die Römische Rech-
te haben die Heydnischen Römer als
ihre Erfindniß **GOZZES** gesehen
und*

und der Christlichen Liebe zu wieder
auff die Leisten ihres gemeinen Nutzens
und zu dieser Ergrößerungen gerichtet/
dazu wie Mäusefallen listige Formulen
angehencket/ wer darenin gefallen/ der
ist ärger als im Sarnstrengen verwor-
ren/ und hat sein Recht bald verloh-
ren/ solche verrostete Mausefallen hat
man vor Jahren umbgeschmiedet/ und
mit so viel Dornhecken umbzeunt/ daß
fast niemand in dem wilden Wald zu
seinen Rechten kommen kan. De coetero
erunt fortassis qui non æquali oculo has
pagellas aspecturi sunt; sed sicuti turpe adu-
lationis studium semper à me alienum fuit,
ita nullo alio respectu quam veritatis amo-
re hos scopulos ingressus; Novi esse quod-
dam hominum genus in nostris terris fe-
rax cui spiritus ad subitos jocos & facetias
nati, cui ex temporanea garrulitas, ad ali-
quam leporis imaginem, cui mentas secta-
ri, vagari per academias, tiam & LL. Ro-
manas sine intermissione gloriari, huc &
illuc garriendi causa cursare, non gaudere
secreto otio quod est unicum coagulum
studiorum sævissima æmulatione decerta-
re,

re, livore & deformi improbitate gaudere
volupe; Hos phyllos, qui venena tantum
librorum sugunt & in subsidium vocant
foeminas ut in spondis & circulis detrectent
& damnent quod innocenter actum: Hoc-
ce hominum genus credo & in me esse
clam & palam exsurrecturum: sed eorum
censuras facile patiar: Bonis verò & corda-
tis si hæc quæ differui dispacent, ab illis me-
liora edoctus lubenter hæc emendabo;
Vale. Lector Benevole! Dab. in Musæo
Calend. Febr. MDCCII.

JURIS CONSULTUS RATIONALIS.

Seu

De Rationibus Decidendi
Veterum Jurisconsultorum Roma-
norum.

CAPUT I.

*Exhibens explicationem termi-
norum in Rubro positorum cum
definitione Nominali &
Reali.*

Th. I.

E Veterum Jurisconsultorum ra-
tionibus decidendi quas
vel jus explicando, vel de
jure respondendo adhi-
buerunt, & à Triboniano
pandectis insutæ, differ-
turus,

turus, non sine ratione processisse videbor
 si veterum vestigiis insistens terminos in
 rubro positos levi penicillo prius depin-
 gam. Hac enim ratione in scriptis suis
 usos fuisse veteres JCtos nemo qui aliquam
 cum illis contraxit familiaritatem ignorat;
 certè familiare hoc fuisse imprimis Anti-
 stio Labeoni, Antistii Labeonis filio ex
Agellii L. 3. c. ic. non sine verborum plau-
 stis commendat, decus Altdorffinum Hu-
 bertus Giphanius præfat ad paratitia feudalia
Magn. Noricor. Rittersbusii; Quamvis enim
 Labeo ad illud honoris fastigium ab Impe-
 ratore *Valentiniano Tertio placidia filio*, in
oratione Valentiniana emissa ad Sénatum ll.
R. A. D. 426. cujus fragmenta extant in *l. 1.*
C. Theodos. de Resp. prud. quæ tamen con-
 stitutio teste *Dyonisio Gothofr. ad l. un. C.*
de V. I. E. à Justiniano abolita, non fue-
 rit evectus, ut ejus scripta veluti Papiniani,
 Pauli, Ulpiani, Gaji, Modestini, ad auto-
 ritatem legi, proferri, recitari, ac allegari
 iussa fuerit; *Jacob. Gothofr.* immortalis ope-
 re *Comment. ad d. l. 1. C. Theodos.* quinimo
 quamvis *Plinii & Horatii & quidem huius*
L. 1. Satyr. 3. testimonio, (nam & ad poë-
 tarum calculum provocasse JCtos reperi-
 mus

mus vid *Job. Strauch. de Imp. Mer. c. 1. Du. Zaunschliffer de offic. Jud. supplet. p. 1. Concl. 1.)* Labeonem dubiæ fuisse sanitatis velint, vid. *Hector Capycius Latro: L. 1. decis. 107. n. 18.* attamen cum artium liberalium scientia præsertim platonica Philosophiæ illum tinctum fuisse *Joachimus Hopperus L. 1. p. 254. & Henelius de Vit. vet. Jctor. c. 4.* reliquerint ipseque antea laudatus *Capycius d. decis. n. 40.* quod de insania Labeonis dictum, à petulanti Horatii Satyrici genio, in Octavii Augusti, cui Labeonis liberum & erectum ingenium haud arridebat gratiam confictum, doctè refellat, videatur quoque *Bernhard. Rutil. de Ictor. vit. in vit. antistii Labeonis f. 153. & Nobil. Dn. Thomas. de Nevis Jurisp. Rom. L. 2. c. 2. p. 77.* merito & illi sua laus facta tectaque remanere debet, neque ejus methodus in enodandis terminis juridicis planè negligenda: Ecquis enim est, cui Themis arida rigavit labra, quem lateat, quanto labore & cæteri Jcti, & imprimis Alpha Jctorum Papinianus in verborum proprietates inquisiverit, adeat cui volupe, *Cujacium L. 24. c. 23. Pet. Heigium Orat. de Papiniano, Anion. Fabri Jurispr. Papinian. L. 1. t. 1. part.*

3. illat. 3. & conf. 2. *Manticam de Tacit. & ambig. convent.* Etenim uti secundum *Epicteti* aureum illud monitum ἀρχὴ πάντων δεινότης ἢ ἐὼν οὐνομάτων ἐπίσκαψις, ita sanè stultitiam sapiunt, qui rerum communium vocabula & substantiam ignorant, *Scip. Gentil. de Error. testam. c. ii.* (seu qui tandem auctor hujus scripti, styli siquidem prolixitas vix *Genio Gentilis* convenire videtur) seu quod dixit *Carolus Molinæus in Consuetud. Paris. T. i. §. i. gloss, 5. n. 80.* citra notitiam vocabulorum ne litterati quidem nomine quisquam dignus est, ne dum *Juris periti*: Ac Proinde terminos in Rubro positos ante omnia enucleabimus. Sistunt se autem primo vocabula *JCtorum veterum Romanorum.*

Th. II.

JCti vox in tantum nota in quantum ipsa divina Jurisprudencia suam commendat dignitatem, scilicet *JCti* nomine illi tantum veniunt, qui & scientiam interpretandi Leges, & prudentiam de casibus dubiis respondendi, & rite cavendi formulasque præscribendi notitiam callent, *Anonymus de JCto perf.* qui extat in *Cynos. Jur. p. 2. p. 9. Hahn. orat. de usu Chronol. & Histor.*

stor. in jur. priv. p. 7. 8. 9. quo & collimat
 Idea veri JCti D. Schilt. *Jurispr. For. Ex. 1. §.*
 3. *Non is qui leges universas memoria tenet,*
neque qui seu veras, seu apparentes earum
contrarietates remediis fictis, veris conciliare
annititur JCtus est, sed is demum M. Anto-
nio vel potius M. Tullio Judice, L. I. de orat.
vere JCtus nominatus qui legum & consuetu-
dinis ejus, qua privati in civitate utuntur, &
ad respondendum & ad agendum, & ad ca-
vendum peritus est, conf. Vultej. Prolegom.
Jurispr. p. II. statim & hoc exinde eluces-
cit nos non facere cum illis qui inter Juris-
peritum & Jurisprudentem differentiam
faciunt, priori nomine pragmaticos quos
vocant indigitantes, hoc vero nomine il-
los demum qui interpretandis Legibus &
profitendo Juri vacent, vel scribendis &
dictandis testamentis adhibiti vel denique
qui solliciti sint de illis Legibus ferendis
quæ conservationi Reip. expediant quod
faciunt imprimis Aulus Gell. L. 12. Noct. At-
tic. c. 13. Marc. Lyelama L. 1. m. 14. & Hoto-
mannus in JCto suo perfecto, CONRING. in
addit. ad Tr. de orig. Jur. Avianus in Illustr.
controv. acad. sylloge Eckold. ad. π ad t. de
O. I. §. Nam ut recte JCtissimus noster Tho-
ma-

masius in Aureo Tractatu de Jurisprud. Di-
vin. c. 1. §. 11. & seqq. demonstrat distin-

guendas esse diversas partes prudentiæ in
 genere considerata, Et esse quidem aliam
 partem Jurisprudentiæ late considerata,
 quæ circa actiones honestas in genere oc-
 cupatur, esse & aliam quæ circa *futuras* acti-
 ones hominum occupatur parium, & ad
 Consultatoriam prudentiam pertinet, sed
 esse & aliam quæ circa actiones hominum
 honestas *præteritas* versatur, & prudentia
 judicialis dicitur, omnem vero qui sive
 circa hanc sive circa illas occupetur, &
 Iustum & prudentem esse debere; quod &
 confirmat, laudatus *Schilt. d. l. quando*
pergit; Adeo mera legum morumque cognitio
non sufficit ad nostram prudentiam, ut neque
fiducia de Jure respondendi seu jus ad factum
adplicandi rem conficiat neque agendi & li-
tem in judicio persequendi sed imprimis in jure
cavendi requiratur PRUDENTIA h. e. con-
sulendi quibus modis, artibus & formulis at-
que cautelis innocuis negotia & juste valide-
que & ex re agentis gerenda & fraudes ca-
lumniaque atque sophisticæ cautela adversan-
tium evitanda, potius dicimus Jus respon-
dendi consulentibus, & jura publice in-
 ter-

terpretandi esse synonyma; *Schilt. Ex. 2. ad π §. 2.* Sic ut illa JCti functio quam *ar-tem bene cavendi* supra diximus, JCti Romani, de quibus nobis imprimis sermo, bene excoluerint, de qua re inter alia *l. 9. pr. π. de off. proc. & l. famosa Gallus de lib. & postb. & l. 5. π. §. ult. de Cens.* abunde testantur, adeo ut anonymus ille antea nobis laudatus in JCto suo perfecto p. 10. sic de JCti definitione differat, JCtus est vir bonus qui Jus profitetur, respondet & interpretatur, dico Vir bonus, quod Verbum in legibus pro equo & artis sue quam profitetur, perito accipitur ut pro diligente patre familias; Nec in eleganter Horatius id explicuit, Libro Epistol. 1.

Vir bonus est quis?

*Qui consulta patrum, qui leges scitaque servat;
Quo multa magnaue sccantur iudice causa,
Quo tempore, & quo causa teste tenentur.
Dico profitetur; nam hoc ut JCtus publice munus subeat, omnino necessaria est:*

Quod hodie in testimonio ab Academia tributo consistit: Dico respondet; quod Theophilus fieri dicit consultatione, & subsequente ipsius JCti definitione; solebant enim veteres JCti ab omnibus privatis de jure suo dubitan-

tibus adiri, iisque certa responsa reddi, ita ut domus J Cti templo Apollinis à Crasso compareretur, eiusque responsa oraculis, ut quæ de jure suo incertos certos redderent, causæque victoriam divinando prædicerent &c. quod exprimit Schol. Juvén. ad Satyr. i. quando dicit: Intra Apollinis templum jurisperiti sedebant & tractabant, J Ctus itaque cum tres functiones præcipue sustineat, tamen ea propter J Cti nomine non privandus si leges tantum profitetur & de jure non respondet, neque cautelas in foro versantibus propinat, sicut e contrario, J Cti nomine insignitur licet publica jura non profiteatur.

Th. III.

Hoc potius certum Nobili hocce J Ctorum & Jurisperitorum nomine indignos esse homines Lejulegos, & rabulas, genus hominum sordidum vile, servile Jurisprudentiam rem sane sanctissimam, ut dicit *Ulpianus l. Præses. §. perinde ꝑ. de Extraordin. cogn. pretio nummario dehonestans*, quos *Astreæ Sydus Excellens B. Zieglerus* ad faciem depingit *dissert. pec. de Rabulistica*: & imprimis *p. 16.* dum inquit; *Rabulae sunt; qui conscientias hominum & suæ propriæ vim faciunt, qui non eloquentes, sed simpliciter loquentes,*
sunt,

sunt, & tantum questus gratia garriunt, lites
producunt & tantum non. eternas faciunt.

Quos criminosa Lingua nutrit & pascit,

Vitalis ævi quamdiu trahunt lucem

Fori togatos vultures dicas,

Picasque inertes aut monedulas veras,

Auri sequaces, pellices crumenarum

Hirundinesque patrimonii lauti

Adeo ut de illis repeti possit, quod jam olim
conquestus Nigrinus, Adriani ille Impera-
toris designatus successor, nisi Faventiæ fu-
rente invidia vitæ subductus teste *Spartiano*
& *Dione*, scilicet venire advocaciones, ve-
nire etiam prævaricationes, & gloriæ loco poni
ex spoliis civium magnos & statos redditus *Plin.*
L. 5. Ep. 14. Budeus in Not. ad π. p. 14. 63. Cer-
te αΦιλονειλον, illiteratum; iners ac pœna
etiam turpe hoc genus hominum vitiligan-
di studio in tantum inflammatum ut eorum
patrocinium in medio foro impune dicas
latrocinium, causidicinam cui adhæret im-
probitas, dixeris, *Benj. Priolus de Reb. Gall.*
Epist. dedicat. Ab his itaque Rabulis cum
secessum faciant Viri cordati illos, licet
multa lustra in foro circum erassent, Jcto-
rum nomine efferre esset ipsi Jurispruden-
tiæ vim inferre, interdicendum potius illis

aqua & igne, ac quod de poetarum fato in
parnasso fingit Boccelino cum infamia ex-
cludendi essent à Consortio Jctorum cum
in illos demum quadret quod inscriptio
Neapolitana innuit, DOLUS MALUS AB-
ESTO ET JCTUS: quod refert *præ-Nobi-
lissimus Hassorum Jctus, Dn. Job. Nicol. Her-
lius diff. de Collision. Leg. Sect. 3. §. 2. p. 153. in-
ter op. ejus.*

Th. IV.

Veteres Romanos posuimus; Veteres
nobis esse eos qui superioribus ætatibus vi-
xerunt haud sine ambagibus invenire licet;
Quamvis enim poeta & Veteres pro Senio
confectis designat, quando canit.

Veteres migrate coloni
communis tamen ferme grammaticorum
schola veteres à senibus in eo distinguit,
quod hi sint, qui vita equidem adhuc fruun-
tur, sed ad senectutem pervenerunt, illi ve-
ro qui aliquot tempora vixerunt, quod eru-
ditissimus *Bæclerus Not. ad Tac. Annal. L. 1.
c. 3. p. n. 87.* ita exprimit, quod sint qui ad
ætatis LX. pertingerunt annum, & Juniori-
bus qui LX. ætatis annum attigerunt, oppo-
nuntur: Et veterum quidem appellatio-
nem in hoc significatu Principi eloquentiæ
Tul-

Tullio arrisisse ex Tractatu ejus de Univer-
sit. apparet, quando ait, *credendum est Vete-
ribus & priscis viris*; Quanquam Terentius
prolegom. Heavt. ad vituperationem hoc
nomen referat quando canit; Quod male-
volus *vetus poeta* dictitat, sit ut sit, hoc cer-
tum Veterum nomine anteriores JCtos ab
aliis pasim in Legibus citari ceu videre licet
in *l. §. 6. π. postul. l. 39. π. de pact.* Sic Ulpia-
nus cum JCtum & senio & diligentia, & ex-
perientia insignem describere vellet, illum
in *l. 17. §. 6. π. de Jur. patron.* nominat, qui
præter Juris Civilis veterem benefundatam
peritiam anxie diligens sit, sic & Cicero 3.
*verr. verba ipsa tenuerunt JCti Veterrimi for-
mularum architecti*; sicuti e contrario juve-
nes *νοτῆμοι* & factiosi in jure appellantur.
l. 28. §. 2. π. de pæn. ibique Gothofr.

Th. V.

Addimus Romanos ut exprimamus no-
bis potissimum de illis JCtis sermonem esse
qui Edicta Prætorum Romanorum, vel
commentariis suis illustrarunt, vel responsa
quæ quærentibus dederunt & collegerunt,
vel alios Tractatus speciales conscripserunt,
ex quorum scriptis Tribonianus centonem
illum, qui hodie Jus Civile Romanorum
au-

audit, formavit, non attento, an illi JCri
natione Romani, an Græci, an Syrii fuerint.

Th. VI.

Restat ut & explicemus, quid per vo-
cabulum Rationalis, & Rationes decidendi
velimus: Sumitur vero vox *ratio* pro quali-
tate objecti diversimode vid. *Schardius in*
Lexico Juridico voce Ratio: vel sumitur (1)
pro usu & officio seu diversis respectibus,
v. g. Scala est scala si vero descendo & con-
sidero terminum ad quem vocatur de-
scensus, si adscendo & considero terminum
ad quem vocatur adscensus, vel sicuti Cle-
mens Alexandrinus exemplum de Numis-
mate suppeditat, v. g. drachma est una ea-
demque si tamen detur publicano est ve-
ctigal, si detur doctori est didactrum, quo
& respexisse videtur illustris in Rempubli-
cam litterariam meritis *B. Struv. S. I. C.*
Ex. 1. th. 10. quando prudentiam non re ipsa
sed ratione in prudentiam stricte ita dictam
& civilem distingui putat (2) Ex officina Nu-
mulariorum desumitur hujus vocabuli ac-
ceptio, ut pote apud quos ratio constare di-
citur cum rationes expensarum & accepto-
rum congruunt; quo in sensu *Suetonius in*
Nerone c. 30. sordidos & deparcos esse puta-
bat

bat quibus ratio impensarum constaret, totaque die *redditio rationum* illorum qui aliena administrarunt aures perstrepit, & de qua acceptione pomponius in l. 26. de don. *Nuda ratio non facit aliquem debitorem, ut puta quod donare libero homini volumus licet referamus in rationes nostras, debere nos, tamen nulla donatio intelligitur, sed & à turba politicorum uti salutare volunt, (3) vox Ratio in negotiis publicis sumitur, sic bellum Ratio persequendi jus suum secundum LL. Gentium dicitur, Dn. Schilt. diff. de Secretar. c. 1. ibique not. & in genere Ratio Status pro utilitate quam status aliquis intendit sumitur, & a viris probis definitur quod sit notitia mediorum & rationum quibus fundatur, firmatur & augetur status i.e. Reip. forma quæ ibi viget, à depravatis vero illud observatur quod Trajanus Boccalini Cent. 2. Relat. 87. garrit quasi applaudente Parnasso Boteri illa definitio explosa hæcque substituta fuerit; Quod ratio status sit lex statibus quidem utilis, sed legi divinæ & humane contraria, cujus impietatis documentum demonstratur à Boeclero Comm. elegantissimo in Tac. L. 1. Anna l. c. 3. p. 93. quando notat, Mæcenatem illum callidum e profundæ impro-*

pro--

*probitatis Rationibus in aurem Principis instillasse; Agrippam tanti fecisti, ut aut gener-
Tibi assumendus aut occidendus: cujus aurea
verba de pestilenti hoc hominum genere
quæ Not. ad Tac. p. 171. graviter & cordate
profert, omnibus piis Jctis commenda-
mus, propius ad nostrum scopum est illa
Vocis acceptio quando (4) vox Ratio pro
Juris usurpatur fundamento, veluti Comi-
cus ille. In hac si tū postules Ratione certa fa-
cere, nibilo, plus agas. Quam si des operam
ut cum Ratione insanias & alius Poeta Guili-
elm. Brito, L. 2. Philipp. v. 31. canit.*

*Flectere tentabat vivis Rationibus il-
lum & vers. 35.*

*At Comes hac contra dabat allegamina Regi.
Hæc mihi donavit genitor Tuus hoc memi-
nisti,*

*Te mihi Regali jam confirmasse sigillo
His veris titulis mihi jus acquiritur in Re
Quam repetis; Regni noli turbare quietem
Ne fiant hostes Tibi qui parere tenentur
Non decet ut tanti sit pæctio frivola Regis
Non decet ut Regis fiat Revocabile verbum
Esto quod nullum mihi jus sit rebus in istis
Ut loquar absque meo Præjudicio Rationis*

Pos-

*Possideo tamen hac per Te Tuumq; Parentem
 Jus mihi defendit in in his possessio sola
 ad quæ verba illustre Decus Hallensium
 Casp. à Barth. Comment. vers. 46. Rationis
 i. e. Raison jus suum dicit, loquitur ut fori
 non in consultus ac sane suum jus allegare, ni-
 bil aliud est quam rationes sui juris deducere:
 Cum enim JCtus non tantum vim obtineat
 focialem quatenus homo, sed & *judicium*
 ad æstimandas actiones à Deo habeat, hinc
 recte hoc *judicium* sequitur in actionibus
 civilibus vocaturque *id ratio* Confer. Grot.
 de J. B. & P, Prolegom. §. 9. Respicere huc
 videtur JCtus Paulus in l. 22. §. 2. π. de aqu.
 possess. quando Rationem pro iudicio quo
 destituitur infans accipit vid. Illustre huius
 Athenæi Sydus Dn. Sam. Stryckius de J. Sen-
 suum in proæm. §. 15. & Ulpianus in l. 13. π. de
 poen. cum circa determinationem poenæ
 non vagum arbitrium sed illud quod cum
 Ratione compositum exigit, & in L. 1. π. de
 de requir. vel. damn. abs. æquitatis rationem
 non pati quemquam inaudita causa con-
 demnari, & in l. 25. π. de Manum Juris ratio-
 nem hoc velle dicitur: & hoc est quod JC-
 ti per rationem certam veritatis demon-
 strationem intelligunt, sed & (5) Ratio non
 nun-*

nunquam sumitur pro *Regula* juris commu-
 nis, vel pro Jure generali, quo spectat *l. 14.*
15. 16. π. de LL. de qua re infra *Hordled. ad l.*
20. π. de LL. §. 14. 15. Rationalis itaque JCtus
 est nobis Vir prudens quatenus verum di-
 sternat à falso *in arte consultatoria*, non
 quatenus appetitu rationali, qui intellectui
 præest, cum aliis hominibus præditus &
 brutis contra distinguitur, quo facit *l. 1. §. 3.*
π. si quatrup. Pauper fec. quod Seneca Epist. 89.
 mihi videtur innuisse, quando dicit Philo-
 sophiæ esse tres partes, moralem, natura-
 lem & Rationalem, primam componere
 animum, secundam rerum naturam scru-
 tari, tertiam proprietatem verborum exi-
 gere & structuram & argumentationes,
 quo & respexit forsan Cicero quando in *libro*
de LL. profitetur jus in ratione sapientis esse
 positum eamque verissimam esse juris at-
 que injuriæ regulam. *Hottom. Juris C. perf.*
 id tamen statim adjicio me à grammaticis
 veniam petere, quod vocabulum RATIO-
 NALIS adhibuerim cum ex eorum doctri-
 na Cicero illa voce nunquam usus fuerit.
 vid. *Turneb. Not. ad L. 2. Cic. de LL. p. 137.*
 Et cum circa investigationem veri & hæc
 argumentationes animus mirum in mo-
 dum

dum volutetur, hinc vocabulum *Deciden-*
di adjecimus, quod quatenus ad rem facit
adhuc erit brevibus explicandum, *Decide-*
re dicimus quando quis inter ancipites &
dubias cogitationes ac disceptationes de
hisce dubiis quasi transigit, ac certi quid sta-
tuit, Quo respiciens *Cicero*, inquit, *deci-*
dis, *statuisque Tu*, *quid ad denarium solve-*
retur; Quin frequens est latinorum for-
mula, qua facere decisionem efferunt, pro
conuenire de summa aliqua, hujusque si-
gnificationis vestigia reperire licet *in l. 2. π.*
de term. mot. ubi Callistratus eleganti trans-
latione à transactione rei dubiæ & contro-
uersæ moderamen quod pro personarum
qualitate & conditione in poenis infligen-
dis iudex adhibet, decidere vocat *Marqu.*
Freher. decis. Areop. c. 6. germani nostri ita
rem efferunt, ut dicant **der Sache einen**
Ausschlag geben; sic in Dicasteriis no-
tum sententias principum decisivas appel-
lari **Macht Sprüche**/ decisivische Rescri-
pta, *Schrader de Sentent. ex plenitud. pot.*
Latis, Quales decisiones in Corpore Juris
Justiniano, uti appellatur reperire licet,
quando Justinianus §. 3. j. *de Libert.* se anti-
quorum JCtorum controuersias compo-

fuisse, ac antiqui Juris altercationes placasse gloriatur, quamvis quænam illæ decisiones sint adhuc lis inter dd. vid. *judiciosissimus Strauch. ad 50. decis.* Cum itaque antea dictum quod decisiones ancipites & dubiæ cogitationes præcedere soleant, idque circa interpretationes & responsa JCtorum & his necessario accidere debuerit, hinc demonstrationes eorum rationes decidendi dictæ, confer. *Vincentius Placcius in suo JCto perfecto c. 4. p. 135. n. 17. §. 7.* Quorum si descriptionem dare velimus, dicimus *Rationes decidendi Veterum JCtorum Romanorum nihil aliud esse, quàm æqui juris antea pro & contra disputati evenerunt* vid. l. 2. π de LL. vel *Rationes decidendi fuisse conclusiones ex principiis justi & æqui, & utilis ad minimum ex opinione eorum desumptas, & vel negotiis civilibus de quibus consulti, terminandis vel in legibus & Edictis explicandis, vel in Tractatibus elaborandis ab ipsis adhibitas.* *ICtum Rationalem vero describimus, quod sit Vir sciens & prudens actiones morales & civiles ad leges juris vel naturalis, vel civilis attemperandi, ut publicæ status utilitati & privatorum felicitati consulatur; An verò tales*

les omnes & semper fuerint JCti Romani
alia quæstio, de qua infra pluribus :

§.VIII. Statim verò & hic præcauendum,
nos in præsentī differtatione loqui tantum
de rationibus quas in interpretandis Legi-
bus & in decidendis controuersis adhibue-
runt, veteres ICti Romani, non de ipsis
Edictis & Legibus Romanis, & persuasum
nobis est, aliud esse, *Legem* aliud *jus*, h. e.
æquitatis causam, *quæ* loco rationis adhibi-
ta, & quæ facit, ut & alii qui non sub Im-
perio Romano vixerunt, & vivunt, & qui
vigore potestatis jubentis ad obseruati-
onem Legum tenentur, eam juris rationem
cum æquitate vel prudentia conjunctam
amplectentur, vel si ab æquitate abhorren-
tem vel utilitati communi non conueni-
entem inueniant, eam detrectent & dete-
stentur *Mev. ad Ius Lub. quæst. prælim. 2. n. 9.*
Illustr. B. Kulp. de germ. Leg. vet. ac Rom. jur.
in Rep. nostra orig. p. 37.

§. IX. Porro & hoc notamus nobis non
esse animum differendi de Mente Legum
Romanarum, scilicet recte Magnus Gro-
tius in immortalī opere de *I. B. & P. L. 2.*
c. 16. §. 8. monuit non rectè illos procede-
re qui mentem Legis cum ratione confun-

dunt quod *Gronovius notis* ad h. l. ita explicat, *Ratio est causa quæ Legislatorem movit ut legem poneret, mens sententia seu id quod ex verbis recte acceptis colligitur*: Et cum mens legis debeat esse brevis & perspicua, quo facilius ab imperitis teneatur, & ceu *Seneca epistola 95.* dicit veluti diuinitus emissa vox colatur, hinc ratio legi non semper inest, hæc vero ratio admittit interpretationem extensivam modo restrictivam, quod tamen lex respuit, sic *l. 1. §. 2. ad L. Corn. de Sicar.* mens clara est & generalis, *neminem occides*, sed cum ratio legis sit, quod nefas sit hominem homini insidiari, & hæc ratio in illum qui contra aggressorem se defendit, illumque occidit cesset, hinc oppido patet aliud esse mentem legis aliud esse rationem legis, ceu ipse *Grotius* ex *Cicerone* d. l. in suis notis affert, conf. *l. 29. ff. de LL.* quibus & hoc addendum, quod *Leges Romanæ Rationi rectæ subjaceant*, non ratio recta *Legibus Romanis*; *B. Kulp. d. diss. p. 51. conf. & Nobil. Dn. Hertius de Collision. Leg. Sect. 1. p. 134. 135.*

§. X. Tandem & hoc monemus aliud esse *occasionem* Legis aliud *Rationem* Legis, aliud quoque esse *causam* Legis, Nempe occa-

casionem legis à ratione Legis multis para-
 rangis differre & usu fori & ex ipsis legi-
 bus Romanis edocemur, ita enim Ulpia-
 nus in *l. 1. §. 5. π de postul.* accurate occasi-
 onem à ratione legis distinguit, quando ni-
 mirum *rationem legis* quare mulieribus in-
 terdictum postulare pro aliis allegat, hanc,
 ne scilicet *contra pudicitiam sexui congruen-*
tem alienis causis se immisceant, & ne virili-
bus officiis fungantur; Occasionem vero hu-
 jus legis hanc dedisse dicit Carfaniam im-
 probissimam foeminam quæ inverecunde
 postulavit, & inquietavit magistratum,
 Totâ certe die videmus evenire, ut priva-
 ta commoda & affectus occasionem legi &
 sanctioni dent de quibus legibus tamen
 non dici potest, quod privata commoda
 & affectus sint ratio novæ illius legis, exem-
 plis rem illustrabimus; in ducatu Magde-
 burgenſi Lege provinciali, quam **Policey-**
ord. appellant cautum ut filia post matrem
 absque prole decedente illius gerada ad
 heredes collaterales non ad cognatas deve-
 niat, exſiſtebat casus, quod vidua post ma-
 trem nulla relictâ sobole ex se rite procre-
 ata absque testamento decedebat, quæ he-
 redem universalem ab intestato fratrem

germanum, & simul ex uterinâ filiam relinquebat, hæc jure cognationis geradam postulabat, ille pro se allegabat ordinationem provincialem, lis in judicium deducebatur, interveniebat fiscus & declarationem ordinis provincialis impetrabat, quæ cautum impofterum illam legem non ad viduas sed ad illas filias quæ adhuc in sacris parentum constitutæ mortem cum vita commutant applicandam, non ergo dici poterat rationem hujus declarationis fuisse illam litem inter illas personas ventilatam bene verò occasionem dedisse, hanc litem novæ dispositioni: Sed & quid per causas legum à veteribus dictarum & in corpus Juris Civilis translatarum intelligamus, quilibet vel primis principiis Metaphysices imbutus intelliget, si & causam principalem, instrumentalem & finalem bene inter se distinxerit, quoad hancce ultimam verò bene circumstantias ponderabit, an causa finalis quæ legibus addita revera illa causa fuerit, an non dissimulata vera causa, in speciem quædam allegata, quæ tamen arcanæ legis causæ non respondet, quod diuinare magnam prudentiam requirit, & difficilis quandoque ob temporis distantiam

am

am impossibilis cura est, putamus enim
cum *Conringio de variâ & verâ Jurispr. p.*
131. sæpius aliud longè intendisse JCtos &
Tribonianum, quam quod verba loquun-
tur, de qua re & fato Tractatum JCtorum
c. 4. amplius differendi campus se offe-
ret.

CAP. II.

*De Veterum JCtorum Romano-
rum ortu, Necessitate &
Autoritate.*

Th. I.

DE ortu Veterum JCtorum Romano-
rum fusc hic differere non lubet, cum o-
ptime rem jam exhausserit Acutissimus
JCtus Dn. *Thomasius Tr. de Nævis Jurispr.*
Justin. c. 1. 2. 3. seqq. hoc certum mihi per-
suasumque ante LL. 12. Tbb. JCtos illos or-
tum suum non habere, cum præter paucas
leges Regum Politiam maxime spectantes
& sacra, de cætero consuetudinario simpli-
ci jure ante hoc usi fuerint, Latini peranti-
qui, & quod de germanis laudat Tacitus
plus bonos mores quam apud alias Leges
valuiffe id etiam forsan ad ea tempora ap-
plicari potest, quod & innuit Pomponius

in l. 2. π. d. o. l. §. 1 & Cujacius L. 3. 'obs. c. '40
quando inquit, constat ex Halicarnassæi *L.*
11. & 10. ex legibus Regiis & NB. moribus.
populi Romani multas decemviros Leges,
in XII. Tbb. transtulisse, hoc censente po-
pulo, Sed post infaustum partum Legum
XII. Tbb. has interpretandi facultatem pu-
blicam & fastos dies indicendi, formulasque
actionum formandi licentiam sibi arcano
consilio Collegium Pontificum arrogavit,
& primorum JCtorum Romanorum habi-
tum induerunt, fatente *Pomponio in l. 2. π.*
d. 10 Conf. & Cujacius ad t. de O. J. p. 99. Ra-
tionem hujns rei reddere conatur *Hahn.*
Not. ad Wesenb. ad t. d. O. I. n. 4. nempe
quod credidissent Romani, ipsos Deos de
hisce rebus occultis dare tesponfa suis vati-
bus, sæpius fatuis, cum omnes legislatores
Deos suarum legum auctores dixerint *Me-*
rula de LL. Rom. c. 1. §. 3. imo ea propter Ju-
stitiæ sacerdotes ab Ulpiano dictos putat
Hottomannus in JCto suo perf. quod justitiæ
Deæ oracula & responfa consulentibus e-
nuntiaffent, quod Hottomanni inventum
etsi id sibi placeat merito rejicimus, cum &
Paganismum & Papismum redoleat, potius
Pauli in l. 32. §. 4. π. de recept. extollimus, qui
sacer-

faciendos, cum sacris Dei illos vocare oporteat à jure dicundo repellit, Cæterum cur primi Romani id fecerint, veriore causam fuisse arrogantiam Cleri ex patritia gente conflati solidioribus argumentis probat antea laudatus *Dn. Thomasius d. t. L. 1. c. 4. n. 70. 7. & Paulus Merula de LL. Roman. L. 1. c. 2. §. 10. p. 49.* Sed & alios extra hunc cingulum sacerdotalem constitutos clam responsa dedisse consulentibus & sic interpretasse Leges XII Tabularum, re ipsa JCtos se præstitisse ex Pomponio edocemur §. 35. l. 2. *π. d. O. I.* conf. *Henelius Elegant. tract. de JCtis Veter. p. 18. & Dionysius Halicarnass. L. 11.* ubi ostendit inter officia Patronorum Clientibus præstanda & hoc recenseri, quod patronos oportuerit clientibus respondere de jure, cujus illi rudes essent, & absentium æque ac præsentium curam gerere. Si vero nomen JCti in ea acceptione sumere velimus, qua illis nonnulli adscribunt qui Professores Juris sunt, primus JCtus Romanorum fuit *Tiberius Coruncanius*, & sic ortum ad Annum *U. C. 470.* vel potius 500. referemus quem clara illa nomina in pandectis expressa deinde subsequuta, non tamen negantes circa Chronologiam & historiam

juris ars ceu Pomponius in l. 2. §. de O. J. loquitur, *tradi* coepisset, & sic necesse esset ut & Viti essent qui illam artem excolerent, Nimirum ut in omni Exercitiorum qua liberalium qua illiberalium genere prius artifices fuerunt, quam artium universalium præceptiones, & hæ universales præceptiones ante quam earundem demonstrationes accuratæ, vel potius ex hisce demonstrationibus formata systemata, ita nec aliud circa interpretationem Juris Romani evenire potuit, quam ut prius! Legum interpretes naturali sua industria & ingenii acumine accedente prudentiæ dirimendi Leges viam sternerent, inde sensim recurrentibus sæpiusculis similibus interpretandi exemplis ex singularibus universales magis atque generales observationes & regulæ ab ipsis constitutæ, quas regulas deinde rationibus atque causis approbarunt, *Vincentius Placcius JCtus Hamb. in suo JCto perf. c. 2. p. 22.* & cum illi qui hasce regulas formabant non pari ingenii acumine præditi erant, hinc & non æqualem auctoritatem illorum responsa experta sunt: Nam omnes quidem homines natura ita comparati ut facili modo, si modo velint cognoscere possint quid injustum

stum sit, & prudens sibi ipsi lex & leges sibi præscribit, h.e. positiones sibi in animo format quibus actiones suas conformat; sed sicuti non omnes quibus naturaloquendi facultatem concessit, in summos oratores evadunt, ita nec omnes perfectam juris cognitionem his principiis tantum adjuti consequuntur.

Th. III.

Paucis itaque considerabimus qualem auctoritatem J.Cti Romani diversitate temporis & status habuerint: Accipimus autem vocabulum auctoritatis hic tam pro prærogativa Juris Consultorum circa juris prudentiã, quam pro ipsa concessione Imperatoria *l. 2. §. fin. ꝑ. de O. J. D. Textor. dissert. de auctorit. Interpr. Jur. th. 1. & 2.* Penes Collegium Sacerodotum ab initio fuisse facultatem de jure respondendi antea docuimus, sed & alios extra hoc Collegium constitutos privata auctoritate jus respondentibus dixisse *ex l. 2. §. 35. de O. J.* constat; Hi apud populum non infimæ erant auctoritatis *§. 41. ꝑ. d. O. J.* Sed & sibi externa Pompa auctoritatẽ quandam conciliare studebant, dum in atrio plerique pleno imaginibus Majorum in excelso loco in sella fedebant, & veluti oracula ex tempore responsa fundebant, *Anony-*

piencia liceat uti. Remederi huic malo voluit Augustus Imperator, itaque uti Pomponius in l. 2. §. 47. pergit, ut major juris autoritas haberetur constituit ut ex autoritate ejus responderent, & ex illo tempore peti hoc pro beneficio cœpit: JCtorum itaque qui autoritate polluerunt scripta in Corpus Juris Civilis relata, & ex illa mole *Templum Justitiæ* uti in l. 2. §. 5. C. de V. l. E. ut forsan hoc nomen cum sacerdotibus antea allatis corresponderet, dicitur exstructum §. 4. l. 2. C. d. V. l. E. Sed neque sub Imperatoribus eorum qui publicâ autoritate de jure respondendi corruscabant omnium æqualis fuit autoritas dum ex Constitutione Imperatoris Valentiniani & Theodosii quæ extat in l. un. C. Th. de resp. prud. certorum tantum JCtorum Papiniani Gaii, Pauli Ulpiani & Modestini scripta certis sub conditionibus veluti authentica in judiciis allegari voluit Imperator Dn. Schilt. Ex. ad π. 2. §. 3. & exemplum habemus in l. 43. π. de act. empt. in qua Domitii Ulpiani Sententia in judicio prælecta Pauli Sententiæ cedere jussa, & Tribonianismum sapit quod habetur in §. 8. J. d. J. N. G. & C. quod omnium JCtorum Sententiæ & opiniones
eam

habuerint eam auctoritatem, ut iudici recedere ab eorum responsis non licuerit; potius puto non habuisse illam auctoritatem nisi à Prætore vel Imperatore confirmatæ, arg. *pr. I. de Codicill. & l. 11. §. de Jurisd.* vel dico cum *Illustr. Dn. Coccejo ad l. 2. §. 47. de O. J.* in tantum solum responsa prudentum auctoritatem infallibilem habuisse, si non a cæteris qui æqualem auctoritatem habuerunt contradictione eversa fuerint, quod & per appellationem fieri potuit, pono enim casum, Causa ventilata fuit coram iudice ordinario, hic a JCto qui auctoritatem respondendi habuit petiit signatum responsum, (de quibus signatis responsis agit *Seneca L. 7. de benef.*) iudex illud publicavit partibus altera pars acquiescere noluit, sed appellat ad superiorem, hic casum cum responso prioris JCti ad alium JCtum qui etiam publica auctoritate munitus mittit, hic dissentit à priori sententia & posterior in rem iudicatam transit; Er. dici non potuit prioris JCti sententiam habuisse vim & auctoritatem legis simpliciter. Hoc certum à *Justiniano* æqualem auctoritatem omnibus JCtorum scriptis attributam fuisse, vid. *l. 2. C. d. V. J. E.* Cœterum videatur de hac ma-

C

teria

teria *Revardus de autoritate prudentum Corasius q. 6. Jacobus Gottofr. ad t. C. Theod. de Rcsp. prud. Hahn. ad t. d. O. I. & Henelius de Vitis ICtor. Cynof. Jur. p. 2. p. 113. & imprimis Frantzck. ad π de O. I. n. 59. & Dn. Thomasius de Nev. Iurisp. Rom. L. 2. c. 2. nev. p. 67. qui posterior aliquatenus dissentit.*

CAP. III.

De Rationum decidendi in Veterum ICtorum responsis usu, eas investigandi Necesitate, Modo & fundamentis.

QUod in genere *B. Corringius de Civili prudent. in prefat.* advertit, quando dicit; *Qui justos queas profectus facere si ignores qualibus rationibus, probari quæque debeant?* Id in specie de LL. J. Civilis Romani pronuntiandum. Etenim cum in vasto hoc opere nec reputandum quis, (nempe cum præjudicio autoritatis) dixerit, sed quid dictum ita monente Imperatore *in l. 1. §. 5. & 6. C. de V. I. E. & non lex sed causa, & ratio legis inspicienda sit Nov. 18. c. 5. pr. & scire leges non hoc sit verba earum, horumque significationem vulgarem tenere, sed vim ac potestatem legalem seu juridicam*

cam l. 17. π de LL. Anonym. in ICto perf. c. 3. oppo-
 nimus qui extat in Reusneri Cynosura Juris p. 2.
 p. 2. non poterit non insignem usum afferre,
 si ipsi cum Lege & rationem decidendi legis
 noverimus, cum e contrario hujus rei ig-
 norantia, itemque artis Analyticae seu di-
 dascalicae neglectus fecerit ut qui ad cla-
 vum sederunt, quasi remigio veloque de-
 stituti, tot opinionum inter sese suborto
 quasi civili bello decertantium fluctibus
 exponerent Jurisprudentiam, monente
 JCtissimo Domino Schiltero Coroll. 4. ad
 Exercit. 1. ad π adjecto, conf. & Mev. p. 4. d.
 359. n. 2. Qui enim legis alicujus solam de-
 cisionem intelligit, unam tantum facti spe-
 ciem definire novit, qui verò decidendi
 quoque rationem collegit innumeros ca-
 sus & infinita prope individua ratione con-
 cludet, hinc nihil jus civile profitentibus ad
 perfectam eruditionem consequendam
 utilius est, quàm eorum quæ à majoribus
 nostris simpliciter definita videntur, cau-
 sas rationesque diligenter scrutari, differit
 Math. Gribald. de Methodo & Rat. stud. in
 jure.

Th. II.

Novi equidem tres diuersas circa hanc
 rem plerumque circumferri opiniones (I)

eorum qui statuminant non debere JCtum rationem sui responsi dare, (2) eorum qui putant non expedire neque permissum esse ut in rationes decidendi veterum JCtorum inquiramus, (3) eorum, qui statuunt inanem esse operam cum non omnium quæ à majoribus tradita sunt ratio reddi possit, de omnibus hisce paucis videbimus an illis subscribendum, Et quidem priorem quæstionem quod attinet fatuos illos JCtos appellat, qui rationem decidendi suæ sententiæ inferunt, *Panormit. in c. sicut, de sent. & re judic.* quo cum facit *Wesenb. p. 1. Conf. 29. n. 62. Suttinger obs. 78. n. 4. JCti Altororpb. Resp. 55. sub fin. Fulvian. Pacianus de probat. p. 2. c. 44. n. 65.* qui plerumque provocant *ad l. 12. §. 1. & a. quam man.* cuius ductu putant sufficere dicere: *Ita lex scripta* quam rationem alii vocant *Vultejanam.* Dn. *Zaunschliffer de offic. jud. supplet. p. 1. Conclus. 4. §. 2.* cum & olim JCtorum responsa auctoritatem habuerint, licet rationem nullam reddiderint, *B. Frantzck. ad t. d. o. 1. n. 59.* Ast nolo tempus in futili hac opinione refutanda conterere, præstitere id ante me JCti magni nominis imprimis *Alemannus in Palestra Consultat. p. 660; &*
ad

ad huc sub iudice lis est annon veteres JCti
suis sententiis rationes decidendi immis-
cuerint, licet Tribonianus illas rescuerit,
neque fideliter indigestis suis digestis in-
seruerit, de quâ re infra fusius, hoc cer-
tum plurimis responsis Veterum JCtorum
rationes subjectas fuisse, ceu inspectio pan-
dectarum probat, neque enim omnes Scæ-
volæ, qui cum pragmaticis græculis pressis
in respondendo stylo usus vestigia presse-
runt, *Hordleder. dissert. de vero sensu l. 20. π.
de LL. th. 48.* Neque hodie JCtos qui ra-
tiones decidendi suorum responforum
edunt fatuorum nomine quis, cui sanum
sinciput, appellabit, postquam non tan-
tum in Recessu Imperii de anno 1654. pub-
lica lege cautum, **das solche collegia juri-
dica bey abfassunge der Urthel die ex fa-
cto genommene rationes decidendi alle-
mahl kûrzlich aufzusetzen / und auf er-
fordern des judicis à quo ohn Entgeld
auszustellen schuldig sein sollen /** sed & in
*Ordinatione Illustr. Scabin. Hall. ab Archiepis-
copo Joachimo Friderico renovata: art. 15. no-
bis injuncta hac cura,*

verb: **Es soll ein jeder Schôppe sein
votum textibus & rationibus juris zu
fundiren schuldig seyn /**

Circa tamen verba monendum, non esse sensum ut quilibet Scabinus votum suum in scriptis proferat idque textibus juris stabiliat, & in scrinium id reponat, sed ut RELATIONE, quam vocant, instituta, ore tenus sententiam suam quam profert legibus vel rationibus probare tentet, & si deinde à iudice quærente rationes sententiæ postulentur, ille acta denuo transmittere debeat, ut rationes decidendi illi possint tradi, ceu Collegium nostrum non tantum d. 27. Apr. 1659. vers. Naumb. respondit, quod responsum allegat Illustr. Schilt. Excre. ad π. 2. §. 7. sed idem & ante tres annos repetiit, cum non remisissis actis illustrissimum quoddam Regimen rationes nostræ sententiæ exigeret; quod verò allegatam l. 12. π. quam & a quibus man. attinet illa etiam examinanda erit, & confitemur reperiri illi adjectam illam *ἐπιγραφὴν* quod quidem per quam durum est, sed ita lex scripta.

Ast sicuti adhuc dubium an illa epicrisis sit Ulpiani, & annon à Triboniano in favorem mulierum quibus contra fas & æquum in compilando suo opere favit, (ceu infra forsitan dicetur, interim videatur Placcius in

in *Jcto perfecto: c. 4. p. 144.*) sit adjecta, cum
 Jctorum mentem invertere, interpolare
 immutare illi & concessum & frequenta-
 tum, ita si esset Ulpiani cum Frehero, ex-
 clamare liceret, *si ita scripta lex scripta, sit*
illis non nobis, Romanis non Germanis, paga-
nis non Christianis, Est enim illa non ars boni
& equi, sed subtilis & in artem reducia calli-
ditas quadam & improbitas eo periculosior
quo tectior & sub honesti nomine tutior:
 Quamvis si verum fateri velimus non ha-
 beat Ulpianus quod in gratiam adultera-
 rum hic conqueratur, non uxoribus pro-
 bis & castis sed adulteris, diuertentibus,
 interdicta alienatio & manumissio, his
 obex positus ne infraudem boni publici &
 ut delicta detegantur colluviem hominum
 servos & ancillas plerumque arcanorum
 delictorum participes possint manumitte-
 re in eum finem ut deinde sub specie liber-
 tatis torturæ possint subtrahi; Recte his
 applicari potest quod ille dicit, *Habent hac*
aliquid ex iniquitate sed non sunt iniqua, quo
 applicari potest, quod Jason, Thessalus di-
 cebat; In aliquibus se debere Jus violare,
 ut possit multa iusta agere, Cum præstet
 unius exitium Reip. exemplo esse ne tale

quid imposterum tentetur, quam incolu-
mitate delinquentis periculum & metum
toti societati parare, Et quæ qualis colle-
ctio? lex est dura, Ergo non debet JCtus
rationes reddere suæ sententiæ? vel,
ergo non debet quis inquirere in
rationes duræ legis? quasi vero & legis du-
ræ rationes non possint esse, quamvis an
regulis justis illæ rationes semper & omni
tempore respondeant alia quæstio:
Imo cum de responsis Romanis nobis quæ-
stio satis absurdum esset statuere velle esse
illas irrationabiles cum juris Civilis amasii
tamen pro aris & focis defendant totum
jus Civile Romanum, ex Jure N. G. & Ci-
vili in specie sic dicto esse compositum, ali-
ud vero est si de facultate Legislatoria quæ-
ramus an nempe proficuum sit, vel potius an
officio Legislatoris conveniat, Leges mul-
tis onerare rationibus & in speciem de illis
differere, quod cum *Dn. Thomas*. dissert.
de morum cum jure scripto content. facile ne-
gamus.

Th. III.

Ad alteram quæstionem an permissum
sit & expediat in rationes decidendi vete-
rum JCtorum ut inquiremus, me accin-
gam,

gam, Negativam defendunt multi partim quod Justinianum putant illud prohibuisse in quam rem provocant ad *l. un. C. de V. I. E.* & *effatum Neratii in l. 21. π. de LL.* Et ideo rationes eorum quæ constituuntur inquiri non oportet; alioquin multa ex his quæ certa sunt subvertuntur, partim ex aliis rationibus quas adducit Manzius in *Comment. de Rat. Regul. Imper. in Prolegom.* Ast sicuti prohibitio illa Justiniani subditis Imperii Romanici facta ad statum Germanicum nihil pertinet, & utique ipsæ Leges Imperatorum Romanorum ventilari debent ac possunt, an statui præsentis sint accomodæ vid. *Schilt. Manuduct. ad Jurispr. c. 9. §. 6. & praxin Art. Analytica: p. 2. §. 23. Dn. Kulpis de Germ. Leg. vet. ac Rom. Iur. in Rep. origin. p. 56.* ita & magna differentia inter illam disquisitionem quæ de justitia Legum fit, & inter illam quæ Leges explanat, per formationem veræ speciei facti adductis rationibus dubitandi & decidendi, quæ posterior & licita & necessaria erit, & proficua; „ *Schilt. I. J. P. L. i. t. 2. §. 16.* Elegantia sunt „ quæ in hanc rem differit, *Christoph. Be-* „ *soldus dissert. de præm. poen. & Leg. c. 7.* „ *§. 3: quando dicit; Romanam Jurispruden-*
C 5 „ *tiam*

„tiā non per omnia legum vicem supplere,
 „sed ARTEM solummodo juris docere
 „posse nec aliter etiam nos ligat; Cum
 „nunc alia Reip. forma utimur, inde tam
 „varia sunt statuta locorum; Ipsæ ergo leges
 „Justinianæ politico sunt dijudicandæ ju-
 „dicio & cognoscenda principia eaque pri-
 „ma, quibus subnixa veteres nomothetæ
 „de jure responderunt, Activæ Philosophiæ
 „scientissimi, & sic ex ipsis Politicæ &
 „Jurisprudentiæ quam universalem dici-
 „mus principiis legum rationabile dedu-
 „cendum est, Cicero L. de LL. Juris disci-
 „plina non ex Edicto Prætorum non ex
 „XII. Tabb. sed & ipsa hominum natura
 „hauriri debet, qui aliter jus tradunt liti-
 „gandi non juris vias tradunt; Fusius id de-
 „ducit Illustre decus Hallensium Joh. à
 „Felde præfat. ad Elem. Jur. Univers. Sed
 „ego sciendi cupidine ductus cuncta flocci-
 „pendens, non forum, subsellia, curiam,
 „aulam gratiam, sed causas legum, & me-
 „thodum docendi artem juris meditatus
 „idegi unice ut accuratam perfectamque
 „legum cognitionem mihi pararem, perfe-
 „ctam autem eam voco, quam intellectus
 „habens nihil quærit ulterius; Est vero
 „quæ-

„ quæstionum quas facit intellectus hic or-
 „ do (1) An res sit, (2) ob quam causam ita
 „ sit (3) an etiam quæ reddita est sit causa hu-
 „ jus rei ut adeo quam diu horum aliqua de
 „ sit, tam diu ignorantia intellectus adhuc
 „ laboret, his autem investigatis nihil di-
 „ scendum sit reliquum. Et porro: Doctores
 „ communiter definitionem Celsi, quod Jus
 „ seu Jurisprudentia sit ars boni & æqui in-
 „ terpretantur ita, quod sit quædam legum
 „ scientia (l. 2. π . de O. J. l. 91. §. sequitur 3.
 „ π . de V. O. l. 10. §. ult. π . de JJ.) scire vero
 „ leges, non hoc esse verba earum tenere
 „ sed vim & potestatem; Vim autem & po-
 „ testatem consistere in causa & ratione cu-
 „ jusque legis unde & Jcti rationem ani-
 „ mam legis vocare solent: Fatentur & Dd.
 „ communiter officium Jcti esse extende-
 „ re, restringere & quandoque corrigere
 „ & emendare, leges, l. 10. π . & seqq. de LL.
 „ At hæc perfici nequeunt nisi cognita cujus-
 „ que legis ratione; Nam extensio fit legum,
 „ quando proceditur ad similia an similia sint
 „ quomodo invenies nisi inspexeris rati-
 „ ones? similia enim sunt, quorum eadem est
 „ ratio. Id observavit. Jct9 in 2. π . ad L. Aquil.
 „ & Callistratus in l. 64. §. 1. π . de Rit. Nupt.
 „ Hinc

„Hinc Chrysippus apud Plutarchum in-
 „terpretationem juris in hoc consistere
 „dicit, ut quæ obtinent in una re, ad cæteras
 „omnes quæ parem rationē habent, contra-
 „ducantur;; Quid vero aliud corrigit & re-
 „stringit leges quam ratio? ubi namque
 „cessat ratio legis, ibi legum ipsam cessare
 „necesse est. Quod si vero omne JCio-
 „rum officium fundatum est in cognitione
 „rationis Legum, & nullus homo securus
 „existit de interpretatione rite facta, nisi
 „sciat rationem legis, eamque quam assi-
 „gnat etiam hujus vel illius legis rationem
 „revera esse, sequitur studium juris posi-
 „tum esse in aliquâ Scientiâ & in modum
 „scientiæ tractandum esse. Causam enim
 „seu rationes nosse rerum & has harum re-
 „vera esse nihil aliud est quam scire: Ob
 „quod etiam Jurisprudentia Civilis sapien-
 „tia vocatur (par. l. 1. §. est enim de extraor-
 „din. Cogn. est namque sapientia profunda
 „aliqua causarum perscrutatio: Quis ergo
 „gloriarī poterit, de habitu Jurisprudentiæ
 „perfecte acquisito, nisi ita tractaverit le-
 „ges ut tam causas, & has etiam quas norit
 „revera esse &c. *Hactenus* ile. Ipseque
 „laudatus Manzius confiteri necesse habet
 „rationes Legum non quidem scrupulose
 „& an-

„ & anxie, sed sedulo investigandas & juris
 „ alumnis aperiendas atque inculcandas &
 „ si a posteriori velimus argumentari repre-
 „ hendimus optimæ notæ JCtos id semper
 „ sibi ante oculos positum habuisse, ut ra-
 „ tiones Veterum JCtorum & investigave-
 „ rint, & investigatas ad lydium lapidem re-
 „ vocaverint, occurrit mihi hæc scribenti
l. 61. π. de V. O. in qua JCtus Julianus con-
 ventionem quâ sibi in casum non factæ in-
 stitutionis certam quantitatem vel aliud
 corpus stipulatus tanquam rem bonos mo-
 res lædentem rejicit: anxie in rationem hu-
 jus sententiæ inquisiverunt multi inter quos
Bachovius ad Treutl. V. 1. d. 6. tb. 8. & cum
 vidissent illam falsa hypothesi niti quasi pa-
 ctis successio dari non possit Germania huic
 dispositioni se non obstrinxit, sed successio-
 nem conventionalem nulli juri vel æqui-
 tati naturali repugnare credidit, istamque
 Juliani sententiam explofit, *conf. Dn. Spiz*
JCtus Altdorffinus de oppignor. Jur. P. 1. c. 6.
tb. 5. B. Brunn. ad l. 61. π. de V. O. si itaque
 alii insistere adhuc vellent & præfractæ de-
 fendere quod inutile sit in rationes deci-
 dendi inquirere JCtorum Romanorum il-
 lis *verba Beati domini de Kulpis de German.*
Leg.

Leg. ac Rom. Jur. Orig. autorit. præf. p. 60.
 Ignoscat Deus quibusdam illis Academiæ
 doctoribus fere dixissem corruptoribus qui cum
 ipsi vel seculi infelicitate, aut ingenii etiam sui
 crassitie eandem viam incedere vel non potue-
 runt, vel noluerunt, nunc quoque ab aliis denuo
 monstratam inculcatamque objectis variis ma-
 litiose confictis impedimentis bonæ non minus
 quam incautæ juventuti perdere, difficilem
 reddere, dissuadere suosque auditores nullâ con-
 scientiæ habita ratione ad devios anfractus se
 ducere & labyrintho extricabili immittere
 nondum desinunt, nisi credere malimus ex Sta-
 tus Legulistici ratione id fieri, ne illi forte quos
 docent se fiant doctiores, horumque tandem
 auspiciis vulgaris Jurisperitia quid capiat de-
 trimenti.

Th. IV.

Restat ut & illis satisfaciamus qui pu-
 tant ideo hanc spartam dimittendam quia
 non omnium quæ à Majoribus tradita sunt
 ratio reddi possit. Quantam operam im-
 penderint Icti nostri in eruendo vero sen-
 su l. 20. π. de LL. evolventi eorum commen-
 tarios notum, an omnes pari felicitate du-
 bitandum, Ingenii sui subtilitatem hic im-
 primis ostendere voluit *Frid. Hordleder pe-
 culia-*

culiari differt. Fene anno 1606. sub præsidio A-
rumæi de vero sensu l. Non omnium, habita,
Neque negandum plus illum aliis hic vidif-
se: Quamvis enim concedamus neq; illos a
Scopo in totum aberrasse qui ad Jus arbitra-
rium Romanorum illum textum referunt;
qua in re juvat cum Paulo in L. ii. π. de Jf. jus
analogum bene inter se distinguere omne
quippe jus ceu infra ostendemus quod cer-
tis quibusdam principiis universalibus fun-
datur, ratione suâ nunquam destituitur, &
hoc est quod Jctus in d. l. ii. π. de Jf. dicit
jus eo modo dicitur, quod semper æquum & bo-
num est; seu quod in principiis universa-
libus justitiæ fundatur, v.g. ut nemo cum al-
terius injuria locupletetur. ut fides data
servetur; ut quod quisque juris in alium
statuit, id in se admittat, de quibus An-
gelus Matheacius de Via & Ratione jur. L. i.
c. ii. Nicol Vigelius de Fide Jctorum
p. 18. 19. harum legum omnino ratio sem-
per reddi potest: Ast pergit Jctus in d. l. ii.
& dicit; Altero modo jus dicitur quod o-
mnibus aut pluribus in quaque civitate utile
est & est Jus Civile & hujus juris civilis sæ-
pè adæquata ratio reddi nequit: Neque
aliter evenire potest, positivæ enim utique
sunt

sunt leges pleraque atque adeo vim justitiæ naturalis non assequuntur, nimirum quæ natura jussit simpliciter perpauca sunt, plura ex hypothese constituit, ut negotia civilia longe ampliorem normam exigunt, quod terse expressit Illustr. Puffendorfius in præfat. de Hom. & Civ. quando dicit: *Quemadmodum disciplina Juris Civilis, Jus Naturale tanquam generalem magis disciplinam præsupponit, ita si quid Jure Civili continetur, de quo Jus Naturale silet ideo non hoc illi repugnare censendum: Imo etiam quæ natura vetuit impune permitti quæ mandavit non mandari in civitate interdum est necessarium: & hoc est quod indigitat Schilterus Exerc. ad π. 1. ibique adject. Coroll. 5. quando dicit urget præterea & minatur hostis quoque externus qui rationes eorum quæ à majoribus constituta sunt h. e. principia juris Civilis humana, seu voluntaria, & quæ Legi naturæ suo modo comparantur l. 24. π. de stat. hom. H. Grot. de J. B. & P. L. 2. hostiliter persequitur, & hinc multa ex his quæ certa sunt subvertit. l. 20. & 21. π. de LL. solideque rem ut cætera omnia explicat ICtorum Germanorum Coryphæus Hertius dissert. de Jurispr. Univ. in genere Sect. 1. tb. 5. quando ea quæ solo jure naturæ re-*
gnu.

guntur à jurisprudentia particulari, Attica.
v. g. aut Romana distinguit, quæ præceptis
quidem naturæ utitur, verum non solis, sed
respiciat potissimum leges ab arbitrato hu-
mano venientes, in quam rem porro indu-
cit *l. 6. §. de Jf.* in qua Ulpianus dicit Ius Ci-
vile est quod neque in totum à naturali vel
gentium jure recedit, nec per omnia ei ser-
vit, itaque cum aliquid addimus vel detrahi-
mus juri communi jus proprium sive Ius Ci-
vile efficim⁹ *Et l. 9. §. Eod.* in qua Cajus ita phi-
losophatur, omnes populi qui legibus &
moribus reguntur, partim proprio, partim
communi omnium hominum jure utuntur.
Nam quod quisque populus ipse sibi jus
constituit, ut ipsius proprium civitatis est
vocaturque Ius Civile quasi jus proprium
ipsius Civitatis quibus præsuppositis ipse
Hertius fatetur harum legum civilium po-
sitivarum rationem reddi non posse, non
quod ratio aliqua primum non subfuerit, sed
quoniam de ea jam non constet. nam ut du-
dum observasset *Origenes Homilia quinta Li-
bri Numerorum*, Et in Ecclesiasticis institu-
tis esse nonnulla quæ omnibus quidem fa-
cere necesse sit, nec tamen rationem eo-
rum omnibus patere, quod & alii sic expri-
munt

munt, quasi rationes hujus juris arbitrarii, se habeant ad instar demonstrationum mathematicarum; sicuti quippe circuli in Cœlo non possint videri, licet reuera adsint, sic certum reuera rationes adfuisse, quæ Legislatores mouerint quamvis a nobis jam non possint demonstrari apodictice; huc ego refero, jus illud arbitrarium cur septem testes testamentis adhibendi, cur emancipatio liberorum juxta ductum §. 6. *l. 2. M. 1. P. P. S.* per imaginarias venditiones celebrata, cur fatalia interponendæ appellationis decem & non nouem dierum spatium facta & similia, quæ & glossatoris Joh. opinio, *vid. Hordled. d. l. 1b. 49.* Th. V.

Factum exinde puto quod *Scioppius in Elem. suis Stoic. c. 147. p. 132.* irriserit quosdam JCtos, qui omnes Leges Ciuiles Romanas ad normam Ethicæ Aristotelicæ examinare, sibi que & aliis persuadere velint rationes decidendi harum legum ex philosophia morali Aristotelis esse desumendas, cum tamen ipsi JCti non Aristotelica sed Stoica philosophia fuerint imbuti, & sæpe aliqua dicta fuerint quæ ratione loci, temporis, & euidentis necessitatis dixisse tunc
opor-

oportuerit, quamvis hodie ita rem definire non expediat, Nempe cum in longe plurimis JCti illi veteres vel κατὰ περίστασιν, vel κατὰ συμπεριφοράν vel denique κατὰ οἰκονομίαν, responderint, & præsentem statum in quo vixerunt respexerint cui solum occasionem litium præcidere voluerint, conf. & hic Nobiliss. Dn. *Thomasius in disert. Acad. de Nev. Jurispr. obs. 2. §. 1.*

Th. VI.

Dixi hoc modo legem illam famosam 20. π. de LL. non inepte à plurimis JCtis fuisse intellectam, sed & monui, viam quam in eâ explicandâ monstravit *Hordleder*, accuratiorem mihi videri, scilicet multa in vocabulo RATIONIS latere puto, non enim arbitror hic accipi illud pro **DEMONSTRATIONE**, sed pro REGULA & NORMA juris communis, in quam rem antequam ulterius progrediamur, l. 16. π. de LL. producemus in qua JCtus Paulus dicit jus singulare est, quod contra *tenorem* RATIONIS propter aliquam utilitatem auctoritate constituentium introductum, & l. 25. π. de LL. nulla JURIS RATIO, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate homi-

num introducuntur ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem, & tandem l. 51. §. 2. ¶. ad L. Aquil. ubi Julianus, *multa jure civili CONTRA RATIONEM DISPUTANDI pro utilitate comuni recepta esse innumeralibus rebus probari potest, Unum interim posuisse contentus ero; Cum plures trabem alienam furandi causa sustulerint, quam singuli ferre non possent furti actione omnes teneri existimantur, quamvis subtili ratione dici posset neminem eorum teneri, quia neminem verum sic eam sustulisse: ut itaque sensus genuinus hujus legis talis sit; propter circumstantias loci, temporis, equitatis; Veteres multa decidisse, ex quibus neque Generalis Regula confici possit, neque quæ communi Regule respondeant, sed potius contra communem Regulam seu Rationem esse videantur. Nempe omnes leges & constitutiones debent esse universales Vincent. Placcius de Jcto vero c. 4. p. 94. sed cum dentur casus in quibus lex locum habere non possit recedere ab eâ lege debemus, & sic fit exceptio à regula, quæ tamen exceptio pro universali regula & Ratione, non debet venditari, ita Aristoteles L. 5. Nicomach. 14. Quando loquitur*

*tur lex universaliter accidit verò præterea aliquid præter illud universale, tunc recte agit, qui id quod omisit legislator & in quo peccavit, simpliciter loquens, corrigit omissum, ita quemadmodum legislator loqueretur, siquidem præsens ibi esset, & quemadmodum si scivisset legem tulisset: Cum itaque Jcti Romani in LL. hisce formulis utantur, Ratio facit ut à duobus petam hereditatem, sed Pegasi sententia UTILIOR it. Labeonis sententia RATIONEM habet, sed HOC JURE utimur; it. stricta RATIONE non liberantur, sed UTILIS est; nihil aliud dicere voverunt, quam REGULARITER equidem hoc se ita habet, sed PRORENATA gestalten **Sachen nach** / hoc justum: Et hunc sensum quoque l. 29. §. 4. π. Mandat. reor. ubi Ulpianus: Quædam tametsi sciens amittat fidejussor, carent fraude, ut puta si exceptionem Procuratoriam omisit, sive sciens sive ignarus, de bona fide enim agitur, cui non congruit de apicibus juris disputare sed de hoc tantum, debitor fuerit, nec ne cum quibus coincidunt, l. 12. π. de Injust. test. l. 33. π. de Excusat: tut: & imprimis l. 13. π. de liber. & postb. in qua SUBTILIS JURIS REGULA, seu RATIO, limitationem ab HUMANITA-*

TE patitur: Scilicet bene sciebat Ulpianus exceptionem Procuratoriam opponere licitum esse, ponebat tamen casum, an si iudex non attenta hac exceptione in meritis ut vocant causam pronuntiasset, accedentibus quibusdam circumstantiis inique processisset, & respondet quod non Rationem addit *Fornerius L. 4. Rer. quotid. 19.* quia exceptiones leves quas Procuratores solent apponere, & quæ causam differunt non perimunt, licite negliguntur à iudice, sed quia hoc in certo casu factum exinde non potest hæc *Ratio seu regula* constitui, ergo nunquam attendere debet iudex oppositam exceptionem Procuratoriam? Neutiquam! alias quæ regula de exceptione procuratoria certa erat subverteretur, & sic hic casus pertinet ad *l. 20. π. de LL. de quâ quis effari potest*, non esse contraria si quis dixerit; *Non omnium rationem reddi posse, & tamen eorum quorum ratio reddi non potest optimam dari posse rationem*; Lucem huic nostro asserto foenerantur quæ in simili de apicibus juris; *Actus Hala-Jenensis Nobilissimus Dn. Wildvogel dissert. de apic. Jur. disserit*; esse quidem nonnullas subtilitates inventas ad melius formandas civium actiones

ones adeoque maximè observari debere, imprimis si lex easdem externo rigore muniat attamen non respicere easdem iudicem, quando ex earum omissione nullum præjudicium creetur alteri, aut tale peragatur negotium, quod solâ nititur æquitate, vel etiamsi personæ subsint inter quas nulla STRICTA RATIO haberi soleat, verumtamen quando ad hanc æquitatem præcise recurrere debeamus hujusrei RATIO, seu regula reddi nequit Illustrare hancce thesin poterunt ea quæ *Illustris noster Stryckius Not. ad B. Brunn. Ius Eccles. L. 1. c. 6. m. 12. p. 287.* annotavit, Scilicet *Serenissimus Elector Brandenburgicus Divæ memoriæ* ex causis fat prægnantibus deciderat quod regulariter Inspectores, seu Superintendentes in Marchia, si scholæ vel ministri Ecclesiæ ad vacantem locum vocari debeant in iis Casibus ubi senatus Jus Patronatus haberet, non deberent gaudere voto decisivo, sed tantum consultativo sic ut ad dandum consilium non ad ferendum suffragium adhibendi, prætendebant quidem magistratus apud ipsos observantiâ introductum ut neque ad ferendum consilium Inspectores penes se adhiberentur, Nemini

Pomponium non raro hallucinasse, vid.
Jacob Gothof. in aureo Libello, quem Histor.
J. C. Rom. inscripsit. c. 2. & 7.

Th. II.

Jam de Necesitate JCtorum Romanorum quædam afferemus, non vero repetimus ea quæ Necesitate JCti in genere ab aliis tradita vid. *G. M. Philo de Necessit. JCti*, & quæ habet *Lipsius Pol. L. 2. c. 11. & Anonymus de JCto perfecto, c. 11.* qui in hæc sesquipedalia verba erumpit. *Nihil cum natura se præstantiore, nihil cum natura æquali, nihil secum ipse homo agere poterit, ubi non JCti quasi Officium requiratur.* conf. & *Vincent. Placcius in JCto perf. c. 3. & 4.* cum Romanis in præsentiarum nobis sermo, de quorum necesitate *Pompon. in l. 2. §. de O. J.* ita differit, *Legibus latis naturaliter evenire solet ut earum interpretatio de casibus non expressis desideret, prudentum autoritate necessariam esse disputationem fori; & in §. 13. d. l. constare jus non potuisse, nisi sit peritus per quem possit quotidie in melius produci,* conf. *Coll. Argentor. ad t. d. O. I. §. 23.* Propinquiore causæ fuerunt tLegum Romanarū brevitās, obscuritas, contrarietas patritiorumque & plebis tacitum æmulationis studium, & invicem se oppri-

opprimendi cupido, de illis quædam in *l. 10. 11. 12. § 27. π. de LL. § in Nov. 74. proem.* vid. etiam *Jacob. Gorbos. Histor. J. Rom. c. 2. p. 8.* quamvis non nesciam illas Leges à nonnullis ad id trahi ut ostendant, nullam legem licet sit perfectissima, saluberrima & amplissima ita concipi posse ut non duobus vitiis laboret, quorum alterum deficiendo deferat, alterum excedendo offendat æquitatem; *Hordleder. diff. ad l. 20. de LL. th. 7.* Imo quamvis non negem Statum Reipublicæ sanum indicare Leges habere paucas & optimas, ut medicamenta quæ nec varia esse decent *Benj. Priol. Epist. dedic. Histor. Gall. Præfixa.* Mihi tamen de obscuris & brevibus LL. quæstio non de paucitate LL. Contrarietates vero LL. quod attinet de his multa nobis elegantiora exhibet ex Livio & aliis autoribus præ laudatus Dn. *Thomasius de Nævis Jurispr. L. 1. c. 3* In tanta itaque urbe & gente ad dissensiones opportuna non poterat aliter evenire, quam ut alios quos prudentiores se putabant consulerent, qui & captui consulentium se accommodabant, & sub specie recti & æquitatis casus dubios decidebant, sicq; necessitatem ordinis introducebant, præsertim cum

juris

juris ars ceu Pomponius in l. 2. *de O. J.* loquitur, *tradi* coepisset, & sic necesse esset ut & Viti essent qui illam artem excolerent, Nimirum ut in omni Exercitiorum qua liberalium qua illiberalium genere prius artifices fuerunt, quam artium universalium præceptiones, & hæ universales præceptiones ante quam earundem demonstrationes accuratæ, vel potius ex hisce demonstrationibus formata systemata, ita nec aliud circa interpretationem Juris Romani evenire potuit, quam ut prius Legum interpretes naturali sua industria & ingenii acumine accedente prudentiæ dirimendi Leges viam sternerent, inde sensim recurrentibus sæpiusculis similibus interpretandi exemplis ex singularibus universales magis atque generales observationes & regulæ ab ipsis constitutæ, quas regulas deinde rationibus atque causis approbarunt, *Vincentius Placcius J. C. tus Hamb. in suo J. C. to perf. c. 2. p. 22.* & cum illi qui hæc regulas formabant non pari ingenii acumine præditi erant, hinc & non æqualem auctoritatem illorum responsa experta sunt: Nam omnes quidem homines natura ita comparati ut facili modo, si modo velint cognoscere possint quid injustum

stum sit, & prudens sibi ipsi lex & leges sibi præscribit, h.e. positiones sibi in animo format quibus actiones suas conformat; sed sicuti non omnes quibus naturaloquendi facultatem concessit, in summos oratores evadunt, ita nec omnes perfectam juris cognitionem his principiis tantum adjuti consequuntur.

Th. III.

Paucis itaque considerabimus qualem auctoritatem J.Cti Romani diversitate temporis & status habuerint: Accipimus autem vocabulum auctoritatis hic tam pro prærogativa Juris Consultorum circa juris prudentiã, quam pro ipsa concessione Imperatoria l. 2. §. fin. *de O. J. D. Textor. dissert. de auctorit. Interpr. Jur. th. 1. & 2.* Penes Collegium Sacerodotum ab initio fuisse facultatem de jure respondendi antea docuimus, sed & alios extra hoc Collegium constitutos privata auctoritate jus respondentibus dixisse ex l. 2. §. 35. *de O. J.* constat; Hi apud populum non infimæ erant auctoritatis §. 41. *de O. J.* Sed & sibi externa Pompa auctoritatẽ quandam conciliare studebant, dum in atrio plerique pleno imaginibus Majorum in excelso loco in sella fedebant, & veluti oracula ex tempore responsa fundebant, *Anonymus*

mus Jcti perf. c. 2. Cynos. Fur. P. 2. p. 119. sed
 non nisi salva venia venerandos illos sacer-
 dotes adire licitum fuit, hinc qui Jctos a-
 dibant hac formula utebantur, LICET
 CONSULERE? ceu ex Ciceronis oratione
 pro Muræna liquet, ad quem locum *Fran-*
ciscus Hottomannus in suo Jcto perfecto an-
 notat absurdum esse quod nonnulli hanc
 formulam non intelligentes tradiderint
 verba hæc LICET CONSULERE, pro fo-
 ribus Jctorum scripta fuisse, forsan ad instar
 cauponarum Thee & Coffee, inscriptione
 & pictura præterentes invitantium, sed non
 omnes Jctos in folio atrii sedentes re-
 sponsa dedisse ex historia edocemur, nam
 & qui lumen ingenii consilii que sui libera-
 liter suis civibus impertiri volebant in trans-
 verso foro ambulantes omnibus consulendi
 sui potestatem se facere demonstrabant,
 quod *Ciceronis testimonio ex Libr. 3. de Ora-*
tor. corroboratur ubi dicit; *Marcum Mani-*
lium nos etiam vidimus transverse ambulan-
tem in foro, quod erat insigne, eum qui id face-
ret facere civibus omnibus consilii sui copiam:
 & idem Cicero in L. 1. de orat. *Erectum &*
celsum alacri & prompto ore ac vultu huc atque
illuc intuentem, vagari magna cum caterva
oto foro, præsidium clientibus atque opem a-
 micis

micis & prope cunctis civibus Lucem ingenii & consilii sui porrigentem atque tendentem.

Th. IV.

Sed cum quilibet qui fiduciam studio-
rum suorum habebat, consulentibus re-
sponfa daret *L. 2. §. 47. π. d. J.* O homines
autem sæpe de facultatibus suis plus sperant
quam in ipsis est, non poterat non evenire
ut inepti simul spartam hanc obirent, & sic
nomen JCTi ejusque autoritas vilesceret,
quibus accedebat, quod illi qui hoc no-
men profitebantur non vim & energiam
legum saperent, neque æquitatis essent
periti, sed solum *formulis* actionum, & uti
hodie dicimus *scientia* quadam *formularum*
processus superbirent, virisque cordatis &
prudencia vera instructis derisui essent,
Thom. de Navis Jnrpr. L. 1. c. 5. p. 21. Hoc
est quod Cicero tanto stomacho de sui
temporis JCTis taxat, quando Cic. de
Orat. dicit *Profitentur qui nesciunt, itaque*
si mihi homini vebementer occupato stoma-
chum moveritis, triduo JCTum me esse profi-
tebor, & quæ idem Cicero in *Epistol. famil.*
ut appellantur, habet, *M. T. C. S. D. L. Va-*
lerio JCTo, cur enim non tibi gratificer nescio,
præsertim cum his temporibus audacia pro sa-
pientia

piencia liceat uti: Remederi huic malo voluit Augustus Imperator, itaque uti Pomponius in l. 2. §. 47. pergit, ut major juris autoritas haberetur constituit ut ex autoritate ejus responderent, & ex illo tempore peti hoc pro beneficio cœpit: JCtorum itaque qui autoritate polluerunt scripta in Corpus Juris Civilis relata, & ex illa mole *Templum Justitiæ* uti in l. 2. §. 5. C. de V. l. E. ut forsan hoc nomen cum sacerdotibus antea allatis corresponderet, dicitur exstructum §. 4. l. 2. C. d. V. l. E. Sed neque sub Imperatoribus eorum qui publicâ autoritate de jure respondendi corruscabant omnium æqualis fuit autoritas dum ex Constitutione Imperatoris Valentiniani & Theodosii quæ extat in l. un. C. Tb. de resp. prud. certorum tantum JCtorum Papiniani Gaii, Pauli Ulpiani & Modestini scripta certis sub conditionibus veluti authentica in judiciis allegari voluit Imperator Dn. Schilt. Ex. ad π. 2. §. 3. & exemplum habemus in l. 43. π. de act. empt. in qua Domitii Ulpiani Sententia in judicio prælecta Pauli Sententiæ cedere jussa, & Tribonianismum sapit quod habetur in §. 8. f. d. f. N. G. & C. quod omnium JCtorum Sententiæ & opiniones
eam

habuerint eam auctoritatem, ut iudici recedere ab eorum responsis non licuerit; potius puto non habuisse illam auctoritatem nisi à Præatore vel Imperatore confirmatæ, arg. *pr. l. de Codicill. & l. 11. r. de Jurisd.* vel dico cum *Illustr. Dn. Coccejo ad l. 2. §. 47. de O. J.* in tantum solum responsa prudentum auctoritatem infallibilem habuisse, si non a cæteris qui æqualem auctoritatem habuerunt contradictione eversa fuerint, quod & per appellationem fieri potuit, pono enim casum, Causa ventilata fuit coram iudice ordinario, hic a JCto qui auctoritatem respondendi habuit petiit signatum responsum, (de quibus signatis responsis agit *Seneca l. 7. de benef.*) iudex illud publicavit partibus altera pars acquiescere noluit, sed appellat ad superiorem, hic casum cum responso prioris JCti ad alium JCtum qui etiam publica auctoritate munitus mittit, hic dissentit à priori sententia & posterior in rem iudicatam transit; Er. dici non potuit prioris JCti sententiam habuisse vim & auctoritatem legis simpliciter. Hoc certum à *Justiniano* æqualem auctoritatem omnibus JCtorum scriptis attributam fuisse, vid. *l. 2. C. d. V. J. E.* Coëterum videatur de hac ma-

C

teria

teria *Revardus* de *autoritate prudentum* *Corasius* q. 6. *Jacobus Gottofr.* ad t. C. *Theod.* de *Rcsp. prud. Habn.* ad t. d. O. I. & *Henelius* de *Vitis Ictor.* *Cynof. Jur.* p. 2. p. 113. & imprimis *Frantzck.* ad π de O. I. n. 59. & *Dn. Thomasius* de *Næv. Jurisp. Rom.* L. 2. c. 2. næv. p. 67. qui posterior aliquatenus dissentit.

CAP. III.

De Rationum decidendi in Veterum Ictorum responsis usu, eas investigandi Necessitate, Modo & fundamentis.

QUod in genere *B. Conringius* de *Civili prudent.* in *præfat.* advertit, quando dicit; *Qui justos queas profectus facere si ignores qualibus rationibus, probari quæque debeant?* Id in specie de LL. J. *Civilis Romani* pronuntiandum. Etenim cum in vasto hoc opere nec reputandum quis, (nempe cum præjudicio autoritatis) dixerit, sed quid dictum ita monente Imperatore in l. 1. §. 5. & 6. C. de V. I. E. & non lex sed causa, & ratio legis inspicienda sit *Nov. 18. c. 5. pr.* & scire leges non hoc sit verba earum, horumque significationem vulgarem tenere, sed vim ac potestatem legalem seu juridicam

cam l. 17. π de LL. Anonym. in ICto perf. c. 3. oppo-
 nimus qui extat in Reusneri Cynosura Juris p. 2.
 p. 2. non poterit non insignem usum afferre,
 si ipsi cum Lege & rationem decidendi legis
 noverimus, cum e contrario hujus rei ig-
 norantia, itemque artis Analyticae seu di-
 dascalicae neglectus fecerit ut qui ad cla-
 vum federunt, quasi remigio veloque de-
 stituti, tot opinionum inter sese suborto
 quasi civili bello decertantium fluctibus
 exponerent Jurisprudentiam, monente
 JCtissimo Domino Schiltero Coroll. 4. ad
 Exercit. 1. ad π adjecto, conf. & Mev. p. 4. d.
 359. n. 2. Qui enim legis alicujus solam de-
 cisionem intelligit, unam tantum facti spe-
 ciem definire novit, qui verò decidendi
 quoque rationem collegit innumeros ca-
 sus & infinita prope individua ratione con-
 cludet, hinc nihil jus civile profitentibus ad
 perfectam eruditionem consequendam
 utilius est, quàm eorum quæ à majoribus
 nostris simpliciter definita videntur, cau-
 sas rationesque diligenter scrutari, differit
 Math. Gribald. de Methodo & Rat. stud. in
 jure.

Th. II.

Novi equidem tres diuersas circa hanc
 rem plerumque circumferri opiniones (I)

eorum qui statuminant non debere JCtum
 rationem sui responsi dare, (2) eorum qui
 putant non expedire neque permissum esse
 ut in rationes decidendi veterum JCtorum
 inquiramus, (3) eorum, qui statuunt in-
 anem esse operam cum non omnium
 quæ à majoribus tradita sunt ratio reddi
 possit, de omnibus hisce paucis videbimus
 an illis subscribendum, Et quidem priorem
 quæstionem quod attinet fatuos illos JC-
 tos appellat, qui rationem decidendi suæ
 sententiæ inferunt, *Panormit. in c. sicut, de
 sent. & re judic.* quo cum facit *Wesenb. p. 1.
 Conf. 29. n. 62. Suttinger obs. 78. n. 4. JCti
 Altororpb. Resp. 55. sub fin. Fulvian. Pacianus
 de probat. p. 2. c. 44. n. 65.* qui plerumque
 provocant *ad l. 12. §. 1. & a. quam man.* cu-
 jus ductu putant sufficere dicere: *Ita lex
 scripta* quam rationem alii vocant *Vultejan-*
nam. Dn. *Zaunschliffer de offic. jud. supplet.*
p. 1. Conclus. 4. §. 2. cum & olim JCtorum
 responsa auctoritatem habuerint, licet ra-
 tionem nullam reddiderint, *B. Frantzck. ad
 t. d. o. 1. n. 59.* Ast nolo tempus in futili hac
 opinione refutanda conterere, præstitere
 id ante me JCti magni nominis imprimis
Alemannus in Palastra Consultat. p. 660; &
 ad

ad huc sub iudice lis est annon veteres JCti
suis sententiis rationes decidendi immis-
cuerint, licet Tribonianus illas rescuerit,
neque fideliter indigestis suis digestis in-
seruerit, de quâ re infra fusius, hoc cer-
tum plurimis responsis Veterum JCtorum
rationes subjectas fuisse, ceu inspectio pan-
dectarum probat, neque enim omnes Scæ-
volæ, qui cum pragmaticis græculis pressio
in respondendo stylo usus vestigia presse-
runt, *Hordleder. dissert. de vero sensu l. 20. π.
de LL. th. 48.* Neque hodie JCtos qui ra-
tiones decidendi suorum responforum
edunt fatuorum nomine quis, cui sanum
sinciput, appellabit, postquam non tan-
tum in Recessu Imperii de anno 1654. pub-
lica lege cautum, **das solche collegia juri-
dica bey abfassunge der Urthel die ex fa-
cto genommene rationes decidendi alle-
mahl fürzlich aufzusetzen / und auf er-
fordern des judicis à quo ohn Entgeld
auszustellen schuldig sein sollen /** sed & in
*Ordinatione Illustr. Scabin. Hall. ab Archiepis-
copo Joachimo Friderico renovata: art. 15. no-
bis injuncta hæc cura,*

verb: **Es soll ein jeder Schöppe sein
votum textibus & rationibus juris zu
fundiren schuldig seyn /**

Circa tamen verba monendum, non esse sensum ut quilibet Scabinus votum suum in scriptis proferat idque textibus juris stabiliat, & in scrinium id reponat, sed ut RELATIONE, quam vocant, instituta, ore tenus sententiam suam quam profert legibus vel rationibus probare tentet, & si deinde à judice quærente rationes sententiæ postulentur, ille acta denuo transmittere debeat, ut rationes decidendi illi possint tradi, ceu Collegium nostrum non tantum d. 27. Apr. 1659. vers. Naumb. respondit, quod responsum allegat Illustr. Schilt. Excre. ad π. 2. §. 7. sed idem & ante tres annos repetiit, cum non remisissis actis illustrissimum quoddam Regimen rationes nostræ sententiæ exigeret; quod verò allegatam l. 12. π. *quam & a quibus man.* attinet illa etiam examinanda erit, & confitemur reperiri illi adjectam illam *ἐπιγραφὴν* quod quidem per quam durum est, sed ita lex scripta.

Ast sicuti adhuc dubium an illa epicrisis sit Ulpiani, & annon à Triboniano in favorem mulierum quibus contra fas & æquum in compilando suo opere favit, (ceu infra forsitan dicetur, interim videatur Placcius
in

in JCto perfecto: c. 4. p. 144.) sit adjecta, cum JCtorum mentem invertere, interpolare immutare illi & concessum & frequentatum, ita si esset Ulpiani cum Frehero, exclamareliceret, *si ita scripta lex scripta, sit illis non nobis, Romanis non Germanis, paganis non Christianis, Est enim illa non ars boni & equi, sed subtilis & in artem reducia calliditas quaedam & improbitas eo periculosior quo tectior & sub honesti nomine tutior: Quamvis si verum fateri velimus non habeat Ulpianus quod in gratiam adulterarum hic conqueratur, non uxoribus probis & castis sed adulteris, diuertentibus, interdicta alienatio & manumissio, his obex positus ne infraudem boni publici & ut delicta detegantur colluviem hominum servos & ancillas plerumque arcanorum delictorum participes possint manumittere in eum finem ut deinde sub specie libertatis torturae possint subtrahi; Recte his applicari potest quod ille dicit, *Habent haec aliquid ex iniquitate sed non sunt iniqua*, quo applicari potest, quod Jason, Thessalus dicebat; In aliquibus se debere Jus violare, ut possit multa iusta agere, Cum praestet unius exitium Reip. exemplo esse ne tale*

quid impofterum tentetur, quam incolu-
mitate delinquentis periculum & metum
toti focietati parare, Et quæ qualis colle-
ctio? lex eft dura, Ergo non debet JCtus
rationes reddere fuæ fententiæ? vel,
ergo non debet quis inquirere/ in
rationes duræ legis? quali vero & legis du-
ræ rationes non poffint eſſe, quamvis an
regulis juſti illæ rationes ſemper & omni
tempore correfpondeant alia quæſtio:
Imo cùm de reſponſis Romanis nobis quæ-
ſtio fatis abſurdum eſſet ſtatueret velle eſſe
illas irrationabiles cum juris Civilis amafii
tamen pro aris & focis defendant totum
jus Civile Romanum, ex Jure N. G. & Ci-
vili in ſpecie ſic dicto eſſe compoſitum, ali-
ud vero eſt ſi de facultate Legiſlatoria quæ-
ramus an nempe proficuum ſit, vel poti⁹ an
officio Legiſlatoris conveniat, Leges mul-
tis onerare rationibus & in ſpeciem de illis
differere, quod cum *Dn. Thomas.* diſſert.
de morum cum jure ſcripto content. facile ne-
gamus.

Th. III.

Ad alteram quæſtionem an permiſſum
ſit & expediat in rationes decidendi vete-
rum JCtorum ut inquiremus, me accin-
gam,

gam, Negativam defendunt multi partim quod Justinianum putant illud prohibuisse in quam rem provocant ad *l. un. C. de V. I. E.* & effatum Neratii in *l. 21. π. de LL.* Et ideo rationes eorum quæ constituuntur inquiri non oportet; alioquin multa ex his quæ certa sunt subvertuntur, partim ex aliis rationibus quas adducit Manzius in *Comment. de Rat. Regul. Imper. in Prolegom.* Ast sicuti prohibitio illa Justiniani subditis Imperii Romanici facta ad statum Germanicum nihil pertinet, & utique ipsæ Leges Imperatorum Romanorum ventilari debent ac possunt, an statui præsentis sint accomodæ vid. *Schilt. Manuduct. ad Jurispr. c. 9. §. 6. & praxin Art. Analytica: p. 2. §. 23. Dn. Kulpis de Germ. Leg. vet. ac Rom. Iur. in Rep. origin. p. 56.* ita & magna differentia inter illam disquisitionem quæ de justitia Legum fit, & inter illam quæ Leges explanat, per formationem veræ speciei facti adductis rationibus dubitandi & decidendi, quæ posterior & licita & necessaria erit, & proficua; „ *Schilt. I. J. P. L. i. t. 2. §. 16.* Elegantia sunt „ quæ in hanc rem differit, *Christoph. Be-* „ *soldus dissert. de præm. poen. & Leg. c. 7.* „ *§. 3: quando dicit; Romanam Jurispruden-*
C 5 „tiam

„tiā non per omnia legum vicem supplere,
 „sed ARTEM solummodo juris docere
 „posse nec aliter etiam nos ligat; Cum
 „nunc alia Reip. forma utimur, inde tam
 „varia sunt statuta locorum; Ipsæ ergo leges
 „Justinianæ politico sunt dijudicandæ ju-
 „dicio & cognoscenda principia eaque pri-
 „ma, quibus subnixi veteres nomothetæ
 „de jure responderunt, Activæ Philosophiæ
 „scientissimi, & sic ex ipsis Politicæ &
 „Jurisprudentiæ quam universalem dici-
 „mus principiis legum rationabile dedu-
 „cendum est, Cicero L. de LL. Juris disci-
 „plina non ex Edicto Prætorum non ex
 „XII. Tabb. sed & ipsa hominum natura
 „hauriri debet, qui aliter jus tradunt liti-
 „gandi non juris vias tradunt; Fusius id de-
 „ducit Illustre decus Hallensium Joh. à
 „Felde præfat. ad Elem. Jur. Univers. Sed
 „ego sciendi cupidine ductus cuncta flocci-
 „pendens, non forum, subsellia, curiam,
 „aulam gratiam, sed causas legum, & me-
 „thodum docendi artem juris meditatus
 „id egi unice ut accuratam perfectamque
 „legum cognitionem mihi pararem, perfe-
 „ctam autem eam voco, quam intellectus
 „habens nihil quærit ulterius; Est vero
 „quæ-

„ quæstionum quas facit intellectus hic or-
 „ do (1) An res sit, (2) ob quam causam ita
 „ sit (3) an etiam quæ reddita est sit causa hu-
 „ jus rei ut adeo quam diu horum aliqua de
 „ sit, tam diu ignorantia intellectus adhuc
 „ laboret, his autem investigatis nihil di-
 „ scendum sit reliquum. Et porro: Doctores
 „ communiter definitionem Celsi, quod Jus
 „ seu Jurisprudentia sit ars boni & æqui in-
 „ terpretantur ita, quod sit quædam legum
 „ scientia (l. 2. π. de O. J. l. 91. §. sequitur 3.
 „ π. de V. O. l. 10. §. ult. π. de JJ.) scire vero
 „ leges, non hoc esse verba earum tenere
 „ sed vim & potestatem; Vim autem & po-
 „ testatem consistere in causa & ratione cu-
 „ jusque legis unde & Jcti rationem ani-
 „ mam legis vocare solent: Fatentur & Dd.
 „ communiter officium Jcti esse extende-
 „ re, restringere & quandoque corrigere
 „ & emendare, leges, l. 10. π. & seqq. de LL.
 „ At hæc perfici nequeunt nisi cognita cujus-
 „ que legis ratione; Nam extensio fit legum,
 „ quando proceditur ad similia an similia sint
 „ quomodo invenies nisi inspexeris rati-
 „ ones? similia enim sunt, quorum eadem est
 „ ratio. Id observavit Jct9 in 32. π. ad L. Aquil.
 „ & Callistratus in l. 64. §. 1. π. de Rit. Nupt.
 „ Hinc

„ Hinc Chrysippus apud Plutarchum in-
 „ terpretationem juris in hoc consistere
 „ dicit, ut quæ obtinent in una re, ad cæteras
 „ omnes quæ parem rationē habent, contra-
 „ ducantur; Quid vero aliud corrigit & re-
 „ stringit leges quam ratio? ubi namque
 „ cessat ratio legis, ibi legum ipsam cessare
 „ necesse est. Quod si vero omne JCio-
 „ rum officium fundatum est in cognitione
 „ rationis Legum, & nullus homo securus
 „ existit de interpretatione rite facta, nisi
 „ sciat rationem legis, eamque quam assi-
 „ gnat etiam hujus vel illius legis rationem
 „ revera esse, sequitur studium juris posi-
 „ tum esse in aliquâ Scientiâ & in modum
 „ scientiæ tractandum esse. Causam enim
 „ seu rationes nosse rerum & has harum re-
 „ vera esse nihil aliud est quam scire: Ob
 „ quod etiam Jurisprudentia Civilis sapien-
 „ tia vocatur (par. l. 1. §. est enim de extraor-
 „ din. Cogn. est namque sapientia profunda
 „ aliqua causarum perscrutatio: Quis ergo
 „ gloriari poterit, de habitu Jurisprudentiæ
 „ perfecte acquisito, nisi ita tractaverit le-
 „ ges ut tam causas, & has etiam quas norit
 „ revera esse &c. *Hactenus* ile. Ipseque
 „ laudatus Manzius confiteri necesse habet
 „ rationes Legum non quidem scrupulose
 „ & an-

„ & anxie, sed sedulo investigandas & juris
 „ alumnis aperiendas atque inculcandas &
 „ si a posteriori velimus argumentari repre-
 „ hendimus optimæ notæ JCtos id semper
 „ sibi ante oculos positum habuisse, ut ra-
 „ tiones Veterum JCtorum & investigave-
 „ rint, & investigatas ad lydium lapidem re-
 „ vocaverint, occurrit mihi hæc scribenti
l. 61. π. de V. O. in qua JCtus Julianus con-
 ventionem quâ sibi in casum non factæ in-
 stitutionis certam quantitatem vel aliud
 corpus stipulatus tanquam rem bonos mo-
 res lædentem rejicit: anxie in rationem hu-
 jus sententiæ inquisiverunt multi inter quos
Bachovius ad Treutl. V. 1. d. 6. tb. 8. & cum
 vidissent illam falsa hypothesi niti quasi pa-
 ctis successio dari non possit Germania huic
 dispositioni se non obstrinxit, sed successio-
 nem conventionalem nulli juri vel æqui-
 tati naturali repugnare credidit, istamque
 Juliani sententiam explofit, *conf. Dn. Spiz*
JCtus Altdorffinus de oppignor. Jur. P. 1. c. 6.
tb. 5. B. Brunn. ad l. 61. π. de V. O. si itaque
 alii insistere adhuc vellent & præfractæ de-
 fendere quod inutile sit in rationes deci-
 dendi inquirere JCtorum Romanorum il-
 lis *verba Beatidomini de Kulpis de German.*
Leg.

Leg. ac Rom. Jur. Orig. autorit. præf. p. 60.
 Ignoscat Deus quibusdam illis Academiæ
 doctoribus fere dixissem corruptoribus qui cum
 ipsi vel seculi infelicitate, aut ingenii etiam sui
 crassitie eandem viam incedere vel non potue-
 runt, vel noluerunt, nunc quoque ab aliis denuo
 monstratam inculcatamque objectis variis ma-
 litiose confictis impedimentis bonæ non minus
 quam incauta juventuti perdere, difficilem
 reddere, dissuadere suosque auditores nullâ con-
 scientiæ habita ratione ad devios anfractus se
 ducere & labyrintho extricabili immittere
 nondum desinunt, nisi credere malimus ex Sta-
 tus Legulistici ratione id fieri, ne illi forte quos
 docent se fiant doctiores, horumque tandem
 auspiciis vulgaris Jurisperitia quid capiat de-
 trimenti.

Th. IV.

Restat ut & illis satisfaciamus qui pu-
 tant ideo hanc spartam dimittendam quia
 non omnium quæ à Majoribus tradita sunt
 ratio reddi possit. Quantam operam im-
 penderint Icti nostri in eruendo vero sen-
 su l. 20. π. de LL. evolventi eorum commen-
 tarios notum, an omnes pari felicitate du-
 bitandum, Ingenii sui subtilitatem hic im-
 primis ostendere voluit *Frid. Hordleder pe-
 culia-*

culiari differt. Jenæ anno 1606. sub præsidio A-
rumæi de vero sensu l. Non omnium, habita,
 Neque negandum plus illum aliis hic vidif-
 se: Quamvis enim concedamus neq; illos à
 Scopo in totum aberrasse qui ad *Jus arbitra-*
rium Romanorum illum textum referunt;
 qua in re juvat cum *Paulo in L. ii. π. de Jf.* jus
 analogum bene inter se distinguere omne
 quippe jus ceu infra ostendemus quod cer-
 tis quibusdam principiis universalibus fun-
 datur, ratione suâ nunquam destituitur, &
 hoc est quod *JCtus in d. l. ii. π. de Jf.* dicit
jus eo modo dicitur, quod semper æquum & bo-
num est; seu quod in principiis universa-
 libus justitiæ fundatur, v.g. ut nemo cum al-
 terius injuria locupletetur. ut fides data
 servetur; ut quod quisque juris in alium
 statuit, id in se admittat, de quibus *An-*
gelus Matheacius de Via & Ratione jur. L. i.
c. ii. Nicol Vigelius de Fide Jctorum
p. 18. 19. harum legum omnino ratio sem-
 per reddi potest: Ast pergit *JCtus in d. l. ii.*
 & dicit; Altero modo jus dicitur *quod o-*
mnibus aut pluribus in quaque civitate utile
est & est Jus Civile & hujus juris civilis sæ-
 pè adæquata ratio reddi nequit: Neque
 aliter evenire potest, positivæ enim utique
 sunt

sunt leges pleræque atque adeo vim justitiæ naturalis non assequuntur, nimirum quæ natura jussit simpliciter perpauca sunt, plura ex hypothese constituit, ut negotia civilia longe ampliorem normam exigunt, quod terse expressit Illustr. Puffendorsius in præfat. de Hom. & Civ. quando dicit: *Quemadmodum disciplina Juris Civilis, Jus Naturale tanquam generalem magis disciplinam præsupponit, ita si quid Jure Civili continetur, de quo Jus Naturale silet ideo non hoc illi repugnare censendum: Imo etiam quæ natura vetuit impune permitti quæ mandavit non mandari in civitate interdum est necessarium: & hoc est quod indigirat Schilterus Exerc. ad π. 1. ibique adject. Coroll. 5. quando dicit urget præterea & minatur hostis quoque externus qui rationes eorum quæ à majoribus constituta sunt h. e. principia juris Civilis humana, seu voluntaria, & quæ Legi naturæ suo modo comparantur l. 24. π. de stat. hom. H. Grot. de J. B. & P. L. 2. hostiliter persequitur, & hinc multa ex his quæ certa sunt subvertit. l. 20. & 21. π. de LL. solideque rem ut cætera omnia explicat ICtorum Germanorum Coryphæus Hertius dissert. de Jurispr. Univ. in genere Sect. 1. tb. 5. quando ea quæ solo jure naturæ re-*

gnu.

guntur à jurisprudentia particulari, Attica.
v. g. aut Romana distinguit, quæ præceptis
quidem naturæ utitur, verum non solis, sed
respiciat potissimum leges ab arbitrato hu-
mano venientes, in quam rem porro indu-
cit *l. 6. §. de Jf.* in qua Ulpianus dicit Ius Ci-
vile est quod neque in totum à naturali vel
gentium jure recedit, nec per omnia ei ser-
vit, itaque cum aliquid addimus vel detrahi-
mus juri communi jus proprium sive Ius Ci-
vile efficim⁹ *Et l. 9. §. Eod.* in qua Cajus ita phi-
losophatur, omnes populi qui legibus &
moribus reguntur, partim proprio, partim
communi omnium hominum jure utuntur.
Nam quod quisque populus ipse sibi jus
constituit, ut ipsius proprium civitatis est
vocaturque Ius Civile quasi jus proprium
ipsius Civitatis quibus præsuppositis ipse
Hertius fatetur harum legum civilium po-
sitivarum rationem reddi non posse, non
quod ratio aliqua primum non subfuerit, sed
quoniam de ea jam non constet, nam ut du-
dum observasset *Origenes Homilia quinta Li-
bri Numerorum*, Et in Ecclesiasticis institu-
tis esse nonnulla quæ omnibus quidem fa-
cere necesse sit, nec tamen rationem eo-
rum omnibus patere, quod & alii sic expri-
D munt

munt, quasi rationes hujus juris arbitrarii, se habeant ad instar demonstrationum mathematicarum; sicuti quippe circuli in Cœlo non possint videri, licet reuera adsint, sic certum reuera rationes adfuisse, quæ Legislatores mouerint quamvis a nobis jam non possint demonstrari apodictice; huc ego refero, jus illud arbitrarium cur septem testes testamentis adhibendi, cur emancipatio liberorum juxta ductum §. 6. *l. 2. M. 1. P. P. S.* per imaginarias venditiones celebrata, cur fatalia interponendæ appellationis decem & non nouem dierum spatium facta & similia, quæ & glossatoris Joh. opinio, *vid. Hordled. d. l. th. 49. Th. V.*

Factum exinde puto quod *Scioppius in Elem. suis Stoic. c. 147. p. 132.* irriserit quosdam JCtos, qui omnes Leges Ciuiles Romanas ad normam Ethicæ Aristotelicæ examinare, sibi que & aliis persuadere velint rationes decidendi harum legum ex philosophia morali Aristotelis esse desumendas, cum tamen ipsi JCti non Aristotelica sed Stoica philosophia fuerint imbuti, & sæpe aliqua dicta fuerint quæ ratione loci, temporis, & euidentis necessitatis dixisse tunc
opor-

oportuerit, quamvis hodie ita rem definire non expediat, Nempe cum in longe plurimis JCTi illi veteres vel κατὰ περίστασις, vel κατὰ συμπεριφοράν vel denique κατ' οἰκονομίαν, responderint, & præsentem statum in quo vixerunt respexerint cui solum occasionem litium præcidere voluerint, conf. & hic Nobiliss. Dn. *Thomasius in disert. Acad. de Nev. Jurispr. obs. 2. §. 1.*

Th. VI.

Dixi hoc modo legem illam famosam 20. π. de LL. non inepte à plurimis JCTis fuisse intellectam, sed & monui, viam quam in eâ explicandâ monstravit *Hordleder*, accuratiorem mihi videri, scilicet multa in vocabulo RATIONIS latere puto, non enim arbitror hic accipi illud pro **DEMONSTRATIONE**, sed pro REGULA & NORMA juris communis, in quam rem antequam ulterius progrediamur, l. 16. π. de LL. producemus in qua JCTus Paulus dicit jus singulare est, quod contra *tenorem* RATIONIS propter aliquam utilitatem auctoritate constituentium introductum, & l. 25. π. de LL. nulla JURIS RATIO, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate homi-

num introducuntur ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad seueritatem, & tandem *L. 51. §. 2. ꝯ. ad L. Aquil.* ubi Julianus, *multa jure civili CONTRA RATIONEM DISPUTANDI* pro utilitate comuuni recepta esse innumeralibus rebus probari potest, Unum interim posuisse contentus ero; Cum plures trabem alienam furandi causa sustulerint, quam singuli ferre non possent furti actione omnes teneri existimantur, quamvis subtili ratione dici posset neminem eorum teneri, quia neminem verum sic eam sustulisse: ut itaque sensus genuinus hujus legis talis sit; propter circumstantias loci, temporis, & equitatis; Veteres multa decidisse, ex quibus neque Generalis Regula confici possit, neque quæ communi Regule respondeant, sed potius contra communem Regulam seu Rationem esse videantur. Nempe omnes leges & constitutiones debent esse universales *Vincent. Placcius de Jcto vero c. 4. p. 94.* sed cum dentur casus in quibus lex locum habere non possit recedere ab eâ lege debemus, & sic fit exceptio à regula, quæ tamen exceptio pro universali regula & Ratione, non debet venditari, ita *Aristoteles L. 5. Nicomach. 14.* Quando loquitur

tur

*tur lex universaliter accidit verò præterea aliquid præter illud universale, tunc recte agit, qui id quod omisit legislator & in quo peccavit, simpliciter loquens, corrigit omissum, ita quemadmodum legislator loqueretur, siquidem præsens ibi esset, & quemadmodum si scivisset legem tulisset: Cum itaque JCti Romani in LL. hisce formulis utantur, Ratio facit ut à duobus petam hereditatem, sed Pegasi sententia UTILIOR it. Labeonis sententia RATIONEM habet, sed HOC JURE utimur; it. stricta RATIONE non liberantur, sed UTILIS est; nihil aliud dicere voverunt, quam REGULARITER equidem hoc se ita habet, sed PRORENATA gestalten **Sachen nach** / hoc justum: Et hunc sensum quoque l. 29. §. 4. π. Mandat. reor. ubi Ulpianus: Quædam tametsi sciens amittat fidejussor, carent fraude, ut puta si exceptionem Procuratoriam omisit, sive sciens sive ignarus, de bona fide enim agitur, cui non congruit de apicibus juris disputare sed de hoc tantum, debitor fuerit, nec ne cum quibus coincidunt, l. 12. π. de Injust. test. l. 33. π. de Excusat. tut. & imprimis l. 13. π. de liber. & postb. in qua SUBTILIS JURIS REGULA, seu RATIO, limitationem ab HUMANITA-*

TE patitur: Scilicet bene sciebat Ulpianus exceptionem Procuratoriam opponere licitum esse, ponebat tamen casum, an si iudex non attenta hac exceptione in meritis ut vocant causæ pronuntiasset, accedentibus quibusdam circumstantiis inique processisset, & respondet quod non Rationem addit *Fornerius L. 4. Rer. quotid. 19.* quia exceptiones leves quas Procuratores solent apponere, & quæ causam differunt non perimunt, licite negliguntur à iudice, sed quia hoc in certo casu factum exinde non potest hæc *Ratio seu regula* constitui, ergo nunquam attendere debet iudex oppositam exceptionem Procuratoriam? Neutiquam! alias quæ regula de exceptione procuratoria certa erat subverteretur, & sic hic casus pertinet ad *l. 20. π. de LL. de quâ quis effari potest*, non esse contraria si quis dixerit; *Non omnium rationem reddi posse, & tamen eorum quorum ratio reddi non potest optimam dari posse rationem*; Lucem huic nostro asserto foenerantur quæ in simili de apicibus juris; *Actus Hala-Jenensis Nobilissimus Dn. Wildvogel dissert. de apic. Jur. disserit*; esse quidem nonnullas subtilitates inventas ad melius formandas civium actiones

ones adeoque maximè observari debere, imprimis si lex easdem externo rigore muniat attamen non respicere easdem iudicem, quando ex earum omissione nullum præjudicium creetur alteri, aut tale peragatur negotium, quod solâ nititur æquitate, vel etiamsi personæ subsint inter quas nulla STRICTA RATIO haberi soleat, verumtamen quando ad hanc æquitatem præcise recurrere debeamus hujusrei RATIO, seu regula reddi nequit Illustrare hancce thesin poterunt ea quæ *Illustris noster Stryckius Not. ad B. Brunn. Ius Eccles. L. 1. c. 6. m. 12. p. 287.* annotavit, Scilicet *Serenissimus Elector Brandenburgicus Divæ memoriæ* ex causis sat prægnantibus deciderat quod regulariter Inspectores, seu Superintendentes in Marchia, si scholæ vel ministri Ecclesiæ ad vacantem locum vocari debeant in iis Casibus ubi senatus Jus Patronatus haberet, non deberent gaudere voto decisivo, sed tantum consultativo sic ut ad dandum consilium non ad ferendum suffragium adhibendi, prætendebant quidem magistratus apud ipsos observantiâ introductum ut neque ad ferendum consilium Inspectores penes se adhiberentur, Nemini

equidem Jus suum auferri volebat Sere-
nissimus Princeps sed & præviderat sapien-
tissimus Elector, multos fore qui in hisce
præjudiciis quoque se fundaturi, & hanc ex-
ceptionem ad Consequentiam tracturi sint,
hinc decisionem talem fecit.

währe aber die Sache an einem und
den andern Orthe streitig/ und es ver-
meinten die Inspectores eine beständi-
ge/ und rechtskräftige observantiam
in contrarium, oder auch die Städte
ein Privilegium, daß die geistlichen zuvo-
cationem der Schul und Kirchen Die-
ner gar nicht gezogen werden dürff-
ten/ zu behaupten/ sollen Sr. Churf.
Durchl. geheimen Rätbe die Sache
hören/ und cum causæ cognitione,
was recht seyn wird/ verordnen NB.
Es soll aber dasjenige so in Specialibus
casibus decidiret/ in consequentiam
„nicht gezogen werden/ sondern ordi-
„narie das Werck bey der ichtgemach-
ten Generali decisione verbleiben.

Ratio, ne certa regula intervertatur ge-
neralis, ex specialibus casibus decis *Ratio*,
seu *regula* generalis tradi non debet.

Concludimus itaque illos omnino à vero aberrare, qui dum negant rationes JC-
torum & inquiri & reddi debere præsidium
suæ assertionis in *l. 20. § 21. π. de LL.* ponere
volunt, Cùm id neque *Neratio* neque *Juliano*
in mentem venisse demonstratum: Repete-
mus quæ hanc in rem nobis sæpe laudatus
„ *Hordleder d. disp. th. 35.* proponit, ita au-
„ tem ille: Illud vero non addam; iisque
„ qui notitiâ juris profitentur minus ho-
„ norificum, sive tandem suæ, sive legum
„ inscitæ asylum hic erectum credant.
„ Quid enim opus argumentis? Duarenus
„ ipse atque Albericus Gentilis opinionis
„ istius assertores non leves professorem
„ quendam Tholosanum nobis propinant
„ ad deridendum quod de re non adeo li-
„ quida rogatus aliquando sententiam suæ
„ pariter legumque ut opinabatur inscitæ
„ in *l. non omnium* perfugium quæsierit:
„ Pungit etiam eandem ob causam, Jason,
„ Bartolum, ac MISERABILE esse scribit
„ dicere in mere positivis voluntatem pro
„ ratione sufficere; Verum adhuc MISE-
„ RABILLUS non omnium quæ in jure sunt,
„ rationem reddi posse prout per *l. non o-*

„mnium dixerit Bartolus ad hæc Gribaldus
 „MISERRIMI homines ingenii vocare
 „non veretur eos qui rationem ignoran-
 „tiæ ad l. non omnium referre consueve-
 „runt, Atque Christoph. Ehemius l. non o-
 „mnium ad istum modum intellectam,
 „appellat, firmissimum IGNORANTIÆ
 „PRÆSIDIUM.

Th. VIII.

Remotis itaque obstaculis quæ nostro
 instituto objici possent, brevissimis mo-
 dum & methodum investigabimus quam
 quis qui in rationes veterum Romanorum
 inquirere velit sibi debeat habere commen-
 datam; præstabit itaque circa hanc investi-
 gationem occupato accurata mentis truti-
 na perpendere & excutere *verba legis, occa-
 sionem legis, & rationem legis*, id quod antea
 nobis laudatus *de Felde* per verba illa, *An res
 sit, & ob quam causam sit explicat*; Scilicet
 occupetur necesse est verus Jctus primo in
 cognitione sensus legum ut, quid cautum
 sit lege, & quid illa sibi velit intelligat circa
 quam rem desudarunt, Cujacius, Balduinus
 Fabrottus duo Gothofred. & alii: quâ in re
 simul complectimur illam operam, ut si-
 mul proprietatem verborum quis intelli-
 gat

gat, quæ in lege & autore continentur, sicut & homonomiam & synonymiam & etymologiam vocum probe perpendat, qua notitia qui destituitur maximos in Jure Justinianæo errabit errores: Quantis fatis latina Lingua, quâ conscriptum Corpus Juris Civilis agitata, Cultoribus Latinæ Linguae notum vid. *Paul. Merula de LL. Rom. c. 2. p. 31.* nec enim quæ Julii Cæsaris & Augusti tempore puritas Linguae Latinæ fuit, ea & usque ad Triboniani tempora floruit, & semper provincialis lingua à Romanâ Latina multis, quod ajunt, Pasagangis distinguebatur, de quâ re elegantia habet *Lebmannus in Chron. Spir. L. 2. c. 45.* Et unam vocem plures significatus habere nemo est qui ignorat, insuper multa græca vocabula & loquutiones apud classicios non repertas, & quæ contra grammaticæ regulas peccant inibi offendimus v. g. *in l. ult. π. ad SCt. Trebellian. vocabulum græcum μὲν οὐ μὲν ἐν in-*venimus quod multos interpretes suspensos tenuit, sic *in l. 14. §. π. de Rellig. & sunt. fungeritio pro gestione l. 69. §. 1. Leg. 2. Exter pro Extraneus l. 46. π. de Leg. 3. Exiguus pro nimis exiguum. l. 46. §. 6. π. de admin. & peric. tut. excussatis pro Excussi, l. 17. pr. de quæst.*
Extra-

*Extrarius pro extraneus, l. 5. §. 12. π. de his qui effud. suggruenda, pro suggrundium, l. 38. π. de a. r. d. ambedit, pro comedit l. 3. §. 7. π. ad Sct. Syll. an defecti sunt pro defecare, l. 22. π. de Leg. 3. sibi pœnituisse. pro se pœnituisse, l. 5. π. quod m. c. malitas pro malitia, l. 12. §. 34. π. de Instruct. Inst. leg. apot heca librorum, pro repositoio l. 22. §. 7. π. sol. matrim. tentus pro motus l. 9. de adil. Edict. graviter loquitur, pro agre & difficulter. aliaque innumerabilia loca invenies in quibus & latinitatis sermonem & verborum intellectum indagare refert. Quin & nos in explicatione L. 20. π. de LL. hoc remedio usi sumus, dū ostendim⁹ Vocabulum *Rationis* non inibi pro veritatis demonstratione, sed pro *Regula, formā, aōctrinā* quæ sequenda in aliis sumi, quemadmodum *Academ. Question. L. 1. Cicero. Fuit jam à Platone accepta philosophandi RATIO triplex*: dicit, & Salustius, Ego vobis si modo vultis esse viri, *RATIONEM* ostendam qua tanta ista fugiatis, *conf. Reusneri Cynos. Jur. P. 2. p. 21.* Verbis itaque cognitis & sensus seu mens legis facili modo se sistet LL. indagatori; Non vero in hac subsistet cognitione, sed & inquirat *in occasionem legis* ad quam spartam obeundam opus est, ut instructus sit cognitione historica*

ricà, siquidem primordia legum nosse, quis-
 nam status latarum legum tempore fuerit,
 quibusnam ministris legislator usus fuerit,
 quò genio ipse & illi qui ad clavum sede-
 runt Reip. præditi fuerint. ad explicatio-
 nem legum quam plurimum conducit : su-
 per vacuum enim erit tanta cum curâ in-
 rationes penetrari velle JCtorum, quando
 neque aut tempotis rationem quam vete-
 res sequuti neque consiliorum eorum, ne-
 que *quorum hominum voluntatibus obsequi*
 fuerint divinare possis *Sciopp. Elem. stoic. c.*
147. optime B. Zigler. Dicast. Concl. 38. §. 1.
 monet non sufficere verborum corticem
 tenere, sed attendi debere quis dixerit,
 quid dixerit, quâ occasione quo intuitu, &
 quâ mente dixerit; Prævidit etiam hunc
 scopulum circa leges Germanicas quas Re-
 cessus Imperii (forsan quia ab illis plerum-
 que receditur) appellamus enotandas illu-
 stris *Forstnerus in epistol. ad Illustr. Boinebur-*
gium quondam exarata, quam cum præsentì
 rerum statui in germania quodammodo
 applicari potest huc transcribam : Ita autem
 „ ille : Venio ad præcipuum epistolæ tuæ
 „ caput, quo me ad scribendam legum no-
 „ stratium seu Imperii Recessuum histori-
 „ am

„am invitas, quæ profecto sparta esset, quam
 „ipse nullo hortante arriperem, & ad
 „quam genius meus nemine impellente
 „sponte perferretur, sed ubi per omnia me-
 „cum repeto, quæ tantum opus aggredienti
 „im promptu esse debent, à quibus me planè
 „destitutum video nimirum temeritatis
 „conatus ille mihi habere videtur, à quo
 „nisi cum famæ jacturâ regredi non lice-
 „ret. Noscenda reip. quæ quoquo tem-
 „pore fuerit, natura, forma, facies libertas;
 „An unius potentia prævaluerit, quis ad
 „Comitia accedentium animorum habi-
 „tus? qui fines? quæ spes metusve? quæ
 „causa Cæsarem ad vocandos Imperii or-
 „dines permoverit (plerumque enim ali-
 „am in publico edisserere aliam in Secreto
 „seclusam tenere mos est,) Boni publicum,
 „an regnatricis domus commoda? Necesse-
 „tas ambitio? Tenenda ad unguem illo-
 „rum temporum historia: quæ Fridericus
 „III. (sub hoc enim exordienda telâ esset)
 „cum Gallis & Carolo Burgundo, Maxi-
 „miliano I. Pontifice Romano: cum Galliæ
 „& Angliæ Regibus, cum Venetis, cum
 „Helvetiis quæ Carolo V. præter jam enu-
 „meratos cum Germaniæ protestantibus,
 „quæ

„quæ Ferdinando I. Maximiliano II. & Ru-
 „dolphi II. cum iisdem & Turcis res inter-
 „cesserint sane multæ & magnæ, Et supe-
 „rioribus quidem Friderico Maximiliano,
 „Carolo. cum Fratre Ferdinando, qui gesta
 „ipforum quanquam impari successu lau-
 „deque perscripserunt, non defuere deco-
 „ra ingenia non ex Germanis tantum,
 „sed & externis; Gerardus Rous, Bilibaldus
 „Pirchaimerus, Johannes Sleidanus, Bel-
 „lai Fratres, Guicciardinus, Johannes Ba-
 „ptista Hadrianus, Tarcagnota, Ulloa &
 „alii Maximilianus II. & Rudolphus II. quan-
 „quanquam multa gestorum fama, tan-
 „quam nihil egissent, pene silentio trans-
 „missi sunt. Etsi enim bella Hungaria ab
 „utroque gesta, pluribus scriptoribus me-
 „morata fuerint, celebribus, obscuris, cla-
 „ris, putidisque aulæ tamen facies, utrius-
 „que Principis inclinationes, Maximiliani
 „egregium erga Rempublicam & Ecclesi-
 „am concordie studium & moderatio, Ru-
 „dolphi ingenium à Reip. curis ad ignava
 „pictoriæ, sculptoriæ, aurifactoriæ, Ma-
 „thematiæ, studia traductum, simul o-
 „mnis Potentiæ in Poplios, Rumphios,
 „Hannibaldos, cœteraque publici odii no-
 „mina

„mina transcripta; Præterea arcanus erga
 „Gentiles Græcenses favor, in Mathiam
 „fratrem odium, tum hujus cum Austria-
 „cis & Hungaris conspiratio, extortaque
 „Rudolpho Regna, postremo Aquisgra-
 „nensis Donavverthenensisque controversia
 „& Juliacensis hereditas atque inde nata
 „infausta Ligæ unionisque nomina, haud
 „perinde posteritati innotuerunt; Potera-
 „mus earum rerum notitiam à Nicolao
 „Istuaufio, Rudolpho Cæsari à secretis mi-
 „nimè absurdo Rerum Hungaricarum scri-
 „ptore, sperare, ni præpropere mors ho-
 „minem e medio cursu nobis eripuisset.
 „Fama est Comitem Kevinhillerum, qui
 „multos annos Cæsareum in Hispanio O-
 „ratorem egerat, illorum temporum Hi-
 „storiam condidisse, sed illius quantum mi-
 „hi constat nihil in publico comparuit, u-
 „na tantum in Bibliotheca meâ extat Con-
 „tarenî Veneti apud Rudolphum Legati
 „Relatio, manu exarata, ex qua aula illius,
 „Cæsarisque & præpotentium ministro-
 „rum ingenium perdiscere licet; Mathiam
 „Imperatorem breve Regnum & morbis
 „in valida Senectus, & opportunus excessus
 „turbis & bellis simulque horum memo-
 „riæ

„riæ subduxerunt. Ferdinando II. Impe-
 „ratori, Consilio, factis fortuna vere ma-
 „ximo, unum ad felicitatem defuit, dignus
 „parque rebus gestis præco. Non me later
 „à Tillio Puteanum, à Ferdinando Forte-
 „guerram quendam Florentinum magnis
 „stipendiis ad scribendam historiam invita-
 „tos; ipse Ferdinandus cucullato cuidam
 „Augustiniano id muneris detulerat, &
 „cum is expectationi minus responderet,
 „plures nominati, omnes rejecti fuerint;
 „Ego semper Nicolaum Burgundum tunc
 „Ingoldstadii agentem, præ cæteris tantæ
 „Provinciae idoneum credebam, attamen
 „præter Augustiniani quem modo dixi exi-
 „guum specimen nihil in lucem prodiit.
 „Succedere alii nullis neque publicis, ne-
 „que privatis suffragiis, non Principum
 „mandatis, non auspiciis, non stipendiis
 „sua tantum ambitione, & fœda adulandi
 „libidine auctorati; Æquum tamen est ex
 „proletariorum istorum numero eximere
 „Leonhardum Papum Canonicum Con-
 „stantiensem, & Galeacium Gualdum Vi-
 „centium, cum duobus alibus Italis, qui
 „historiæ decus cum laude tutati sunt; si
 „qui sunt alii mihi ignoti, ii meam potius
 E „in

„in scitiam excusabunt quam accusabunt
 „malignitatem. Porro etsi historia nihil nos
 „ignorare sineret earum rerū, quæ negoti-
 „orum hominumque cognitione nos in-
 „struerent, tamen quæ postea in ipsis Comi-
 „tiis proponuntur, tractantur, disputantur,
 „quotusquisque, ita ut oportet, novit, nisi
 „qui rebus ipsis interfuit, aut qui actorum
 „omnium copiam habuit. Ea verò omnia E-
 „minentissimi Electoris Moguntini secreta
 „sanctaque custodia asservantur, apud cœ-
 „teros Principes, per partes tantum, &
 „membra in Principis mei Chartophylacio
 „prope nulla extant. Quod si ista omnia
 „suppeterent, quando tamen plerumque
 „aliud ore promptum, aliud pectore clau-
 „sum habent homines, ad intima Consulto-
 „rum, verosque fines penetrādos, acerrimo
 „judicio, & exactissima solertia opus est. O-
 „misi quod minime prætereundum fuerat,
 „Germanicis rebus plerumque Pontificis
 „Romani, Gallorum, Hispanorum Principū
 „Italorum negotia misceri, quæ non minus
 „quam nostra exacte noscere necessum est.
 „Postremum ut nihil omnium istorum
 „scriptori desit, quis tam demens, suæque
 „salutis contemtor erit, ut intractabilia,
 „me-

„medentisque manum refugientia Reip.
 „vulnera, dominantium ambitionem, im-
 „modicam procerum & contumaciæ pro-
 „piorem libertatem horum, illorumque
 „consilia, artesque exterorum quoque vul-
 „pinas, suisque tantum utilitatibus tenden-
 „tes fraudes, nostrum ex diverso stupidi-
 „tatem, bonas sed vanas sine auxilio leges
 „malos mores, lites ac controversias, quæ
 „judiciis habebantur, armis vindicatas, clu-
 „sam denique potentiâ rerum judicatarum
 „vim & auctoritatem tangere audeat. Sunt
 „ista Illustr. Baro, quæ me non tantum
 „ista ætate tamque affecta valetudine ho-
 „minem, sed alios corpore animoque me
 „valentiores à tanti non minus periculi
 „quam momenti incepto detertere possunt.
 „Quanquam fortassis non deerunt, qui va-
 „na virium præfidentia, & necessaria ad
 „tantum conatum instrumenti ignoratione
 „de posteritatis quæ suam cuique decus re-
 „pendere solet, iudicio securi, rem aggre-
 „dientur, quæ nisi ipsis nulli placebit; Mi-
 „hi illud Plinii probatur, magis in studiis
 „homines timorem quam fiduciam dece-
 „re, Vale! Hactenus Forstnerus.

Th. IX. Ut ergo ad circulum rever-

tar, qui rationes JCtorum Romanorum bene investigare velit & genium JCtorum & eorum doctrinam, & tempus sub quo vixit qui is probe sibi cognitum habebit: Sic ubi in Labeonis dicta incidimus præprimis considerabimus quali ingenio fuerit præditus Labeo, nempe Virum obstinati ingenii fuisse, & qui intuitu libertatis & scientiæ juris τοῦ πρέπου non observaverit semper notant scriptores vid. *Gellius Noct. attic. XIII. c. 12. Eberlin. de O. J. c. 42. n. 5. & Nicol. Henel. de vit. JCtor. vet. c. 4.* cum contra non paucos fuisse putem qui Capitonis vestigia legerunt & adulatione in alios proni à juris principiis deflexerunt in responsionibus suis, vid. *d. Henel d. l.* Illustrationis gratia provocabimus ad *L. 1. C. Theodos de stud. liber II. M. & C.* inspectio hujus legis cuilibet ostendit in studiosos ab Imperatoribus *Valentin. Val. & Grat.* hac lege plusquam dura insolita, & studiis promovendis haud apta sanciri, itaque sanctionis hujus rationes detegere qui vult non errabit si temporis illius historiam evolvat, inde enim ipsi constabit & ipsum Valentinianum accerrimi fuisse ingenii (de quo *Ammianus Marcellinus, L. 29. Histor.* crudele narrat exemplum sequens *Africanus* causarum in urbe defensor assidu-

us post administratam provinciam ad reigendam aliam adspiravit, cujus suffragator-
magistro equitum Theodosio id petenti,
subagresti verbo Valentiniano respondebat;
Abi Comes, & muta ei caput, qui sibi mu-
tare provinciam cupit: Et hoc elogio periit
homo disertus ad alia festinans ut alii) ipsi-
que Maximum Urbicæ annonæ Curatorem
& ad tempus Urbis præfectum longe fuisse
carissimum, hic ergo Maximus cum juvenili
nonnullorum studiosorum petulantia irri-
tatus neque solida eruditione imbutus esset,
non poterat à se impetrare ut eas contume-
lias contemneret, sed Imperatori suafor e-
rat, ut severam illam in studiosos promul-
garet legem, ceu non vanè suspi-
catur *Dn. Conring. diff. ad d. l. C. Theodos.*
p. 95. sic narrat Livius L. 2. c. 23. & 29. Appi-
um, Claudium, de quo Pomponius in L. 2. §.
23. π. d. O. J. virum vehementis ingenii im-
mitem ac efferatum fuisse, quæ si præsuppo-
nimus non mirari debemus si in crudelia
ejusmodi viri pronuntiata à Livio & Pom-
ponio annotata incidimus; Sed de hisce af-
fectibus & sectis Jctorum in subsequenti
capite differendi locus erit. Potius erit ut &
demonstremus ad investigandas rationes

veterum JCtorum opus esse ut statum
sub quo vixerunt & scripserunt cognitum
habeamus : Bene enim *Conringius de Civili
Prud. c. 14. p. 315.* dicit; *Quonam tempore
quivis JCtus vixerit, quanam mutationes
ejus tempore Kemp. exceperint, quanam for-
ma fuerit, qui nescit accurate LL. Romanas
interpretari nequibit*; Exemplis si rem defi-
nire velimus innumerabilia occurrerent,
sic *l. 122. §. 2. π. de V. O. Scævola, contradicit
l. ult. π. de his qui fin. man. lib.* quas leges ve-
ro conciliare possumus si perpendimus quo
tempore Scævola vixerit, & quid Juris circa
eam rem eo tempore obtinuit; Nempe
D. Marci tempore Scævola scripsit cujus
constitutio de manumissione fervorum
tunc nota erat, ad quam respiciebat, sed alia
ratio erat *l. 9. §. 6. π. de his qui fin. man.* vid.
Cujac. L. 1. obs. c. 29. sic ratio *Legis 3. de off.
Prat.* ex forma Reip. Romanæ & Statu demo-
cratico recte desumitur, male autem per do-
ctorum inepta axiomata, quasi communis
error Jus faciat applicatur vid. *Schilt. ad π.
Ex 5. §. 10. sic l. 15. §. 2. π. & l. 11. π. de E-
dict.* vix rite interpretabitur si nesciat tem-
poris illius statum, quo apud Romanos Tri-
bunis, præfectis & veteranis qui pro augen-
do

do imperio consenuerant, agri villæque ut necessaria suppeterent dati, inquam rem versiculus adhuc notus quo ager Mantuanus in Italia Cremonensi militi colonario ab Augusto assignatus, notatur.

Mantua, vœ miseræ, nimium vicina Cremonæ *Martial. l. 14. Epigr. 195.* conferatur *Lampridius in Alexandro severo c. 58. Pomponius Letus L. 2. Histor. in Constant. Pancirolus L. 1. Var. Lection. c. 90. p. Merula de LL. Rom. L. 1. c. 3. th. 4.* Sic frustra quis *l. 21. pr. ꝑ. de donat. int. V. & U.* perleget, nisi & ipsi ex historia Romana notum, qualia vectigalia Romanis solvere in usu fuerit, scilicet in Syria & Galilæa, vectigalia stratarum, ceu in *l. 4. C. de privil. dom. Aug.* appellantur, quæ in ipso itinere à forensibus, qui itinere viaque publicâ gaudent, utunturque ad sua commercia exiguntur, à quo cives & incolæ immunes propterea erant, quia ipsi pro viribus possessionum suarum jam tum ad hoc onus conferunt, *Iacob. Gothof. paratil. C. Theod. de itin. mun. & de prioribus loquitur I Ctus in d. l. 21. ꝑ. de dom.* ex quo simul intelligitur sensus dicti Salvatoris nostri *Matth. XVII. 24.* quando Petrum interrogat, Simon? *Reges terræ à quibus accipiunt*

tributum vel censum? à suis an ab extraneis?
 & Petrus respondebat, *ab Extraneis*, dixit-
 que illi Jesus, quoniam sciebat se non ex-
 traneum sed incolam Galileæ, *Ergo liberi*
sunt filii? quod hic enim non de omni cen-
 su, sed de censu transitorio loquatur Sal-
 vator contextus suadet: Interim obiter
 monendum optandum esse ut omnes Prin-
 cipes & magistratus qui steuras equidem
 transitorias exigunt, illas in reparationem
 viarum præcisè impenderent; conf. *hic*
Lehmannus in Chron. Spir. L. 2. c. 44. Sic *l.*
40. π. de test. milit. non bene intelliget cui
 non ex historia Romanâ notum duplex ge-
 nus scribarum apud veteres fuisse, unum
 eorum qui notis scribebant, & Notarii ap-
 pellabantur, alterum vero eorum qui litte-
 ras integre scribebant, & nomen librario-
 rum adepti erant Dn. *Schilt. de Secret. c. 3.*
Salmuth ad Guid. Panciroll. Memorab. l. 2. t.
14. p. 264. qui priores multum detrimenti
 Justitiæ attulerunt sic ut & Justinianus in *l. 1.*
C. de U. j. E. prohibuerit ne deinceps leges
 notis scriberentur, conf. de hisce notis *Pro-*
bus libello de Notis p. Merula de LL. Rom. c. 1.
§ 8. notans una litterâ integrum vocabu-
 lum fuisse expressum. Sic *l. 13. §. 1.* non re-
 cte

cte quis interpretabitur nisi quis statum il-
lius temporis & historiam respexerit, dicit
quippe Marcianus d. l. Qui apud externos
Legatione funguntur possunt facere testa-
mentum: Mirari quis posset quid Marci-
ano in mentem venerit cum hæc scriberet,
& ex illo quærere posset, quis Marciane,
unquam de hoc dubitavit? Verum puto
ego omnino non de quovis Legato Jcto
sermonem esse, sed de illis qui jure obli-
dum ab hostib9 retenti erant, de quibus quia
in specie servitutis constituti erant non in-
juste dubitabatur à Marciano an Testamen-
tum condere possent sic *l. 9. π. de jurejur.*
non intelliges nisi ex veteri formula juris-
jur. quæ ita habebat; *si sciens fallo vid. Po-
lydor. L. 3. & Cic. in acad. quest. Manzius de
valid. & Inval. test. T. 2. n. 91.* Beneque dis-
cernendum inter se Jus Civile & Prætori-
um, quamvis enim imprudenti consilio
utrumque in unum corpus redactum à Tri-
boniano tamen distincta in multis partibus
à Jure Civili Juri prætorio relicta natura,
Frantzck. in t. de O. I. n. 39. Struv. S. I. C.
Ex 2. th. 4. imò duplex Jus Romanum, aliud
Quiritarium in specie sic dictum aliud
commune; quæ distinctio circa materiam

patriæ potestatis vim suam exerit, de qua videatur & Schilt. ad π . Ex. 3. th. 19.

Th. X.

Et ex hisce præsuppositis porro fuit vera esse quæ dicit summus *ICTus David Mevius ad Jus Lubec. Quæst. prælim. 1. n. 57.* non levio-
riorem errorem illos errare qui ex juris Civilis
rationibus, statutorum æquitatem examinant,
quam qui ad eandem formam cuilibet ætati
sexui & corpori crepidas calceosque conficiunt
cum quo coincidunt, quæ in hanc rem dis-
serit, *Conring. ad l. 1. C. de stud. Liber. p. 63. & 64.* quando ait, plurimum falli qui existimant
omni perinde statui leges Romanas convenire,
id enim omnino esse $\alpha\delta\upsilon\nu\tau\alpha$ & à mente ipso-
rum & Romanorum Legislatorum alienissi-
mum, arguiturque talis opinio summam Po-
litices, vel regenda Reip. inscitiam, imo & ig-
norantiam! Romanarum Legum. Et aurea
sunt quæ *Illustr. Dn. Schilter. in epistol. dedi-
cat. ad B. Dn. de Seckendorff. Praxi Jur. Rom. For.* præmissa in hanc rem ita differit: Sed
quod dolendum non vicesimplici hic impegisse
videntur illi, qui auctores rei ac suasores fue-
runt, Juris Iustiniani doctores & interpre-
tes; sane cacoëthes est improbissimum sub illo
prætextu jura patria velle aboleri, quorum
sup-

supplendorum & interpretandorum gratia Jus Romanum duntaxat receptum, sed & reformare ea atque explicare ex Iure Civili, non attenta diuersitate principiorum ac juris rationum. Unde non potuit non immensa oriri confusio & ἀναίδευσία, atque vera decidendi rationis, quolibet in negotio fere oblituratio: Atque hoc eo turpius, quanto magis etiam ad Jus & statum publicum id extenderunt: Iacob Gothofr. de Imp. Mar. c. XI. sic sane Romanis LL. bodie utuntur liberrima omnium Regna populique, tanquam æqui bonique fonte: Quo qui aliter utuntur na illi perquam suaves sunt, parumque sibi consulunt: Cùm verso bodie regnorum, populorumque statu in aliam formam, quàm Romanum olim Imperium erat, juri Romano non nisi absurde quisquam sese illigat. Hactenus Schilterus: pluribusque hoc argumentum persequitur rationibus Conradus Sincerus, sive qui sub hoc nomine latet B. Kulpis. de germ. Leg. vet. ac Rom. jur in Rep. nost. orig. p. 56. 57. seqq. Sicuti enim illi in media luce cespitant qui ea quæ cœtus primorum christianorum undique dispersis per modum conventionis inter se pro statu illius calamitosi temporis approbavit, pro LL. à Synodo publica posterorum

rum temporum venditare velit, ita & ille parum commode procedet qui ea quæ sub statu democratico vel turbulento Necessitas præsentis temporis justa & utilia esse iussit, eadem lance sub alio statu regiminis æstimabit; Exemplis res fortassis clarior fiet ex quibus possemus innumerabilia afferre, & docere maximam partem LL. Romanarum auspicio Justiniani collectarum non posse applicari ad statum nostrum hodiernum, sufficiat tantum in præsentiarum allegasse sequenter; Sic quæ de vacatione ab *extraordinariis muneribus* in l. 6. π . de Vac. & *Excus. mun.* dicuntur male ad statum hodiernum applicari docuit, Accuratissimus *Schilterus* ad π . Ex. 1. §. 24. & 28. sic si quis ex l. 1. §. 4. *postul.* sustinere vellet cæcum coram prætore nostro non posse postulare, sibilis fortassis exciperetur, cum illâ maiestate qua Romani nostri non corruscent, neque illa insignia ipsis adposita sint, sic *judiciosissimus Dn. Hertius* differt. *de Superiorit. Territ. Tb. 2.* non sine acumine monet quâ grauter lapsi fuerint insignes alias J Cti germani, quando prudentiam Civilem ex LL. Romanis interpretati, & materiam meri & mixti imperii itemque jurisdictionis, ad Principes Ger-

Germaniæ applicuerunt, v. g. quando in jure Romano legerunt, magistratum me-
rum Imperium mandare non posse, Prin-
cipes Germaniæ exceperunt, *Treutl. & Pau-
ermeisterus*, rursus quando LL. Rom. dicitur
tutelæ dationem jurisdictionis extraordi-
nariæ esse, multi hoc mutatum dicunt,
quia ad Principes & Comites hodie spectat
Dn. Eiben *in obs. ad I. P. §2.* sic recte quidem
Ulpianus *in l. 3. π. de in Lit. jur.* dicit quod
certa sit nummorum æstimatio, si statum
Romanæ Reip. sub quo vixit attendamus,
ast in nostra hodierna monetarum confu-
sione hæc lex ad decidendas controversias
monetarias non sobriè applicatur *Frantzck.*
Ex. 9. 4. 2. §. 55. Probe id perpenderunt
quondam prudentissimi Judicii Aulici Cæ-
sarei Assessores; cum n. super famoso §. *de*
Indaganda; *I. P. O.* eorum consilium po-
stularet *S. C. M.* inter alia in responsione
hæc urgebant:

Bei dieser Frage ist Reichs-Hofrath
förderlichst der unterthänigsten Mei-
nung daß diese neue Constitution, nicht
eben ex præceptis juris Communis (denn
es sonst einer solchen neuen Constitution
nicht bedürffe/herzunehmen/sondern wie
in

in andern legislationibus, quæ pro fine & fundamento habent conservationem tranquillitatis publicæ auff den statum Reip. & naturam populi gesehen wird/ also auch dieses Orts auff den izzigen des Reichs/ und dessen Glieder und Unterthanen Zustand welcher ohne weitere Ausfüh- runge vorher jederman befand ist/) das Auge zuschlagen sey: Nach dem Exempel Kais. Justinian Nov. 21. c. 1. *Antiquiora perscrutari, & ad superiora tempora adscendere confusionis potius est quam legislationis*: digna tantis Viris elogia, digniora si in cœteris & ab aliis observarentur. vid. Schilt. J. l. P. in addit. ad T. 2. t. 19. p. 13. & non omnia in omnibus regionibus justa esse ipsi confitentur J. Cti Romani vid. l. 34. *¶ de R. J.* Id quod & Isidorus Episcopus Hispalensis in decreto Gratiani dist. 4. C. II. agnoscit, quando ad requisita LL. principaliter refert, quod debeant esse secundum consuetudinem patriæ, loco & tempori convenientes, ad quæ verba vid. Merula de LL. Roman. c. 1. §. 6. Et nisi me omnia fallunt respexit huc Nobilissim. Dn. Joh. Sam. Stryckius in diff. de Jure Cratium c. 1. quando conqueritur, quod in LL. civilibus Romanis pleræque materiæ, quæ

quæ ad œconomicas res spectant Germanorum, & hodie in libris judicialibus & prothocollis utramque paginam implere soleant non offendantur additque illos fallere & falli, qui existimant, se tunc demum egregios & ab omni parte absolutos practicos futuros, si nihil aliud egerint, quam ut antiquas fabulas de stipulationibus stricti juris judiciis, & pactis incidentibus, ex intervallo adjectis, alterantibus & mille alias altercationes, LL. ænigmata & exceptionum laqueos ad unguem recitare didicerint.

Th. XI.

Hæc vera esse, quilibet qui cum LL. Juris Civilis quandam contraxit familiaritatem confitebitur, sed non sola sunt quæ Ictum Rationalem efficiunt, neque media quibus Romanorum Ictorum rationes inquiri possunt omnia conficiunt ulteriora nobis antea allegatus *Felaenus de l. & Hopperus de ver. Jurispr. t. 14. & 15.* commendant ferioque posterior monet omnem illū qui legem sibi interpretandam sumit, quatuor sibi ante oculos debere partes ponere, Historiam Etymologicam, Practicam & Analogicam, quæ omnia cum *Nobil. Dn. Hopp. d. l. &*

l. & imprimis c. 17. jam exposuerit illuc lectorem remittimus, solum hoc in praesentiarum monemus Etymologicam partem imprimis decere JCtum nosse, si in rationes JCtorum Veterum inquirere velit, scilicet ut sciamus principia quibus sententiae eorum nitantur; JCti quippe veteres cum philosophi fuerint, & scientia rerum imbuti, neque solum foro sed & exercitii causa quaedam scripserint oppido patet illorum certis principiis inniti quae medios argumentandi subministrant terminos: Scientiae verò cum sint variae, hinc indubium & varia esse principia ad quae JCtorum dicta respectum habuerint, aliaque esse quae proprius JCti professionem, ut ita dicam, attingunt alia quae non cadunt necessario sub scientiam JCti: sic alia principia fovet Ethicus, alia Mathematicus, alia Physicus, alia Logicus; pro qualitate negotiorum haec principia respexerunt JCti, sed non semper verè attigerunt; *Placcius de JCto Ver. c. 4.* Unde enim quaeso illa ratio legis, non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, nihil congruit fidei humanae quam pacta conventa servare? Accessorium sequitur naturam sui principalis? septimo men-

menſe naſcitur perfectus, partus? generi per ſpeciem derogatur? quæ prolixius diſcutit Laudatus *Hopperus L. 3. t. 60.* hinc omne negotium cum JCti veteres pro ſubſtratâ materiâ partim per principia ordinaria, partim per extraordinaria, partim per ſingularia explicuerint in ea omnino inquire decet JCtum.

Th. XII.

Demonſtrationibus itaque opus ut veritatem agnoſcamus, an principia concludentia adhibita fuerint nec ne, ſi enim quod ſacræ paginæ habent, omnia probanda Apoſtolus voluit, cur ſine examine omnia majorum dicta ex Tripode veluti agnoſcamus? *Innumera quæ Majoribus principii loco fuerunt, fallere nos nouimus, quæ inexplorata ad nos tranſmiſſa eodem ignorantie involucro ſubeffent hodie, acute rationatur perill. Dn. de Rhez diſſ. de ſtat. Rol. c. 2. n. 14.* Rationem legis non ſufficit ſcire, ſed an illa juri naturæ, vel rectæ rationi conſentanea decet indagare: Neque aliter in moralibus fieri poteſt cùm principia illa nihil aliud ſint quam rationes moventes intellectum ad aſſentiendum & fidem probandam conſuſionibus quæ hujusmodi principiis ni-

tuntur, non vero ea omnium animorum
præstantia ut demonstrationes indubitatas
ob defectum acuminis ingenii, de illis quæ
tractarunt dare possint; *Cynoss. jur. P. 2. p. 12.*
hinc semper unum ingenium ad veritatem
inveniendam altero præcellet, & magis in
arcana negotii penetrat; Judicium de faci-
endis seu conscientiam vocant hancce cu-
ram Intellectus, Moralistæ, de quâ inter
alia *Sluter. de princip. Moral. §. 64. si in rei
approbatione conscientia nititur firmioribus
rationibus tunc intellectus præferre potest ma-
gis probabilem sententiam, ei quæ minus com-
moda præferri potest maximè probabili sen-
tentia, si vero infirmiores rationes sententia
quædam habet præferenda est tuta & commo-
da sententia minus probabili.*

Th. XIII.

Quippe miserrimum genus hominum
est, quod vel sibi vel aliis blandiens putat se
veras & concludentes rationes non posse
non proferre semper, sic ut ab illis recede-
re velle sit prodere suam paupertatem in-
genii; Aliter procedebant J. C. veteres No-
tum ex historiis *Paulum Antonini* Imperatoris
Consiliatium fuisse, & in Consilio Colle-
gas, Papinianum Messium & Triphoni-
mum

mum habuisse huncque Paulum Virum ma-
 gnæ autoritatis fuisse (quamvis ob obscuri-
 tatem Fulgosio maledictus appelletur,) vix
 tamen est ut credamus coeteros ejus Colle-
 gas Rationibus Pauli coeca quadam reue-
 rentia subscripsisse, ut potius tam ex L. *Æ-*
mylius 38. π. de Min. l. fin. π. de l. F. l. 27. §. 1.
π. de Leg. 3. l. 94. π. de acquir. vel omitt. hered.
 manifesto appareat publice reprobatas fu-
 isse sententias optimi Pauli, neque tamen
 ad paret ægrè id tulisse Jctum tanti Nomi-
 nis, conf. *Jacob. Cujac. L. 2. c. 26. Anton.*
Fab. Ration. ad L. Æmylius Lit. C. Illust. Dn.
Stryck. diff. Inaugur ad d. L. Æmylius c. 1. §.
7. 8. Notum quoque Jctum Celsum tanta
 ingenuitate rationes ab aliis allatas ad lydi-
 um lapidem revocasse; ut pro re nata non
 erubuerit à patre suo Celso dissentire, Tex-
 tus est clarus *in l. 3. §. 7. π. de Condict. caa.*
dat. caa. non sequ. & elegans textus est *in l.*
70. π. de Min. ubi Ulpianus Papiniani rati-
 ones animose perstringit cujus posterioris
 partes in se defendendas suscepit *Freber.*
Parerg. L. 1. c. 13. p. 33. Porro idem Papi-
 nianus à Paulo notatus *in l. 116. π. de V. O.*
vid. id. Freber. L. 1. c. 24. p. 71. Imò elegans
 casus est *in l. 25. π. de Instr. & Instr. leg.* ubi

contentionis ferram inter se trahunt Tubero & Labeo, & quia Labeonis sententia ratione prævalebat, illam sequebatur Javolenus; de quo tamen JCtorum invicem à se dissentendi lubidine sequenti Capite agemus.

Th. XIV.

Ut itaque principia illa rectius assequamur nec illud ex anterioribus oblivioni tradendum alia esse principia communia, alia esse principia propria, illa sunt quæ Jus Naturale & Gentium subministravit JCtis, Hæc sunt, qua leges & consuetudines Romanorum patrias solum respexerunt, Hæ LL. & consuetudines cum partim in privatorum utilitate fundamentum habuerint partim opiniones Philosophicas respexerint partim paganismum sapuerint, sequitur quod & responsa & traditiones JCtorum Romanorum his principiis suffulta, impia superstitiosa, & irrationabilia, in se comprehenderint nonnunquam.

Th. XV.

De utrisque paucis videbimus, & quidem principia illa communia cum non tantum sint probabilia, sed & vera certa & docentia unde & didascalica dicuntur, hinc demon-

monstrari omnino possunt, non tamen certitudine mathematica, sed certitudine morali quatenus scilicet ex lumine rationis ratiocinando assequi possumus, finem hujus vel illius positionis *justum & æquum esse*, abstrahendo à *voluntate reuelata summi Numinis*, Etenim ex lumine Rationis non semper iusta posse cognosci Apostolus profiteatur dum dicit, se rationi suæ relictum non cognovisse concupiscentiam esse peccatum, nisi lex diuina positiva dixisset: Non concupisces. *Dn. Thomas. Jurispr. Divin. c. 2. §. 65.* sed & nonnunquam inutilis opera est hisce principiis communibus I. N. in dictis JCtorum obviis insistere velle; Sic JCti (quo spectat *l. 60. c. de divor.*) multas diuortii causas permittunt, sacra Scriptura verò non nisi duas causas iustas esse jubet, quamvis ICtissimus *Strauchius in I. I. P. L. 1. t. 35.* passionibus, uti videtur correptus, & ut infelicis antea dati consilii apologiam reddat, operosus sit ut demonstret Christi prohibitionem de diuortiis non fuisse generalem, & plures illum admittere casus, in *cap. Matth. 5. v. 32.* non expressos: Ratio equidem sibi relictæ invenit juri Naturæ non contrariari sententiam JCtorum hinc rationem prohibitionis quam Christi

stus dedit, præsertim cum conditionem
 primi hominis in mundum projecti ex ra-
 tiocinatione non haurit, non potest per-
 spicere, frustra autem hæc cura investigan-
 di in causas morales est, cum sufficiat hic le-
 gem adesse, quæ inutilem hanc omnem
 disputationem resecat: Hinc porro & in-
 fero ex π, π . JCtum quidem quem posse fie-
 ri, sed non JCtum Christianum, vel docere
 quidem scripta veterum JCtorum in Jus
 Romannum relata. Quomodo quis tan-
 quam *vir bonus se sociabilem cum aliis homi-
 nibus exhibere & communem felicitatem Reip.
 sub qua vixit, promovere debeat*; sed non
 quomodo actiones ad voluntatem Dei re-
 velatam componere possit, ita ut fructus pii
 & justiciæ post hanc vitam, quod $\pi\lambda\acute{\upsilon}\tau\epsilon\upsilon\mu\alpha$
 Christiani JCti est, in cœlis expecta-
 re possit; Et hæc est separata disciplina, quæ
Theologia Moralis vocatur, & quæ ex Reve-
 latione diuini Numinis ortum suum trahit,
 verumque JCtum Christianum eo adigit,
 ut scrupulositati silentium imponat & quo-
 ties in moralia seu facienda & omittenda
 incidit, (nam de articulis fidei & credendis
 mysteriis nobis non est sermo,) exclamet.
Hoc justum quia Deus in scripturis sacris ita
 jus-

*jussit. conf. Puffendorff. de offic. Hom. & Civ. Prælegom. Samuel Rachel. in otio Nouiomag. c. 5. Osiander in typo Legis naturæ p. 167. seqq. §. 44. Dn. Thomas. in Jurispr. diuina c. 2. Th. 16. Non equidem hoc nego moralem Theologiam positivam, & ante tempora JCtorum Romanorum Ethnicorum, cognitam fuisse, quin hausisse JCtos ex Theologia positiva uniuersali Dei, quæ ex Illuminatione Patriarcharum & diuinis sermonibus innotuit, & postea ab ipsis patriarchis solum Ægyptianum aliorumque Ethnicorum prementibus ab his Ethnicis tradita fuit, præcepta quædam uniuersalia, quorum in π . spicilegia quædam videmus, id quod Dorscheus in Theol. Mor. disp. 1. §. 10. presse ita exponit *Legi naturali superadditam* & generi humano communicatam esse legem diuinam positivam, quæ deinde plenius & ad regimen populi Israelitici restrictè per Mosen proposita fuit, antiquior omnium gentium legibus, & quæ omnium legum latoribus primis sanctionum principium dedit, patet ex Gentilium confessione, de qua Eusebius L. I. præpar. Euangel. ex loci notatione, qua originem omnium legum ad Ægyptos referunt quam ex Josepho Psalm.*

105.22. Israelitarum veterum relligioforum
inhabitationi debet: ex collatione legum
quam inter Romanas & Ebræas institue-
runt, *Iustus Calvinus in Themide sua Ebræo
Romana; Guilielmus Vellroth in Parallell. Ju-
ris Iudaici & Romani, Molinæus in Collatione
LL. Roman. & Ebræar. & alii &c.* & porro
§. 13. Leges morales ante Mosaica tempora
notas non soli lumini naturali adscriben-
das, *sed etiam positivas fuisse adeoque ad diui-
nam promulgationem referendas esse ex illumi-
natione Patriarcharum, & diuinis sermoni-
bus, Genes. 3. 4. 6.* Ast commacularunt gen-
tiles hanc legem uniuersalem moralem suis
traditionibus, superstitionibus, ineptis hy-
pothesibus, & quod cognitione veri Dei
destituebantur, hinc Centauris illam com-
parare possumus, qui pro parte figuram
bruti, pro parte figuram hominis repræsen-
tasse finguntur, vel potius Samaritis illis as-
simulamur, qui pro parte Deo, pro parte
diabolo inferuiebant: addatur *Dn. Thomas.
Jurisp. diuinâ L. 1. & in dissertat. Proëm. p. 55.
56. seqq.* erudite hæc omnia exponens.

Th. XVII.

Vestigia hujus superstitiosæ idolatriæ
ubiuis obuiam cernimus in Legibus Roma-
nis,

nis, quas tamen *diuinarum* humanarumque rerum objectum esse voluit ethnicans Tribonianus, quid enim est quod *Ulpianus in l. 9. §. 2. π. de R. D.* de euocatione sacrorum garrit? quam quod significare velit morem gentilium, quo in oppugnatione urbium Deum in cuius tutela oppugnata urbs erat postularent & sic euocarent vid. *Dionys. Gothofr. not. ad b. l.* quid quæso vult *Marcianus in l. 6. π. de R. D.* quod fornaces sepulchrales in quibus cenotaphia extant, & quibus mortui illati non possint vendi? gentilissimum certè sapit hæc doctrina, dum enim crederent gentiles eos qui ex hac vita migrassent in Deorum esse numero, *Cicero in L. 2. de LL.* hinc ejusmodi sepulchra religiosa esse voluerunt, quo & spectat *l. 1. π. de Rel. & sumt. fun. vid. Dn. Schilt. ad π. Ex. 4. §. 5.*

Th. XVIII.

Hoc tamen non possum non laudare circa legem Ceremonialem, magis sobriè sensisse Ethnicos Ictos Romanos ac nostros hodie Pontificios, Ipse quippe *Ulpianus in l. 9. §. 1.* dicit: *Sciendum est locum publicum tunc sacrum fieri posse, cum Princeps eum dedicauit, vel dedicandi dedit potestatem: quo*

ipso Jus Principis circa sacra Majestaticum adstruit, quod Pontifices illis adimere quovis modo student, dum & Consecrationes sibi met ipsis solis vendicant, vel etiam citra voluntatem Principum secularium res pro lubitu sacras esse cupiunt: quibus tamen Germani rectius olim & nunc protestantes restiterunt, vid *Schilt. Tr. de Libert. Eccl. germ.*

Th. XIX.

Ut itaque causis religionis relictis ad cœtera principia Universalia Jurisprudentiæ ex Iure Naturali & Gentium collecta redeam, confessus sum supra responsa JCtorum Romanorum non pauca veris hisce principiis inniti, quò & pertinet *l. 1. §. nequid in flum. publ. fiat. vid. ill. Dn. Stryck de Jure prohib. exstruct. Molend. c. 1. §. 4. & 5.* & quæ magnificis verbis de regulis justitiæ in jure civili Romano præscriptis fusius disserit *B. Zigler. in aureo Tr. de Clerico Renit. §. 1. 2. 3. 4.* sed & falsis hypothesebus illusos fuisse JCtos patet; Principium Juris naturalis est, neminem lædere, & suum cuique tribuere, illumque qui alterius res animo sibi habendi fraudulento contrectat, furtum committere, Ast quis quæso calculum ad-

adderet Triphonino, cum in *l. 55. §. 1. π. de administr. & peric. tut.* perfidos administratores à pœna furti liberos pronuntiat ex eâ ratione, quia propter admissam administrationem non tam inuito domino contrectare videantur, quàm perfide agere, quasi vero ille qui pecuniam administrandam accepit, illam vero dilapidat, & evertit non inuito domino agat? vel quasi formale delicti furti non consistat in fraudulenta interceptione & contrectatione rei alienæ? & explosit sane hoc somnium Triphonini ipse Ulpianus in *l. 1. §. 22. π. de tut. & ration. distrab.* conferatur *Jacob. Aleman in Palaestra Consultat. Consult. 1. p. 79.* Interim tamen dolendum cœcos juris ciuiliis æstimatores fictis suis rationibus patrocinium quærere furibus & disputando jus naturale interuertere, sic memini quandam ancillam mercatorum tabernas visitasse, & nomine dominæ suæ, quam fingeat multas pretiosas res postulasse quas deinde aliis vendiderat & consumserat, detectâ re & rebus consumptis quærebatur de genere delicti & pœna, & sustinebatur à plurimis non hic fuisse contrectationem inuito domino Ergo illâ arbitraria pœna tanquam falsariam esse

esse puniendam, quæ sententia autoritate
 Carpzovii stabilita obtinuit, si vero seque-
 stratâ autoritate Juris Ciuilis ex sobriis prin-
 cipiis juris naturalis decidenda foret con-
 trouersia vel ipse omnia mihi promitterem
 fore ut Collegia Juridica sint arbitratura
 ejusmodi furem pœna ordinaria esse affici-
 endum: E contrario vero injusta hypothese
 circa furta laborare *l. 5. §. 8. Commod. l. 40.
 l. 54. l. 76. π. furt* inspectio earum docet,
 sic ex lumine naturæ nobis innotescit, ho-
 minem ad sui conseruationem allaborare
 debere, sui que destructionem auersari, ne-
 que debere quem ex statione sine creatoris
 sui jussu migrare, sed obstupesco quando in
l. 1. π. de bon. eor. qui ante sent. ibique inven-
 tam absurdam rationem *Ignoscendum enim
 est qui sanguinem suum qualiter redemptum
 voluit, & in l. 6. §. 3. d. t.* Nam omnino puni-
 endus est nisi tædio vitæ, vel impatientia ali-
 ejus doloris coactus est hoc facere, & in *l. 6. §. 7.*
*verba quod si quis tædio vitæ, vel valetudinis
 aduersæ impatientia, vel jactationis ut qui-
 dam philosophi in eâ causa sunt, ut testamen-
 ta eorum valeant; incido, statim enim ad-
 paret quam futili hypothese hæ ethnicorum
 dictiones nitantur, & quam inepto consi-*
 lio

lio non tantum à Triboniano ad fora christianorum intrusæ, sed & à multis hodie adamentur & in scriptis pro defensione reorum allegentur. Nempe erat quoddam hominum genus barba & pallio philosophiam simulans, hoc cum maximam in victu ac corporis habitu seueritatem & continentiam præ se ferret, & nescio quid sublimius populo & ut *in l. 7. C. de professorib.* dicitur ipsi fortunæ vim inferre videretur factum ut ad edenda admiranda constantiæ exempla vanâ gloriâ ductum mortem oppeteret, ceu de *Protheo Gellius L. 12. c. XI.* laudat, quod præ insanæ gloriæ studio, ut post mortem magnam constantiæ famam relinqueret, Athenis in Olympic quinquennali certamine constructa pyra in frequentissimo hominum conuentu, velutique sub græciæ conspectu se in rogam vivus præcipitarit & flammis absumtus fuerit, Ast quam longe à virtute verâ abfuerint illi homines, & quantum ab avaritia & rapacitate victi ostendunt *Seneca L. 2. de Benefic. c. 15.* & ipse Imper. *in l. 6. C. de Mun.* sic ut & Martialis *L. 12. Epigr. 57.* false ita eos irrideat quando dicit.

Re-

7

Rebus in angustis facile est contem-
nere mortem

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.
vid. *Marq. Freber. Parerus L. 1. c. 1.*

Ex falsa itaque hypothese cum hæcce sen-
tentia Ulpiani & Marciani sint promanatae
facile quiquis poterit cognoscere quam pa-
rum prudenti consilio opiniones nostri J Cti
illis superstruant; Sic & principium uni-
versale est, quemlibet posse juri pro se in-
troducendo renunciare si modo facultatem de
rebus suis disponendi habuerit, neque un-
quam quis negavit posse usufructuarium
cedere usum fructum proprietario; & ta-
men ex falsa hypothese quod usufructuarii
conditio non debeat deterior reddi & Ul-
pianus in *l. 15. §. fin. π.* concludit; ergo
nec propriarius, *consentiente* fructuario,
servitute imponere potest.

Th. XX.

Possimus plurima exempla adhuc ef-
ferre, sed cuilibet accuratiori mentis trutinæ
leges Romanos pensitanti occurreret non
pauca ab illis loco rationum decidendi ex
principiis universalibus adhiberi, quæ ta-
men nullo modo veris illis principiis re-
spondent; & torquere se interpretes veras
gen-

genuinas rationes interpretationibus allatis afferendo, quæ tamen ipsis JCtis tunc temporis nec in mentem quidem venerunt; Quin & inficias nullimus multa & in ipsis juris nostri voluminibus latissimis dici Gentium juri accepta ferenda esse, quæ tamen si accipies proprie nihil minus cum iisdem habent aliquid commercii, ita differente *Perillustri Domino de Rhetz in aurea dissert. de secularisat. c. 3. n. 81.* porroque & hoc notandum multa USU Gentium introduci quæ JURIS nomine non veniunt, ea quippe quæ in differentia sunt, nec omiſſa quem violati juris accusare possunt, quod ex Grotio deducit *Perill. Dn. de Rhetz d. l. n. 80.* Interim cum supra dictum respexisse & JCtos veteres suis responsis ad utilitatem Romanæ Reip. & ad consuetudinarium inibi jus receptum hinc sequitur omnia illorum dicta & pronuntiata non posse ad regulas Jurisprudentiæ Universalis alligari: Innuimus id cum supra dixerimus multa in Jure Civili reperiri quæ ex Jure N. & Gentium ut contractus descenderunt, sed & esse multa, quæ ut *Papinianus in l. 7. π. de LL.* ait, adjuvandi supplendi & corrigendi gratia in utilitatem publicam singulorum

sine

sint introducta nempe quod certa forma huic vel illi negotio & contractui à Romanis fuit indita quam formam apud alias gentes similes contractus celebrantes non inveneris, & hæc principia *domestica*, dixeris in quam rem possemus adducere materiam pactorum nudorum & vestitorum, it. stipulationum it. rerum incorporalium quæ in jure consistunt. Hæ enim sunt quæ ad Jus Romanum spectant, quasque jus Civile quasi substantiavit, creavit & nominavit, ut cum Fabro & Anglo loquitur, *Vinnius ad §. un. I. de Reb. Corpor. & incorpor.* & quæ entia civilia dicuntur *Philippo Massinio ad l. 8. C. de Imput. & aliis substit. n. 339.* uti docte & eleganter philosophatur *Dn. Spitz Jctus Altdorff. Tr. de oppignor. Jur. P. 1. c. 1. §. 4.* Has & alias creaturas civiles &c. frustra quis ex principiis universalibus deducet, inanius verò, quod sæpius inculcavimus, ad nostrum statum, cum Romanorum *Civilem Utilitatem* tunc temporis respexerint ubi vis applicare studebit. Ad hæc Principia domestica & græcorum instituta & mores, postquã civitate Romanâ donati referendi; notum ex jure famosa judicia inter Conjuges non dari & liberos, sed tantum rerum
amo-

amotam actiones, frustra quis allaborabit, hujus opinionis fundamenta ex Jure naturæ & Gentium deducere, tamen lucem ei foenerabitur si Plutarchum euoluerit è cuius Solone inueniet, hunc Athenis constituisse, ut videlicet conjunctarum personarum crimina levioribus nominibus appellarentur. In rationem si inquiremus ea repeti debet ex distinctione juris naturæ permissivi; Quicquid enim natura nec jussit nec prohibuit, sed indeterminatum reliquit neque à Deo in reuelata suâ voluntate aut prohibitum aut præceptum, id à Majestate prohiberi potest pro lubitu aut præcipi B. Zigler de Jur. Maj. L. i. c. 5. §. 48. Ratio Rationis quia natura dum in alterutram partem nihil determinauit humano id arbitrio commisisse credatur, ex quibus porro fuit quod in his quæ Majestati relictæ, hæc solum respiciat utilitatem & commodum publicum; Dn. Stryck. de jure probib. ex struct. Mol. c. 1. §. 9. Nempe quod sæpius dictum *Utilitas publica præsens* utramque non rarò paginam facit in LL. Constitutionibus, & moribus populorum, expresit id Cicero L. ii. de LL. quando ait ad salutem ciuium, ciuitatumque incolumitatem vi-

tamque hominum & quietam & beatam
 conditæ sunt Leges. Et paulo post: *Ea
 virtute & sapientia maiores nostri fuerunt ut
 in legibus scribendis nil nisi salutem & utili-
 tatem Reip. proponerent, cui assertioni rati-
 onem annectit L. 1. de Invent. Rhet. hanc,
 Neque enim ipsi quod obesset, scribere vole-
 bant, & si scripsissent, quum esset intellectum,
 repudiatum iri legem intelligebant: Et hoc
 est quod Illustr. Dn. Hertius in Comm. de Ju-
 rispr. Uniuers. Sect. 1. §. 12. p. 15. innuit, quan-
 do fuse disputat Politicam quidem distin-
 gui à Jurisprudencia uniuersali, quod hæc
 circa actiones morales tam intra quàm ex-
 tra ciuitatem occupetur, & negotiosa sit,
 Politices objectum verò sit una ciuitas, &
 quod jurisprudencia circa rectitudinem
 actionum humanarum in ordine ad LL. po-
 litica è contrario circa dextram guberna-
 tionem actionum ad securitatem & utilita-
 tem publicam versetur; tam arctam tamen
 intra utranque esse necessitudinem ut ju-
 stum & utile sorores inuicem se amplecten-
 tes esse intelligas. Hic mentionem cum
 injecerim pactorum nudorum, meam sen-
 tentiam de his depromam, si scilicet ad sta-
 tum hodiernum illam distinctionem appli-
 care*

care velim; Ita autem ego statuo: Ex moralibus notum esse, quod circa actiones morales distinguatur inter voluntatem completam & incompletam, ceu ex iis quæ habet *Sluterus de Princip. Moral. th. 19.* patet, sic ut voluntas incompleta sit actus conditionatus Voluntatis qui ad effectum non deducitur: Si hoc adplicare velimus dicendum pactum nudum nihil aliud esse quàm negotium Ciuile incompletum, pactum vestitum autem esse negotium completum germanice esset pactum nudum **eine unverbindliche Handlung oder Tractaten**/ de qua differentia *Mev. p. 7. d. 203.* pactum vestitum autem quamuis nondum fuerit in formâ extensum, vocetur **eine verbindliche** punctation, nempe ejusmodi negotium circa quod paciscentes serio suam mentem plenariè explicuerant, quamuis ad formam solennem contractus nondum accesserit, circa dijudicationem hujus voluntatis completæ verò non quidem cum Salmasio velim ad scripturam reflectere, quasi ea pactum vestitum faciat, sed ad ipsum negotium an plenariè circa illud paciscentes conuenerint ita ut

nec ratione pretii modi & temporis quid
deficiat: In quam rem videantur quæ eru-
dite pro more suo differit *Vincent. Placcius*
In 3 Cto vero p. 159.

Th. XX.

Pertinet hûc procul dubio Jus *Consuetu-
dinarium Romanorum, & stylus Curia:* de
illo textus est in *l. 4. π. de off. Procons.* in qua
Ulpianus serio iuculcat ut antiquum mo-
rem & circa adiaphora ad fauorem conci-
liandum obseruet novus proconsul, **dar-**
mit das alte herkommen bey behalten
würde/ *cujus plebs communiter tenax, ali-*
terque procedentes ipsi nouatores, super-
bi &c. audiunt, Sed & obseruantiam præ-
judicia, stylum Curia audimus loco rati-
onum decidendi reperiri in Corpore Juris
Ciuilis. Sic sæpius offendimus Ulpiani il-
lud, Hoc jure utimur, sic Callistratus in l. 37.
& 38. π. de LL. ad usum rerum in foro per-
petuo judicatarum, & quô ciuitas retro in
ejusmodi casibus usa est provocat Imo ipse
Imperator usum fori loco rationis sibi suffi-
cere credidit. §. 1. I. de fide commiss. hered §.
fin. l. de Satisd. pr. l. de Codicill. Et quod sty-
lus curia olim pro lege habitus fuerit colli-
gere licet ex l. 1. §. 10. C. d. V. I. E. l. fin. C. de
Injur.

Injur. l. 12. §. 5. C. de R. C. Faciuntque huc quæ habet *Illustr. quondam Kulpisius in pecul. dissert. de observantia Imp. von Reichs. herkommen* Præjudicia quoque seu res similiter antea judicatas quod in judicando respexerint Veteres probat & laudat *Revar. Tr. de præjud. L. 1. c. 1. & Gail. L. 2. c. 13. n. 6.* exinde in Processualibus usum judicii loco rationis esse contendit, adeo, ut si vel lege, vel observantia circa Processum quod introductum, putet non licere inquirere quare, v. g. de octiduo intra quod quis se debeat ad juramentum offerre, neque ego diffiteor, si Collegium quoddam juridicum longo usu certum quendam pronuntiandi modum introduxit, v. g. quod omnis qui in tantum gravatus fuit in Processu Inquisitorio ut juramento suam innocentiam purgare debuerit ad expensas condemnetur, illam observantiam fori licito modo continuari, conferatur *Griph. de Weichb. Saxon. f. 105.*

Th. XXII.

Abfit tamen ut statuamus & illam observantiam fori quæ notoriâ injustitiâ laborat vel errore introducta, contra æquitatem esse sequendam, nam ejusmodi præjudicata

notoria injusta non sequenda esse merito cum *Merio P. 5. dec. 282.* statuimus, quod eo magis obtinet, si inferior magistratus ex falsa hypothesisi vel ex errore, vel ex imprudentia contra sanam rationem & æquitatem, similiter diu judicasset, & acta deinde ad superius judicium devolverentur. *Meru. p. 6. decis. 354. Dn. Schilt ad π. Ex. 1. §. 16.* quod & nostro Collegio Scabinatus quodammodo art. 26. injunctum.

Sollen nach gemeinen Sächsischen Rechten sprechen/ woferne dieselbigen nicht wieder die Billigkeit und unsere Vorfahren/ oder diese oder andere unsere Constitutiones lauffen.

Th. XXIII.

Errabit vero forsan qui legem 27. π. *de LL. de Præjudiciis* tantum velit intelligere; Verba *Tertullian.* *¶* Cui hæc sunt, *semper hoc legibus inesse credi oportet, ut adeas quoque personas & ad eas res pertinerent, quæ quandoque similes erunt.* Non enim hic esse topicam quandam argumentationem à simili casu, sed esse processum didascalicum à speciebus expressis ad speciem non expressam sub eodem tamen genere proximo contentam, cujus argumentationis

nis

nis ac decisionis vis omnis consistat in causa proxima effectus, de quo quæritur, quæ ipsa generis quidem sit propria, sed communetur omnibus speciebus, v. gr. si lex loquatur de *Ultimis voluntatibus*, quod tunc licet de m. c. donat. nihil fuerit dictum nihilominus illa lex ad m. c. d. applicari possit, docet eleganter nunquam mihi sine veneratione laudandus *Schilt. Exerc. ad π. 2. tb. 13.* ostenditq; hunc esse principium veras decidendi rationes, ab apparentibus & à dubitandi rationibus discernendi : cui & hoc addendum, mirum in modum illos falli qui rationem certæ legi adjunctam ad alias casus diversos qui in lege non continentur, applicare student, & ex inadæquata ratione legem generalam faciunt, vid. *Illust. Schilt. Ex. ad π. 6. §. 27.* quo faciunt *l. 11. π. de in Jus voc. l. 32. π. de pact. l. 1. §. 6. de edil. Ed. I. 6. §. 2. π. de jure patron. l. 38. §. 17. de V. O. & L. ult. §. 1. π. de S. P. U.* ex qua lege perperam regula constituitur, quod in publico liceat aperire januam, cum de speciali casu loquatur *JCtus*, quod scilicet *illa janua tecto respondeat, & vicino non sit detrimento* : quæ ratio si cessat, in alia specie facti nec illa decisio tanquam

lex adhiberi debet: cum quo errore & ille
 conjunctus, quando multi tam superstitiosi
 sunt ut nihil credant à JCto adferri posse nisi
 quod lege aliquâ aut auctoritate doctoris in
 terminis terminantibus loquendis probe-
 tur. Non semper veteres JCti ad hæc re-
 spexerunt sed nec ad ea animum advertere
 poterant quod alii & longe diversi casus le-
 gibus nec comprehensi nec ab aliis tractati
 ad respondendum ipsis proponerentur,
 quos ex principiis æqui & boni aliisque
 convenientibus decidebant, *Ill. Dn. Feltm.*
diff. de duobus Vehic. sib. obv. th. 53.

Th. XXIV.

Pertinet & huc doctrina eorum, qui
 distinctionum amatores mediam viam in-
 cedere laborant, ceu gloriatur JCtus in l. 7.
 §. 7. π. de a. R. D. & ejus vestigiis insistit JC-
 tus in l. 18. pr. de heredit. pet. Verum enim
 verò quemadmodum distinctiones non re-
 probandæ si genuina diversitatis ratio inter
 utrumque divisionis membrum liquido
 ostendi potest: ceu argumentatur *Ill. Stryk.*
dissert. de Jur. prob. exstruct. mol. c. 2. §. 5.
 Ita negandum non est sæpe in decisionibus
 causarum distinctiones adhiberi, quæ nullo
 modo ad rem quadrant, adeo ut & B.
Brunn.

Brun de cess. act. c. 5. n. 24. jam conquestus fuerit esse hoc fatū Jurisprudentiæ nostræ quod non tantum ipsa mole Legum onerata sit, sed & quod doctores multiplicibus distinctionibus interdum sine ullo operæ pretio magis eam involvant & spinosiorē reddant.

Th. XXV.

Coronidis loco & illud notandum bene circa interpretationem legum & in vestigandas rationes distinguendos esse libros *Responsorum* & *libros tractatum*, quos scripserunt veteres Jcti neque frustra putem cuiuslibet legi & autorem & librum ex quo sententia desumta, præfixum, ut scilicet eo penitus in arcana penetrare possimus circa eruendam facti speciem. Etenim in libris Tractatuum Jctos magis vacuos ab affectibus nisi ubi hypotheses falsæ illos à veritatis semitâ diverterunt fuisse, quàm in libris Responsorum quorum in numero *Pauli libri sententiarum*, qui & factorum dicuntur, sūt, vid. Cujac. *V. 1. oper. p. 101.* circa quæ de promenda advocati munus obierunt, jam plures annotarunt vid. *Cujacius Tr. ad African. p. 3.* monetque etiam *Herm. Conring. de Prudentia Civili c. 14.* Rationem legis adjectam ideo raro esse adæquatam quia adjectæ in

speciem plerumque afferantur, & aliter JCtos corde, aliter calamo & ore sæpe sensisse, præsertim ubi affectibus, scholæ, amicis, ingenio, aliquid indulserint, quod leges duæ Licinia & Æbutia equidem fieri nolebant quando vetabant, ne qui cum peritis de Lege consultabant, aliquod commodum sibi aut collegis, cognatis, aut ad finibus constituerent, frustra tamen fuit mandatum, de qua re in capite sequenti ubi causas tantarum antinomiarum, & minus concludentium sententiarum JCtorum Romanorum, examinabus differendi uberior erit locus: Sæpe enim occultæ in responsis latent rationes quas propalare non conveniens, & alias assignant quæ ad plebis intellectum conducunt *Feld. de interpret. P. 2. L. 4. c. 1. p. 1063. seqq.* Et ab his tractatibus & responsis, ipsa jedita, LL. plebiscita, si quæ in $\pi\pi$. reperiuntur secernenda. Interim & hoc dolendum ipsum Tribonianum retentis veterum JCtorum nominibus sua substituisse Responsa *Dn. Weber prof. Gissens Amicus & Faut. noster singul. in palest. Illustr. p. 59. sicut & Cujacius ad Instit. P. 1. demonstrat l. 6. π . de divort. non esse Juliani sed ipsius Triboniani, & esse ex Novell. 22. c. 7. desumptam.*

Th. XXVI.

Th. XXVI.

Tandem quomodo ex Rationibus decidendi Interpretationes tam extensivæ quam restrictivæ formari debeant ea res cum peculiarem elaborationem desideret & a Joh. à Felde libris *de Interpret. LL. Vincentio Placcio in JCto perfecto, Schiltero in exercit. ad π. sparsim, & Anonymo, de JCto perfecto*, qui sæpius nobis laudatus & in *Cynosura Juris* reperitur, jam præstita, huc lectorem remitto.

CAP. IV.

De causis tam variarum obscurarum & non concludentium opinionum quas JCti Veteres Romani attulerunt, & de librorum ipsorum fati nonnullis.

Th. I.

Post lapsum priorum Parentum dissensionum tenebras Veritatis lucem obfuscasse, sæpius reperimus, nec justam quid sit omnes omni tempore æqualiter senserunt, ad minimum se circa id convenire non posse simularunt: Ita enim *Carneades*, qui ad id pervenerat, quod *Academiae* suæ summum erat, ut pro falso non minus, quam pro

pro vero vires eloquentiæ posset intendere, cum suscepisset Justitiæ oppugnationem, nullum invenit argumentum validius isto; jura sibi homines utilitate sanxisse varia pro moribus, & apud eosdem pro temporibus sæpe mutata; jus autem naturale esse nullum, omnes enim homines & alios animantes ad utilitates suas natura ducente ferri, proinde aut nullam esse justitiam, aut si sit aliqua sumnam esse stultitiam, quoniam sibi noceat, alienis commodis consulens: referente *Summo Grotio in Prolegom. Immort. oper. de j. B. & P. §. 5. cui Thom. Hobbesius in Tract. suo quem Leviathan inscripsit p. 1. c. 7 manum porrigit, quando conscientiam vanum nomen appellat, vid. B. Zigler. Comm. ad Grot. L. 1. c. 2. §. 1. & Nobiliss. Dn. Thomas. in Jurisp. Divinâ, L. 1. c. 2. §. 95.* Neque Romanos alia fata expertos fuisse cernimus; Scilicet postquam in societatem coaluissent, & à simplici vivendi modo deflexissent, gulæ, avaritiæ, ambitioni studentes non poterant non contentiones & controversiæ de meo & tuo oriri, & cum nemo facile videri velit ac si alteri injuriam inferat, sed suo ingenio indulgeat communiter, eaque propter & LL. & homines qui leges interpretaren-

tarentur necessarii essent, inter hos ipsos
dissensionum fluctus & procellæ ortæ: In-
nuunt id compilatores Juris Romani, quan-
do & juris altercationum mentionem faci-
unt, & insimul confitentur, post magnas
varietates hoc vel illud tantum obtinuisse,
vid. l. fin. π. pro Legat. l. 37. π. d. O. & a. §. 3. l.
de Libert. Causæ vero palmaria quænam
fuerint jam videbimus, & primo non erra-
bimus, si primas partes pessimo illi optimo-
rum ingeniorum veneno *Affectibus* adscri-
bamus: Etenim quod *Comineus L. 2. Princ.*
p. 92. De Carolo Burgundo ratiocinatur,
ad statum JCtorum illorum applicari potest
Ita autem ille: *Quærebatur an utile sit prin-*
cipi plurium consilio uti; Etenim sapientissimi
nonnunquam delirant, aliquando ex affecti-
bis in rem præsentem, vel amoris vel odii,
quandoque ut contradicant aliis, sæpius & con-
turbato aliunde animo, Nec in universum pro
consilio habendum est, quod fertur post prandii
tempus: Dicere hic quis poterit, Viros qui ta-
le quid aberraverint, non debere haberi aucto-
ritatem Consiliariorum, Cui respondendum
arbitror omnes nos communi forte homines es-
se, quique lecturus sit eos solum, qui nunquam
non eadem sapientiâ dicant sententiam, sint-
que

que pari per omnia animi constantiâ ei profisciscendum esse ultra humana negotia in cœlum, alibi enim nequaquam quod querat, inventurum; Consiliis quidam adhibendi sunt maximam, qui sapientiam semper promptam habent, nec tamen ejiciendi siqui, rare tamen humani quid fuerint aliquando perpesi: Hactenus Cominæus: Econtrario cujus animus non sic sedet, ut ab affectibus iræ, timoris odii avaritiæ, commiserationis & similium vacuus sit, is nunquam rectum judicium exercere poterit. B. Zigler Dicast. concl. 32. n. 1. Bene in hanc rem philosophatur Cicero, quando in oratione pro Muræna, dicit sapientem nihil opinari nullius rei pœnitere, nullâ in re falli, sententiam mutare nunquam, quia Cæsar apud Salustium monitor ac suasor est fidelis omnibus hominibus, ut dum de rebus magnis consultant, ab odio amicitia atque misericordia vacui sint: Et quamvis stoicæ Philosophiæ multos JCTos Romanos deditos fuisse postea demonstrabitur, tuto tamen cum Bæclero diff. Pol. de judic. p. 98. asserere licebit, Stoicam Philosophiam de exuendis affectibus nec in Curia nec foro Romæ receptam fuisse, (hinc & cum Legibus Romanis in Germaniam transire non potuit) potius

tius cum laudato *Bæclero* in *Comment. ad Tac. Annal. L. i. 3. n. 3.* ingemiscere sæpius contigit, *Victa est Iustitia:*

Th. II.

Ut itaque ad specialia nos accingamus, inter illos scopulos affectuum in quos Romani impigerunt (I) fuit *philantia*, *Singularitatis*, & *contradicendi studium*. Sunt quippe homines quos tam pestilentissima afflavit aura, ut nihil rectum, nihil justum nihil regulis æqui bonique conveniens putent, nisi quod ex eorum prodierit ingenio, imo nisi aliorum rationibus contradicant, & cum aliis faciant, putent se grandem auctoritatis jacturam, quasi non ultra vulgus saperent, perpeffuros esse: De hisce certe verum, quod *Pancirolla de Claudio Saturnino* asserit, illum nunquam non singularis fuisse opinionis, ideo ut *Baldus in l. 1. C. de SS. Eccles.* illos Saturninos nominet, qui soli sunt in aliquâ opinione, quasi dicere vellet morosa & tristia illa ingenia non secus ac Saturnus Deorum ille princeps sceptrum sibi vindicare in omnes qui ab eorum non pendent ore & sententia, quale exemplum singularitatis *Saturninus in l. 1. §. 1. π. de Senat.* circa consulares uxores edidit: e-

jus-

jusque farinae est *Labeo* qui fiducia doctrinae multa innovavit l. 2. π. de O. J. & cujus subtilitatem affectatam *Celsus* in l. 27. π. qui testam. sac. poss. acerbè except: Salse admodum de hisce sciolis sentit civilis Prudentiae antesignanus *Seneca*, quando sic differit: Non est levitas à cognito & damnato errore recedere & ingenue fatendum est aliud putavi, deceptus sum, hæc vero superba stultitia perseverantia est; Quod semel dixi quaecunque sit fixum ratumque sit: Et regia vox est *M. Aurelii philosophi*, dum dixit: Expedire potius ut juxta plurium amicorum sententiam faciat, quam ut tot sapientes ejus solius censuram & opinionem sequantur, *Hencl. de vit. Vet. J. Ctor. c. 17.* Respexit huc fortassis *Serenissimus Restaurator Scabinatus Hallensis Archiepiscop. JOACHIMUS FRIDERICUS D. M. in LL. Sabinatui* anno 1584. datis, dum articulo 27. ita cavit.

Sollen meiden novas subtilitates, singularitates, & novos intellectus; **sondern stracks bey der** notorietate facti & juris bleiben.

In quem §. quoties incidi mecum perpendi habuisse forsàn Hallenses rationes cur à retro seculis homines singulares valde oderint:

derint: Ita quippe jam ante tria secula in
LL. fundamentalibus quæ dicuntur Will-
führ der Stadt Halle art. 2. cautum le-
gimus.

Auch willführen wir/ ob eine son-
derliche Person wäre/ oder zwene/
unter denen Rathmannen oder de-
nen Innungen/ und Gemeinheits-
Meistern der sein eigen Haupt/
und fürnehmen Welt haben/
so daß er mit denen andern allen/
was sie fürnehmen würden nicht
wollte einig seyn/ den soll man heis-
sen abtreten/ und die andern sollen
sprechen/ und was die dann auff ih-
ren Eyd vor das beste erkennen/ da
soll das darbey bleiben.

Sed ut revertar ad Romanos] Ctos & por-
ro demonstrem illos hisce defectibus animi
laborasse, in testimonium adducam non tan-
tum ex recentioribus Schilterum qui de Pau-
lo Exercit. ad π. 39. §. 60. ita differit; Jam pri-
dem observarunt docti Paulum hominem Sy-
rium & græcæ Linguae peritiorem in Romana-
rum vocum interpretatione, sæpius quid inno-
vasse, sed & virum singularis ingenii à Papi-
niano dissensisse non raro nedum à veteribus,

ut Sabino & Vitellio, in quem notas & animadversiones scripsit, imo principum ipforum decreta saepe improbasse: Ex antiquioribus vero provoco, ad Franciscum Raquellum, & Marquardum Freberum, quorum ille ad l. 1. C. de v. l. E. Marcianum notas illas quas in Papinianum adornavit non tam interpretationis quam reprehensionis causa compilasse profitetur, hic autem L. 1. Parerg. c. 13. & c. 24. Eundem Papinianum ab Ulpiano in l. 20. π. de Minor. à Paulo verò in l. 106. de V. O. inique notatum fuisse, non contemnendis argumentis adstruit; Quin quod Paulus in l. 82. §. 2. de Leg. 2. de quodam carpit, ejus notas calumniosas fuisse id optimo jure retorqueri in ipsum posse non nemini visum, conf. l. 5. l. 6. π. de pecul. Quamvis de cœtero & Paulum & Ulpianum Erdmundus Merillus L. 1. c. 6. & Betrardus de vitis Ictor. L. 1. excusent, quod tantum Proculejanorum, & Sabinianorum sectas suis decisionibus conciliare tentaverint; Majori certe gloria digni, si quod dicitur in l. ult. C. de appell. non ad modum rationis suae sed ad veritatis indaginem sententias suas proferre studuissent, vid. B. Brunn. ad R. I.

Econtrario & hoc notare libet in tantum contradicendi & Philavtiæ studium penes Romanos JCtos radices egisse, ut sæpe si dissentire rationibus non possent, saltem ut aliquid dixisse videantur, clausulam inavem adjecerint: occurrit mihi hæc scribenti exemplum in *l. 12. §. 1. & 2. π. de usu & Habit.* Retulerat antea Ulpianus diversas sententias, quas Nerva, Cassius, Labeo, & Proculus foverant, & quamvis negare non poterat Labeonis mentem fuisse circa Legatum usus, quod Legatarius quamvis simpliciter usus & habitatio ipsi legata nihilominus pomis, quæ in fundo nascebantur & omnibus rebus quæ ad victum necessariae possit uti, modo non quæstus gratia illas res vendat, attamen ubi de legato usu pecoris differit, & allegasset Labeonis fuisse mentem, quod ille cui usus pecoris legatus non possit lacte uti, quia lac in fructu, ut suam sapientiam ostentaret adjecit: *Hoc Amplius i. e. hoc de meo, etiam modico lacte usurum puto, neque enim tam stricte interpretanda sunt voluntates defunctorum.* Cum tamen ipse Labeo nunquam negasset legatarium modico lacte ad victum posse uti, sed illud tantum

statuisset id pro usu fructu haberi, non quod ad victum, sed ad compendium & venditionem impenderetur.

Th. IV.

Ratio vero cur hic pruritus dissentendi, taxandi, & cavillandi JCtos illius temporis incesserit, tam ex eorum temperamento, quam ex æmulatione gentilitia, & educatione potest derivari, sicut enim locorum asperitas hominum quoque ingenia indurat, ita de Indis contrario, *Curtius L. 8. c. 9.* refert locorum sydus ardens, & ibi ingenia hominum formare, sed & sub eodem climate viventes diverso caloris & frigoris temperamento a natura formantur, sic ut multos innovandarum quam gerendarum rerum aptiores videas, multos qui in foro præprimis errant, ochlocratia aptos, multos quod jam supra attigi dum ad dissimulandum inidonei, libertatis amore in defendenda veritate plus justo acres offendas, multos quoque ad procacitatem proniores reperias, prout quippe motus sanguinis affectus excitat, temperat, & deprimit *Placcius in JCto vero c. 4. p. 141.* Quinimo si mores hominum intuemur, non possumus in totum dissimulare, uti quemlibet natum edu-

educatum informatum, talibus quoque moribus esse imbutum, ut quantum ad vivendi modum attinet, sola fere dominetur educatio & consuetudo vid. *Dn. Hertius de Jurisp. Univers. lib. 16. §. 20.* Non hoc vitium unius vel alterius est hominis, sed totas nationes imprimis quod virus illud æmulationis & alios deprimendi studium attinet, incedit & infamat: Qvis enim non detestetur infamen & acceptissimum illum morem veterum quò ad iniuriam studiorum aut contumeliam sufficiebat, diversæ gentis esse, aut in diversis gentibus litteris studuisse? cujus hypotheses arcana sunt, domestica extollere, externa deprimere figuras commenta simulacra, inania, speciosa adhibere, fastidio, supercilio, mendacio, convitiis, probris quandoque uti, imo nullam pro populari gloria, si occasio & res ferat, obtinendi rationem turpem ducere, deterrere aliena merita, peregrinam gloriam ubi palam attrectare non licet, tristi silentio aut damnare, aut cum injuria eam effari, aut, oblique, & ut secretius noceant, perplexe arrodere: *Bæcler. de Fat. litterar. græcorum & orientalium populorum* hoc fuisse vitium imprimis abunde testantur

litteræ eruditorum, dum docent illos magno fastu aspernatos cœteros, & ut barbaros infectatos fuisse; Græcos & peregrinos itaque videlicet *Africanos, Favolenos Ter-tyllianos, Triphonios, Modestinos & Ulpianos* cum viderimus utramque paginam facere in corpore illo Juris Justinianæo, ceu vocatur, non mirari debemus quod Catones, Mutios Manlios Sulpitios, veraque oracula Romana infestaverint, illorum opiniones deprefferint, quin & inter se se convitiis laceraverint, vid. *Immanuelis Weberi Profess. Giessens. Amici ac Fautoris nostri singulariter colendi oratio Auspic. de desiderat. circa jurisprudent. Justinian.* Uberius hoc deduceremus nisi vestigia hujus ambitionis ubivis rependeremus ipsaque rei evidentia id testaretur, potius ad cœteros affectus properabimus.

Th. V.

Ut itaque th. 3. Philavtiæ, singularitatis & contradicendi studium notavimus in JC-tis Romanis, ita ex alterâ parte non possumus diffiteri illos sæpe confudisse temere assentiendi, intempestivæ misericordiæ, & præcipitantia affectum: Tantum quippe seu adulationis, seu servitutis studium non-
nul-

nullos invasit, ut si cui doctore addicti, vel virum gravem alicujus opinionis esse viderint, piaculum putent ab horum opinione ne illos offendant divertendi, quasi inter devictos sequanos & Belgas viverent, de quibus *Tacitus L. 1. Annal. c. 34.* refert, quod à Germanico in verba sui Principis adacti, vel potius in acta prædecessorum jurare coacti: Quippe inter hasce duas formulas in acta alterius jurare, & in verba alicujus jurare, magnam esse differentiam volunt, dd. vid. *Bæcler. ad Tac. L. 1. c. 7. p. 193.* quanquam uti ipse d. l. p. 203. confitetur, tractu temporis hæc duo juramenta conjuncta fuerint *Pet. 1. Faber in Semestr. 1. Comm. de Magistr. Rom.* Non alio enim ingenio præditi sunt illi qui sine rationis discrimine cæco aliquo adulationis studio aliorum opinioni incumbunt instar gallinæ ovi; Quo morbo quod Icti Romani infecti fuerint non negamus. Audiamus de hac re differentem *Jacobum Gothofredum in Histor. I C. c. 7.* ubi de Attejo Capitone refert, quod *tenax in-*
traditis sibi, Cassios & Sabinos invenerit Sectatores: conferatur pluribus hæc exponens antea nobis allegatus *Dn. Thomas. de Nav. Jurisp. Rom. L. 2. c. 2. p. 74. & seq.* E

occurrit mihi elegans textus in l. 79. §. 1. π.
de judic. ubi Ulpianus, dicit. *Judicibus de jure
 dubitantibus præsides respondere solent, de fa-
 cto consulentibus, non debent præsides consili-
 um impertire, verum jubere eas prout religio
 suggerit, sententiam proferre, hæc enim res
 nonnunquam infamat, & materiam gratiæ vel
 ambitionis tribuit:* quo respicit fortassis,
 illum casum, wenn der JCtus oder Unter-
 richter den Superiorem fraget/ die Sache
 betrifft den und den N.N. des Hn. Præ-
 sidis sein Unverwandten/ wie er doch soll
 die Sentenz oder das Urthel abfassen/
 Darmit der Patron nicht offendiret werde;
 Et ne putes ad JCtorum Romanorum elo-
 gia hoc vitium non pertinere, cum illi non
 fuerint judices, errabis, nempe non solum
 judices, ceu supra monitum ad JCtos acta
 mittebant pro concipiendâ sententia, sed
 etiam ipsi clientes hunc vel illum patronum
 consulebant ejusque sigillatum responsum
 producebant, hos itaque consultos non ra-
 rò non tam merita causæ quam merita per-
 sonæ cui sententia ferenda, respexisse om-
 nino puto *Audiamus Conanum L. 6. Com-
 ment. 3. n. 9.* inter alia de Scævola ita disse-
 rentem: *Hoc fuit Scævola proprium respon-*
sis

*sis ambiguis reprehensum tela eludere, ut si
quâ parte peteretur declinaret in alteram &
commodo suo sua responsa interpretaretur, in
quo illum ego non reprehensione modo, sed eti-
am poena dignum fuisse judico: Hodie illi
Scævola Sectatores qui ambiguas senten-
tias amant, die die Abschiede auf Schrau-
ben setzen/ daß sie allezeit den Parthey-
en mit einen clausilgen helfen können/
& aliud mihi occurrit exemplum in l. Aemy-
lius 38. ꝑ. de Minor. casus quippe ille dissen-
tientibus tot Jctis in favorem Rutilianæ à
Paulo, qui viderat Imperatorem Rutilianæ
favere, decidebatur; supersedeo ipsas ra-
tiones hujus legis examinare, in præsentia-
rum, præstitit id Illust. Dn. Stryck. diff. sua
Inaugur. ad h. l. id tamen moneo cum lau-
dato Dn. Stryckio d. l. c. i. n. ii. Vivianum su-
stinere rationem decidendi hujus legis fu-
isse, quod illa Rutilia pulchra ac formosa fu-
isset puella quale exemplum & se sistit in l. 2.
§. 24. ꝑ. de O. I. ubi dicitur Appium Claudium
captum amore virginis omne fas ac nefas mis-
cuisse; & totum Jus civile apprime appro-
bat contra juris rationem in favorem mulie-
rum à Compileribus multa esse inserta:
Scilicet postquam Theodora Justiniani uxor*

Imperii Romani *particeps* esset, (ceu Otto Imperator de sua Uxore paria profert, vid. Meibom. p. 1. p. 751.) & *Tribonianus* homo faver & astutus præcepta aulicorum, quæ sunt.

Gynecocratia nunquam te oppone
De principe Tuo optima quæque lo-
quere,

Res Tibi commissas taliter qualiter
gere

Cæterorum aulicorum res vadere
sine

Optime calleret, REVERENDISSIMÆ
DOMINÆ tantum abest ut aliqua in re con-
tradiceret, ut potius & eam semper magni
extolleret, vid. l. 4. C. de quadr. præscript. &
in genere mulierum quarum partibus
Theodora addicta, privilegia quovis modo
augeret, imo ridiculis sæpe expressionibus
& ratiocinationibus evehere studeret, vid.
Nov 74. c. 4. l. 12. C. q. pot. in pign. Vincentius
Placcius d. l. p. 144. Ad suggestiones mu-
lierum multos casus à JCtis Romanis de-
cisos fuisse igitur concludo, neque omnia
responfa à Jurisperitis, sed à Carfaniis non
nullis omnia miscendi peritis defluxisse,
cùm & Romanorum ingenium uxoribus
val-

valde deditum fuerit, & sicuti Seneca de Augusto dixit, illum Liviæ uxoris consilio utum in magnis rebus atque ejus ope in natam quandam severitatem exuisse, clementiam induisse, ita Regis ad exemplum cives Romani ad minimum hoc passi, ut mulieres Referendariarum officio functæ intercessionibus assiduis ita se inquietarint, ceu Imperator *in l. 12. C. qui pot. in pign.* loquitur, ut in eorum vota transierint tandem, & non secus ac Candidati Principis, de quibus historici veteres importune, (quod proverbii loco affert Svetonius) assensum viro-
rum expetierint: de ipso Justiniano, *Zonaras Tom. 3. p. 50. refert*, illo rem publicam capeffente non ad unius imperium rediisse, sed in duplicem quasi potestatem divisam fuisse rerum summam, imo plus ipso potuisse Theodoram: Vera hæc esse quæ hactenus differui comprobat suo testimonio *Paulus Merula quando Tr. de LL. Roman. c. 1. §. 11.* ita differit: *Valuit in quibusdam odium hominum vel ordinum, ut quæ Romæ contra plebem à patritiis decreta, vel quæ à plebe contra Patritios scita, quæ à L. Cornelio Sulla contra Tribunos plebis: Alios enim rexit metus ut qui leges per adulationem tulerunt, atque*
acce-

acceperunt de immodica Principum potentia, quosdam spes, ut qui cupiditate pecunia fixit leges pretio atque refixit. Jcti etiam per tyrannidem occupata Rep. cum metu perculsi tum spe adducti, quæ LL. essent in favorem Principis constitutæ eas amplissime dilatare; quæ non essent ad favorem Principis detorquere; quæ pro libertate populi eas extenuare atque opprimere cœperunt.

Th. VI.

Auxit hanc discordiam Jctorum & non nullorum intempestiva Misericordia sub æquitatis cerebrinæ larva omnia turbans, quo procul dubio respexit Jctus Paulus in l. 91. §. 3. π. de Vo. quando conqueritur, quod in quæstionibus quæ sunt de Bono & æquo plerumque sub auctoritate juris scientiæ perniciosè erretur, usq; adeo ut Dn. Schilt. ad π. Ex 2. Coroll. 2. adstruat hancce inconsultam æquitatis defensionem fontem Sectarum fuisse in quas Jcti Romani abierunt, de quibus sectis postea, in præsentiarum id tantum annotasse sufficiat maximam confusionem in Jurisprudencia exinde oriri si præsertim circa pœnas nimis ad stricta adferatur, & in infligenda ea non tam finis pœnarum, quæ est Societatis communis securi.

curitas & publicum bonum, quam hujus vel illius qui poenam patitur calamitas temporalis consideratur; Egregia sunt quæ *Grotius diff. de æquitat. §. 10.* in hanc rem philosophatur, *Cum æquitas frequentissime circa leges pœnales versetur, falluntur qui putant leges semper æquitate corrigi, ut pœna minuat, cum etiam æquitate intendi illæ possint: Ut si lex sit de homicidii præscriptione post vicennium, excipiemus parricidium & augebuntur legum supplicia, ob circumstantias delictum gravantes, aut quia delictis grassantibus severiori exemplo opus est:* Nihil famosius est, quàm à nonnullis, de iniquitate pœnæ Laquei infures constitutæ disputari ab æquitatis nescio quibus Patronis, qua in re ego illis acclamo summam ab illis decantatam æquitatem, summam esse iniquitatem, maximum suæ æquitatis tutamen reperiisse se putant, vel in Codice divino Legum Hebræarum, vel quod putent nullam proportionem esse inter pœnam & res furto ablatas, vel quod damnatione ad operas publicas velint Reipublicæ securitatem procurare; Sed nihil aliud faciunt ejusmodi homines talia proferendo, quàm ut animi sui motus inordinatos prodant, Leges enim

ad

ad statum Hebræorum accommodatas
 omni genti velle aptare imprudentiam ar-
 guit, optima erat ad statum Hebræorum lex
 de coërcendo furto poena dupli vel quadru-
 pli, cum in populo suo nec pauperes tole-
 rant, nec otiosos Hebræi, At eadem erit
 insufficiens apud nos ubi suspendii poena
 vix furandi libidinem reprimat: *Dn. Thomas.*
diff. Acad. de Næv. Jurispr. obs. 2. §. 2. Et in
 genere de Legibus Hebræorum quod non
 nisi Israelitis data, & quod non omnes qui
 sub populo Israelitico vivebant, qualis erat
 Centurio Cornelius & pii ex gentibus ea-
 rum Jugum observaverint, erudite sicut
 omnia differit *Magnus Grotius de I. B. & P.*
L. 1. c. 1. tb. 16. Neque diffiteri possumus, ma-
 ximos errores æquitatis Jatantiam semper
 peperisse: Refert *Illustr. Setkendorff. in*
Comm. de Lutheran. L. 1. §. 177. p. 441. jam
 Lutheri tempore in Aula Vinariensi Strau-
 sium æquitatis amore LL. Justinianæas volu-
 isse exterminare & LL. Mosaicas introdu-
 cere, cui novitati & Princeps junior & ipse
 Lutherus acriter resistite. Quod vero il-
 lam tantopere objectam proportionem at-
 tinet, de illa, *Vincentius Placcius in Jcto per-*
fecto c. 3. tb. 10. p. 84. erudite ita differit. *Il-*
lud

lud non omittendum, sicuti præmia ita & pœnas certas manifestas, & excedentes voluptates, ex delicto orientes, eique oppositas esse debere, Cùm alioqui omnino fieri queat, ut ob dolorem voluptati expetita sibi vehementius impedimentum nullum afferentem, quantumvis in se alias magnum, appetitio effrenata nullatenus coërceatur; Neque adeo negaverim, quinimo concesserim fieri posse, aut si velis contigisse sæpius, ut otiosa vita & furaci semper oblectatus, etiam cogitans de suspendio, certum unius semi borulæ aut brevioris etiam spatii cruciatum hunc mortiferum, præ speratâ multorum annorum voluptate consulto consilio sibi decreverit negligendum; Imprimis animi homo tam dissoluti, ut famæ posthumæ, & cadaveris ad horrorem aliorum insepulti curam, una cum pietatis sensu omnem excusserit: Hactenus Placcius. Quod verò securitas publica causa finalis fuerit pœnæ laquei in fures à Germanis necessitate cogente constitutæ non solum patet ex 2. F. 27. §. 8. Sed & pluribus id demonstrat Præ-Nobiliss. Dn. Iob. Philipp. Datt in Vol. Rer. German. de Pace Imp. publ. L. 1. c. 2. p. 13. quib. addatur Illustr. Dn. Stryck ad I. p. 291. ut itaque inanis meditatio æquitatis sit eorum qui in materia pœnarum, si

fa-

factum sit notorium, de alia poena substituenda; quàm quæ LL. expressa, sunt occupati; quos reprehendit fortassis Marcianus in l. 1. §. 4. π. ad Sct. Turpill. quando ait. *Facti quidem questio in arbitrio est judicantis, poena vero persecutio, non ejus voluntati mandatur, sed legis auctoritati reservatur:* Alia questio de casibus ubi poena lege determinata haud est, sed arbitrio judicis relicta, ibi æquitatis ad *Rationem* seu judicium tamen ad strictæ, rationem habere potest l. 13. π. de pœn. quamvis *Aristoteles* L. 2. Pol. 8. jus arbitrarium circa poenas non agnoscat. Id tantum adhuc lubet discutere, an si circa poenæ determinantionem votantes in Collegio dissenserint nihilominus major pars obtineat, an verò illi qui mediam sententiam tulerunt opinione sua cœteros vincant, Finge enim ex septem judicibus tres capitis, duos exilii, duos multæ vel infamiæ sententiam dedisse, anne vincet una durior illa capitalis, an cedet duabus minoribus? Referamus ea quæ circa hanc quæstionem habet Ill. *Dn. Hertius Paræm.* L. 3. *Paræm.* 8. §. 3. ubi ita differit. Hanc quæstionem ceu inexplicabilem proponit *Gellius* L. 1. *Noet. Attic.* c. 15. Circa eandem *M. Freberus* Deci-

*Decision. Arcop. c. 7. ita differit: Ut ut in-
ens, due illa mitiores inter se dissideant, in hoc
certe conveniunt, quod vitam non adimunt,
facilius inter se quam cum illa coitura: Et ut ut
singula inter se diversa, ita utraque illi contra-
ria, una enim minuit existimationem, altera
consumit, ut nostri loquuntur, l. 5. §. existi-
matio π. de exord. cogn. at illa totum homi-
nem consumit, ut loquitur l. 6. §. 5. π. de Inj.
rupt. Et irrit. testam. l. 3. π. de pœn. Paulus L.
5. sent t. 17. denique hæc summa differentia
pœnarum est, quod ut capitales aut non capi-
tales. Hic vero certum est plures capitalem
exprobare, quàm approbare, Et sane si ego ju-
dex sedeam, Et motum animi mei sequi jubeam.*

Ego mitis & osor

*Sanguinis humani condonem crimina num-
mis, cum Aufonio Epist. 4. vel saltim mediam
sententiam ineam, Et in breves gyaros homi-
nem mittam. Sed vicissim negari non potest,
tristem sententiam numero vincere, cœteras
duas ut non cum illa, ita nec inter se consenti-
re: Et parvulum refert (ut eleganter Plinius
loquitur) an idem displiceat, quibus nec idem
placuit, Neque alia res est, quam si in Campo
Martio tres Titio candida, duo Medio duo idem
Sempronio honorem tribuant, quo casu quis*

I

præ-

*preferetur ambigi nequit, & extat pro hac
sententia gravissima & acutissima Quintili-
ani Patris declamatio CCCLXV. quam miror
non laudatam doctori meo Cujacio obs. L. XII.
c. 16. ubi quæstionem hanc eleganter tractat &
concludit: diversarum sententiarum non esse
coitionem adversus eam, in qua plures sunt
idem sentientes. Cui vel invito animo sub-
scribere me ius cogit, & cum Prudentio dicere.*

*Servemus leges patrias: infirma mi-
noris*

*Vox cedat numeri; parvaque in parte
filiscat,*

*Hucusque Freherus: Eandem senten-
tiam probat H. Grotius L. 2. de l. B. & P. c. 5.
§. 19. At refragatur Huberus L. 3. de jur. Ci-
vitat. Sect. 2. c. 6. §. 4. seqq. respiciendum
existimans non tam ad materiam suffragio-
rum, quam ad præsumtam voluntatem eo-
rum qui diversum dixerunt: Cui & laudatus
Dn. Hertius adductis aliis rationibus assen-
titur.*

Th. VII.

*Ut itaque sub æquitatis larva intempe-
stiva misericordia divexavit J Ctos Romanos,
ita ex altera parte, ira & odium ipsos præ-
cipites fortassis dedit, cujus rei vestigia ha-
bemus*

bemus *l. 19. §. 1. π. de offic. presid.* in qua ab irato iudice jus dici non posse asserit Callistratus, & insignis præcipitantia est Celsi, qua ad Consultationem Labeonis respondet, & quæ reperitur in *l. 27. π. de his qui test. fac. poss.*

Th. VIII.

Demonstravimus supra ex Schiltero æquitatis disputationem fontem Sectarum fuisse, hasque diversas Sectas corrupisse formam Jurisprudentiæ sustinemus, & esse tot mirabilium contortarum diversarum opinionum causam adhuc dicimus: Nempe ubi homines non veritati & virtuti sed famæ & opinioni operam navarēt, & præjudicium autoritatis homines incederet, & cum diversi essent temperamētis similis simili gauderet, Gymnasia & Scholæ exortæ in quibus hæc vitia excolerentur & propagandæ apta ingenia sibi māciparēt; Tres ejusmodi Scholæ notæ sunt *Pythagorica, Socratica, & Stoica*, prima mitior & lenior non nihil indulgebat vitiis non ut statim tolleret, sed ut paulatim emendaret; Secunda & lenitatis multum & urbanitatis habebat, quippe vitia ut tolleret, nonnunquam quod vitio simillimum commendabat: Tertia prorsus à

contrario procedebat, & ut summa tolleret vitia ne quidem admittebat minima, B. Zigler in erudit. *Dicast. Dissert. Prelim. th. 23.* Cum itaque JCti antequam ad Ius Civile docendum accederent in philosophorum scholis primum erudierentur, non potuit non evenire quin hisce principiis imbuti & præparati ea ad casus civiles in foro ipsis obvenientes, accedentibus illis naturæ vitiis, quæ supra attigimus, applicarent, & cum ex alia hypothese Socratici, ex alia pythagorici, ex alia denique Stoici disputarent, non poterant tot dissensionum scopuli se offerre, de quibus Sectis Magnus Grotius in *Epistola ad Gallos*, Ep. 16. ita ratiocinatur: *præcipue in Ethicis notanda erunt sectarum discrimina, quid senserit Pythagoras, quid severa porticus, quid vetus aut nova academia, quid Hortulus Epicuri, His enim ignoratis magna nobis in legendis veterum libris oboritur caligo, & utilitas perit.* Cum ergo JCti qui veniam de Jure respondendi impetrassent, se quoque ad mentem & opinionem patronorum accomodarent, & discipuli eorum quo litteris commendatitiis doctorum frui possent tenaciter inhærerent horum sententiis, insinul ad vanam gloriam

am multum faciat, habere multos clientes qui omni datâ occasione tua merita extol-
lant, omniaque dicta & facta de cœlo tan-
quam delapsa aliis incautis deprædicent,
hinc illæ lachrymæ quod & in jure tot Se-
ctæ obortæ, & hæ invicem se tanto Reip.
damno jugularint discordiâ: præter enim
aculeos quibus à se dissentientes petierunt,
blanda appellationum nomina offendimus,
quibus suæ Sectæ addictos ad obedientiam
impellunt, dum illos NOSTROS & SUOS
salutant: Sic enim Pomponius in *l. pen. π. de stipul. Servor.* Gajus NOSTER: nec raro
Paulus & Tribonianus SCÆVOLA NO-
STER & Proculus Locustum SUUM nomi-
nat in *l. 48. π. Leg. 2.* vid. Henel. *de Vit.*
7Ctor. c. 10. certissimo documento appella-
tionem NOSTRATIUM, *νεηέγλον. esse Secti-*
starum. Non vero puto errabimus si exem-
plis ostendemus ex diversâ Sectarum hypo-
thesi diversas sententias defensas fuisse in
Corpore Juris Civilis, sic in *l. 1. §. 2. π. de*
administr. tut. & l. 14. π. de Sponsal. infantia
septennio determinatur, in *l. 9. π. de acquir.*
hered. verò, infantia per impotentiam fan-
di describitur, in rationem diversarum ha-
rum sententiarum si inquiramus nulla alia

est, quam diversitas Sectarum quarum JC-
ti illi dediti fuerunt: Etenim ubi de termi-
no à quo & ad quem infantia olim disputa-
tum fuit, Stoici civilibus præceptis & cer-
titudini negotiorum consulentes, per heb-
domadas annorum sive septennium infan-
tiam computarunt, quæ Hippocratis de-
terminatio fuit, uti refert *Menochius Cent. 2.*
A. I. Q. c. 57. n. 1. Peripatetici contra naturæ
regulis magis inhærentes ab habitu corpo-
ris ac facultate loquendi terminarunt in-
fantiam nullo termino annorum posito;
Proculiani itaque ut plurimum Stoicos se-
quuti, Sabiniani vero Sectatores fuerunt
Scholæ Peripateticorum, conf. *Iacob. Go-
thofr. ad l. 8. C. Theod. de bon. mat. Klein-
schmid Præcogn. Iur. Tr. 3. Sect. 2. n. 13.* Ex
eodem fundamento fuit quod Imperator
pr. I. quibus mod. tut. fin. monet circa æta-
tem pubertati finiendam aptam methodum
fuisse inspiciendi corpus, quem modum ta-
men ipse respuit, sapit enim illud dogma
scholam peripateticorum, qui naturæ effi-
cacious & habitum corporis in decidendis
annis pubertatis ante oculos habebant, sed
Imperator, vel potius Tribonianus qui, ut
pote hypocrita non minimus, Stoicorum
scho-

scholæ addictum se profitebatur, & inter illos referendus.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt, illam inspectionem tanquam pudicitiae contrariam repudiabat, & determinatione annorum generali magis publicæ rei consuli posse credebat; Illa quippe ratio qua à verecundia & pudicitia desumfit frivola est, & facili negotio refelli posset, cum alias multæ inspectiones intermitterentur, quas tamen non improbant LL. aliud exemplum est in *l. 88. π. ad L. Falcid. sic Alfenus in l. 76. π. de judic.* refutat opinionem Pyrrhonis & Democriti qui statuebant omnia perpetuo quodam fluxu consumi, & revocari, vid. *Plut. in vita Thesei.* Sic multa decisa JCtorum se fundare in Stoicorum principio de FATO offendimus, Nempe putabant Stoici, res futuras ut plurimum contingentes esse, nec fatinecesitate contineri, præteritas autem ac præsentēs omnino certas esse, & hinc negabant conditionem rerum præsentium, & præteritarum contractibus adjectam suspendere obligationem, ut quæ semper certa sit eoque immutabilis, Ast stipulationem partuum & fructuum, tanquam re-

rum futurarum quæ in certitudine sunt positæ, incertam existimabant, Eodemque fundamento, testamentum prius rumpi volunt posteriore in quo heres sub conditione institutus erat, licet conditio non extiterit: à qua tamen opinione Paulus secedit. *Reusn. Cynos. Iur. p. 2. p. 36.* & si percurrere velimus pandectas institutique ratio pateretur plurima exhibere possemus exempla & demonstrare quantam cladem illa disceptatio diuersarum sectarum Jurisprudentiæ intulerit, & quam imprudenter fecerit Tribonianus, quod non illos doctores invicem separaverit, sed promiscue illarum dicta compilaverit, non secus ac si quis, ex Lutheranorum, Reformatorum, Pontificiorum, Judæorum, & Turcarum scriptis systema conficere vellet Theologicum.

Th. IX.

Huic confusione & hoc patrociniabatur, quod non veræ sed simulatæ philosophiæ sophisticæ dediti erant J.Cti Romani, dum vitiosos modos argumentandi seu syllogizandi adhiberent soritem videlicet & Pseudomenon, de illa *l. est 177. π. d. V. S.* de Pseudomeno vero *l. 88, π. ad L. Falcid.* Dialecti-

lecticam itaque veram cum non scirent adhibere laqueis ænigmatum se irritabant frustra, è quibus evadere nesciebant, *Anonym. in JCto perfecto c. 7.*

Th. X.

Paucis & jam videbimus de fatiis illorum librorum ex quibus jus Civile Romanum compilatum. Inter quæ primo loco referendum quod non ipsæ Leges & Constitutiones principū hoc felicitatis habuerunt ut posteritati mandatæ fuissent à collectoribus Juris Civilis, sed quod Commentatores & expositores nonnulli à Triboniano ejusque Collegis ad hoc fastigium adhibiti, ex quorum scriptis privatis, disputationibus, consiliis, responsis, veluti per cucurbitam quædam eliquata *Bocckelmann de Incertitud. jur. p. 14.* Secundo neque optimorum JCtorum scripta, neque optima scripta huic labori destinata, sed prout vel affectio in hunc vel illum Compilatores ferret, vel acumine ingenii destituti in scripta optimorum JCtorum penetrare non poterant, sæpe nucem neglexerunt puteamina collegerunt, adeo ut laudatus antea *Bocckelmannus d. l. p. 24.* dixerit, optandum fuisset, ut idoneus ali-

quis sive iudex sive arbiter intervenerit, qui doctissimorum lites & contentiones finivisset, sed cum Tribonianus has sibi partes sumsit, verendum ne multis in mentem venerit, ridiculum illud vetus quod de Lucio Gallio commemorat *Cicero L. 1. de LL. circ. sin.* qui cum proconsul in Græciam venisset, Athenis inter tot litigantium philosophorum sectas concordiam molitus, ut lites alias ita controversias illorum honoraria arbitri opera disceptari & componi posse credidit, & à multis fuit irrisus: conferratur *Jacobus Lectius* & *Ctus in Orat. 1. de Vita & Scriptis Ulpiani* in quâ docet, quantum detrimentum ex deperditis ejus Scriptis eruditi passi, Tertio durum hoc fatum quoque perpeffa optima scripta, quod dum venusta sæpe facie, & integra corporis statura antea incederent dum in insulas manus horum chirurgorum incidissent naso, auribus, honestisque membris truncata & mutila totam suam formam perdiderint, *Weber. Orat. de desider. circa Jurispr. p. 8.* & quod sæpe videatur aures pedibus esse admotas, dum lacertam quandam in congruo loco affuerit Tribonianus, exemplum est in *l. 1. π. de V. S.* ubi Paulus dicit, *Verbum HOC SI-*

QVIS

QVIS *tàm masculos quam fœminas comple-*
ctitur; desumta hæc verba sunt ex
 Commentario quem scripsit Paulus ad E-
 dictum, *si quis in jus vocatus non ierit*: ceu
 patet ex *l. 2. π. b. t.* dum itaque hæc Edicti ver-
 ba explicare vellet Paulus, per Vocabulum
 HOC *si Quis*, masculos & fœminas com-
 prehendebat, neque autoritas iudicii & sub-
 strata materia aliud suadebat: Ast Tribono-
 nianus ut proderet animi imbellicitatem
 hæc verba ex Commentario prædicto carpit
 & titulo *de V. S.* inserit, quasi per ea regu-
 lam constitueret Paulus, ac si semper ubi
 verba *hæc si quis* in lege vel contractu re-
 perirentur tàm masculi quam fœminæ in-
 cluderentur, quod tamen absurdum, *Sic l. 6.*
π. de transact. & l. 1. π. testam. quemadmod.
aper. male dilaceratæ, cum coniungendæ
 sint, & de *transactione, b. e. decisione judi-*
ciali, non de prohibita extrajudiciali trans-
 actione, si alias transigentes contentarum
 in tabulis testamenti notitiam habuerint,
 ex audiendæ, Paria in LL. Codicis fuisse ad-
 missa docet *Cujacius obs. 1. c. 20.* Imo quod &
 de suo adjecerint textui quædam consarci-
 natores, quæ autorum non erant & falsam
 viris honestis opinionem affinxerit, ceu
 exem-

exemplum exhibet *Ill. Schilter Exerc ad π. 4. th. 14. & supra c. 3. §. ultim.* demonstratum, oppido verum, quin quod & alterum crimen falsi est, quod & retentis veterum JCtorum nominibus sua responsa propria substituerint Dn. *Weber in Palæstr. Illust. p. 5.* Quarto & hoc fatum egregia sæpe scripta JCtorum perpeffa, quod in manus eorum inciderent, qui eas non intelligerent. Cum enim veteres JCTi, ceu mos est eruditorum pessimè scriberent, sed & per signa & abbreviaturas suos vel Commentarios vel responsa elaborarent, non raro accidit, ut ipsi compilatores illa signa non intelligerent, præsertim ubi codices erant vetusti, *Cujacius L. 12. obs. ult. B. Quicintzius decus quondam hujus civitatis in Pharem. ad Themid. templ.*

CAP. V.

De Stylo & formulis quas veteres JCTi in concipiendis Sententiis adhibuerunt.

Th. I.

JCTos veteres non æquali stylo & formâ Jufos fuisse, quando de jure responderint, ex inspectione pandectarum liquet; Aliter pro-

procedebant si à populo consulebantur, aliter si ad privatorum consulta respondebant, aliter si jura profitebantur, vel interpretabantur: Et autor est *Ravardus Tr. de autorit. prud. c. 14. p. 1031.* Ictos si à populo in Consilium vocati fuissent, vocatos ivisse & certam juris definitionem tradidisse qua occasione flumine orationis se ostentabant; Si vero Judices ab ipsis consilium expetierint, dicunt aliter ipsos processisse, dum libello signato, h. e. nomine suo propria manu subscripto & caractere insignito, sententiam suam incluserint, quam resignandam judici porrexerunt: de quo modo jam supra quædam attigimus à privatis multifariam consulebantur, dum & ab absentibus per epistolam eorum consilium expeteretur, ceu varias harum epistolarum formulas exhibet *Brissorius L. 3. de Formul. P. R. p. 531.* & fragmenta earum in digestis multa occurrunt *vid. L. ult. π. de Min. l. 11. §. 5. ad L. Jul. de adult. L. 83. π. de Leg. 2. l. 48. de Leg. 2.* circa quas epistolas & porro hoc notandum ipsos Consultores nonnunquam juris peritos fuisse, suamque sententiam de quæstione quam proponebant præmisisse, ceu de *Inio Diophanto* in allegata

ta

ta lege 50. π. *de Min.* apparet, nonnunquam nudam vero facti speciem allegasse, ceu *Latinus Largus* in l. 83. *de Leg. 2.* fecit; Ipsos vero JCtos invicem se consuluisse & docet Heros Juris Romani *Cujacius Tr. ad African. 1. p. 3.* dum inquit: *Julianum* puto respondisse *Sexto Cecilio Africano* in l. 3. π. *de lib. agn.* Et in l. 39. π. *de Leg. 1.* *Modestinus* consulit *Ulpianum*, l. si quis uxori π. *de furt.* *Rufinus Paulum* l. 4. π. *quib. ad libert. provoc. non lic.* *Atilicinus Proculum* l. *Atilicinus* π. *de pact. dot.* Absuit semper à viris probis; quamvis equalibus invidia: Quod tamen ultimum Cujacii judicium non convenit cum scriptis JCtorum, ceu supra probavimus; Hoc vero apprime notandum JCtos Romanos cum responsa darent quærentibus non verbis decisivis *condemnamus, absolvimus* &c. usos, sed *condemnandum absolvendum judicarunt, sicuti* in l. 88. §. 2. *leg. 2.* *Scævola* patet vid & l. 21. §. 1. *de arbit.* l. 59. §. 1. *de R. I.* Et *Brissou. de Formul. L. 3. p. 335.* Nec porro hoc prætereundum bene distinguendos esse *libros questionum* & *tractatum* quos elaborarunt veteres JCti, & *libros Responsorum* inspecie sic dictorum, in illis *Rationes pro & contra* allegabant, & disputabant, inque illis aliorum

rum

rum autoritatem allegabant, quod Modestinus fecit vid. *Henelius de Jctis Vet. p. 185. Sande defin. Fris. L. 2. t. 3. def. 6.* Alia ratio vero erat *librorum Responsorum*, in quibus nuda, præcisa, *singularia* responsa continebantur, & sæpius verbis *placet, nihil proponitur, secundum ea quæ proponuntur, &c.* consulentes dimittebantur, de quare fusius allegatus *Brissonius, & Cujacius d.l. videri possunt*; sicuti & Julius Paulus, *Factorum* libros collegit, quibus non solum Justinianum in compositione Pandectarum, sed & Alaricum Gothorum Regem in colligendis suis Legibus usum fuisse probat *Cujacius in Epistola dedicat. ad Iul. Paul. Recept. sent.* Et de Scævola quidem præciso stylo pronuntiandi jam supra aliqua attigimus; cui addimus quæ *Nevizanus sylv. Nupt. 5. c. 33. de Scævola conqueritur, Nempe Scævola solet truncata respondere, atque dicta ejus indigent suppletionem, ac detorquent nonnulli in eum, ceu supra monui quod Tacitus L. 11. annal. de pravis consiliariis taxat, qui veri copiam non faciunt, sed suspensa, & quo ducatur, inclinatura respondent, à quibus tamen convitiis Iob. Robertus L. 4. sentent. 16. prolixè Scævola absolvit, & Duarenus in libello quem Scævola inscripsit.* Th. II.

Illud notandum & circa stylum Jctorum & imprimis circa Africani, illum suppresso nomine ad præceptoris sui Juliani testimonium, his verbis provocasse; *Ait, existimavit, negavit, putavit, inquit, respondit, placet, notat, ceu* Coriphæus Jctorum Cujacius, non solum ad *African. Tr. 1. p. 3. sed* & *L. c. 7.* & rationibus & exemplis hanc meam opinionem statuminat: Quamvis de vocabulo *placet* & hoc notandum illam vocem à Jctis fuisse adhibitam cum à stricta juris ratione recessum esset ceu *in l. 13. §. 2. de pign. videre licet, conf. Præcl. Ictus* antea laudatus *Dn. Spiz de oppignor. jur. p. 1. c. 2. th. 3.*

CAP. VI.

De Veterum Ictorum præmiis, & quando desierint.

Th. I.

INsignem veterum Jctorum fuisse auctoritatem supra jam monuimus: Ex quo & facile paret præmia Jctorum non fuisse contemnenda, uti enim nullum firmitus nullum præstantius medium est, quo ad virtutis studia homines alliciuntur quam præmia, *Clasen ad Constit. Crimin. Car. V. c. 1.* ita & nul-

um

lum dubium quin & veteres JCti hoc stimu-
lo excitati fuerint, quo Prudentiæ juris tam
indefessam navarent operam; Præmia illa
non unius sunt generis, vel enim ad ampli-
ficandum nomen, vel ad augenda nomina
faciunt, Illa in titulorum amplissima con-
sistunt dignitate quæ vanitas homines ma-
ximopere titillat: Ecquis enim non igno-
rat veteres JCtos *Nobilissimos* ab Imperato-
ribus fuisse appellatos; Cujus nominis tanta
olim excellentia ut solum Imperatorum fi-
lii antequam Caesares essent, dicerentur
Nobilissimi Pueri, quam appellationem
nec repudiabant postquam ad Caesareum
essent fastigium evecti, ita ut & tunc Nobi-
lissimi dicerentur Caesares. *Onuphr. Panvin.*
in Fast. ad ann. II. C. M. C. XVI. Limn. L. 8.
c. 4. n. 6. & 7. Quae appellatio & græcis u-
sitata, apud quos passim Caesares *κε-
σαρ* uti de ea re consulendus *Meursius in*
glossar. græco Barb. hac voce. Non quidem
huc excurrere lubet an Valerius Junior pri-
mus fuerit, cui hæc inscriptio tributa, ut
propugnat *Guido Pancirollus ad Reg. i. urb.*
Constant. neque hic decidere lubet an va-
pulavit, quando Zosimum erroris arguerit,
quasi ille Nobilissimatus dignitatem à Con-
K stan-

stantino excogitatam fuisse docuisset, adeat
cui volupe est, de hac disquisitione *Bæcl. ad
Tac. L. 1. Annal. c. 3. p. 96.* Illud tantum ur-
geo ad huc insanire Papam Romanum,
quando Serenissimos Principes Germaniæ,
Nobiles salutet, & e contrario Cardinales
suos fastuosis titulis ornet & oneret vid.
Illust. Dn. ab *Eyben.* in erudita disquisitione
de Titulo Nobilis, & Dn. *Hertius dissert. de su-
perior. Territor. th. 88. 89.*

Th. II.

Neque solum *Nobiles* & *Nobilissimi* ap-
pellati *JCti*, ab Imperatoribus sed & amici,
sic enim divi fratres, referente Ulpiano, in
l. 17. π. de Iure Patron. Julium Salvianum
amicum suum appellant, & ne quis credat
esse hoc testimonium domesticum Ulpiani,
provocabimus *ad l. 4. C. de contrab. & comm.
stip.* in qua Imperator Alexander Ulpianum
amicum suum compellat, Quin non raro
JCtos Patres suos appellarunt, *ceu ex l. 4. C.
loc. conrad.* appellaret; Quare & *Cynus* ad
h. l. sibi temperare non potuit, quin excla-
maret: Vides studiose, quantum possit sci-
entia, quæ facit legum peritum patrem &
amicum principum. Huc referendum
quod *JCti* Veteres Romani Magistratibus
asfide-

affidebant, & illis jura subministrabant, ceu
de se ipso Ulpianus in l. 9. §. 3. π. quod. met. c.
verb. pretorem me affidente interloquutum
esse &c. attestatur, & hoc nomine CONSI-
LIARII, audiebant, & PARTICIPES PRÆ-
SIDIS imo COMITES l. 4. 5. π. de off. as-
sess. coll. l. 19. §. 10. π. Loc. l. 1. C. de Assessor.
Anth. Wicter. Fr. cui tibi l. 5. Assessor, sive
Consiliarius Ind. Cujac. L. 4. ob. 22. Quan-
quam si verum fateri velimus, prudentis
partes non implent Jcti quâ inani titulo-
rum vanitate se demulcent, & hisce suæ
existimationi quid accedere posse putent;
Recte siquidem Freinsbemijs L. 6. ad Curt.
c. 7. n. 13. fatetur, ea est rerum humanarum
mutabilitas ut & nomina summis rerum ho-
minumque tributa tractu temporis sensim de-
volvuntur ad infimos. Nam ut quisque pro-
prior cuidam dignitati sibi videtur, ita nomen
ejus affectatur; & cum hoc à multis fit, tanquam
sede suâ emotum transfertur ad viliores, dum
ii, qui primum gesserunt, cernentes fraudi sibi
esse, si quos ordine antissent, nomine non di-
stinguantur, nova subinde vocabula excogi-
tant, donec omnibus exhaustis tandem rede-
unt in orbem; Atque idem investitu animad-
vertas, ut illustrium pompam imitantur No-
biles,

biles, horum plebi, donec illi abstineant profanato & vulgato jam cultu, aliumque inceptent, idem mox passum: Tanta certe hodie titulorum luxuria & ambitio, ut nec modum nec finem amplius sentiat, & dignus & indignus, *Illustris, Excellens, Magnificus, Reverendissimus, Consultissimus, Nobilissimus*, audire velit, qui tamen sæpè non nisi vitiis & ignorantia excellit, & nobilissimus Nebulo & rabula quoniam, rebus impar, alios consulere opus habeat, Consultissimus fiat: An hæcce profusio titulorum Germanorum proverbium, **Titul fosten kein Geld** sanare possit, aliis judicandū relinquo interim de hoc proverbio vid. nunquam mihi satis laudandus *Hertius in Paroëm. Iur. Germ. L. I. paroëm. 10. & de Vanitate titulorum Monzamb. c. 6. §. 7. & de præcedentia ICtorum vid. Bulingerus de Imp. Rom. L. 2. c. 21.*

Th. III.

Sed & nonnullis ICtis penes populum Romanum ea dignitas obtinuit, ut non præsentes tantum verbis colerentur, sed & Romani nominis æternitatem ipsis parare velent, hinc summam & principibus tantum competentem honorem, consecratione
Sta-

Statuæ, ipsis exhibuerunt, ceu de Mutio annotavit *Henelius* infæpius laudato *Tr. de ICtis Veter. p. 22.*

Th. IV.

Id potius ad privilegia pertinet ICtorum Romanorum, quod ubi Assessorum officio functi fuerint, Præfectis vel mortuis, vel ad aliud officium elatis ipsi his succederent in præfectura: Sic enim *Spartianus in Pescennio Nigro c. 7.* narrat, Pescennium voluisse, ut Assessores, quibus in provinciis assedis-
sent, in iisdem administrarent & præessent, quod Imperator Severus & deinceps multi tenuerunt; ut probant Pauli & Ulpiani præfectura qui Papiniano in Consilio fuerunt ac postea cum unus ad memoriam, alter ad libellos parvissent, statim præfecti facti sunt, conf. Bartol. & del. ad. l. 1. π. de alb. scrib. & Ill. Dn. Stöffer de Lilienfeld. in diss. de Assessor. c. 5. Imo quod filii assessoris bene meriti præcæteris ad honores promoti, l. 11. C. de advoc. div. jud.

Th. V.

Pergo ad alia dixi antea ICtos Romanos & arcæ consuluisse suæ. Nempe putantes verum esse quod & sapientissimus *proverb. 7. §. 12.* dixit: *Weisheit ist gut mit einen*

Erbguth; Hinc non solum à consulenti-
um liberalitate sustentati, quod de Sabino
in *l. 2. §. fin. π. d. O. I.* refert Pomponius,
sed & ampla illis Salaria & privilegia fue-
runt constituta ab Imperatoribus, *ceu ex l. 1.*
§. ii. C. de Assess. apparet. & ex illis quæ *Cu-*
jacius ad l. 9. C. de I. F. Perez ad t. C. de As-
sess. Panciroll. in Not. Imp. Orient. c. 8. Gri-
phiander Oecon. leg. l. 1. c. 16. 167. ubi de quan-
to disputat, & *Gutherius de off. dom. August.*
L. 2. c. 9. habent, liquet, qui & annotarunt
ipso magistratus JCtis *Annonam & Capita*,
h. e. res ad victum & sarcinas vehendas per-
tinentes de suo olim exhibuisse, hæcce sa-
laria opima, si semper fuissent constituta
JCtis probis doctis piis & contrario ipsis in-
terdictum fuisset aliquid à consulentibus
pro Sententia dicenda, sicuti iudicibus in
l. 6. §. 2. π. de Leg. Iul. repetand. cautum, su-
mere & olim & nunc fortassis crimina quæ-
dam fuissent abolita.

Th. VI.

De illis vero nempe de honorariis à
Consulentibus JCtis oblatis verum puto
non raro illa excoecasse ipsos, & quæstus
causa responsa dedisse quærentibus, nempe
ceu supra demonstratum cum Stoici fuis-
sent

sensit plerique Juri quod hominum genus
ad hypocrisin maxime proclive, quantum
& corruptiones, avaritiam itidem ore de-
testabantur cathedrarii illi Juri ceu appel-
lantur ab *Ill. Hertio, de Jurisp. Univ. Sect. 1.*
th. 9. re ipsa tamen illis vitiis obnoxii erant
hinc & Plinius in epistolis tam magnifice de
se sentit, quod lucrum & honorarium non
acceperit juri operando, & clientibus assis-
tendo, *Angelusque Matheacius de Via & Rat.*
Jur. c. 9. §. 4. à dignitate Juri abesse putat si
lucellum ex responsis expectat. Quippe
non solum Romani oracula sua dabant ad
acta, sed & antequam actionem institue-
bant consulebant Jurisperitos, quænam
actio, & quomodo instituenda, imo qui-
mos est ingeniorum nulli fidentium, non
unum & alterum sed multos percontaban-
tur, de qua re elegans textus est in *l. 17. §. 1.*
π. si servit. vind. quæ ita sonat. *Cum in domo*
Caji Scji locus quidam ædibus Annii ita servi-
ret, ut in eo loco positum habere, jus Sejo non
esset, & Sejus in eo Sylvam ferisset, in quo labra
& tenes cucumellas positas haberet, NB. Annio
Consilium omnes Jurisperiti dederunt, & cum
eo ageret, jus ei non esse in eo loco ea posita ha-
bere invito se.

Th. VI.

Dum in hanc materiam incido obiter de ICtis nostris quibusdam conqueror, illos asvetos non ad veritatem sed ad lucelli captationem & ne quærentes offendant, & ut alios alliciant sua responsa componere: Hinc & illa quæstio orta, *An semper pro Quærente sit respondendum?* quod omnino negamus, cum *Uranio Tom 3. Consil. 1. f. 15. & 20.* & ex hac pessima quorundam Collegiorum consuetudine factum, quod responsa & Consilia Facultatum & Scabinatum vulgo male audiant, quod sæpius in illis consiliis cupiditas æris, gratia, odium & alii affectus interveniant *Cravetta de antiquit. Temp. L. 1. c. 3. n. 48. Duck de ant. I. R. L. 1. c. 8. n. 12.* cujus rei testimonium habemus in ordinat. aulicâ *Ferdin. III. t. 4. von Auftheilunge der Acten* quo loco prohibetur, ne in Relatione senatus ejusmodi responsa attendantur, facit & huc *R. I. de anno 1654. §. 96.*

Th. VII.

Quando denique illi privilegiati desierint ICti, ex quorum scriptis Jus Civile conflatum non tam oppido liquet cum in chronologia Veterum insignes errores of-
fen-

fendimus qualem ἀντιστοιχία Justinianaam notavit *p. Merula de LL. Rom. c. 2. th. 1.* Inter alios tamen *Nicolaus Henelius de Veter. ICris. Bernh. Rutilius de Vitis ICtorum.*

Tempora quibus obierunt, annotarunt, de cœtero temporibus Justiniani commentarios novos ad Constitutiones scribere, & tractatus juridicos edere interdictum fuit ICtis, ceu Constitutiones Justiniani, de *Conceptione Digestorum Deo auctore §. 12. & de Confirmat. Digestor. dedit nobis Deus &c. §. 21.* satis innuunt Postquam vero Itali in odium germanorum Jura Romana quæ ipsorum ambitioni velificari putabant iterum in lucem protraherent, & Bononiæ imprimis *Irnerii, Bulgari Martini, Iacobi, Hugonis, aliorumque* studio publicè docerentur, & Fridericus Imperator privilegia hisce doctoribus juris & studiosis indulgeret jus civile quandam autoritatem præfertim apud illos qui ejus æquitatem admirabantur, quamvis non deessent qui aliter sentirent, sibi conciliavit & ex eo tempore LL. interpretandi pruritus iterum radices egit, paulatim verò & in Germaniam jura hæc Civilia cum eorundem doctoribus migrarunt, donec sub initium seculi deci-

mi quinti, vel paulo ante cum impetu fora
& subfellia occuparet; *Conring. de Orig. Jur.*
c. 23. & 32. & Illust. Schilt. in Epist. dedicat. p. 1.
Exercit. ad π. præfixa adeo ut in eo & inter-
pretando & ad factum applicando immen-
sus labor consumtus & infinita Volumina
confecta, ut jam Jurisprudentia Germani-
ca mole sua ruat:

CAP. VII.

*Exhibens Florilegium quoddam
Rationum decidendi quibus usifue-
re JCti veteres in suis deci-
sionibus.*

Th. I.

Hinc inde præsertim c. 3. docuimus JC-
tos Romanos rationes decidendi re-
sponsoꝝ suorum fundasse non solum in
expressis LL. SCtis & Edictis sed & tam in
principiis Universalibus, Juris N. & G.
quàm in principiis domesticis statui illi sub
quo vivebant conformibus, partim etiam
aliis disciplinis quæ ad JCtum non spectant
principaliter, sed partim ad Physicos, Me-
dicos Mathematicos illas hausisse & quod
crediderunt vera esse illa principia deciden-
dis causis civilibus, quæ in illas materias in-
ciderunt adhibuisse, sed fortassis quis dixe-
rit,

rit, non sufficere hæc allegare sed & præstare ut probemus, hinc sequuti ductum *Illustr. Frisici Syderis Gerb. Feltmann: in dissert. de Vehicul. sibi obv. th. 53.* quædam responsa adducemus, & ostendemus ex quibus rationibus causas sibi propositas illis responsis vel casibus sibi formatis deciderint, & quidem quando lex vel pactum aderat patet rationem decidendi desumptam fuisse.

à Stricto jure

vid. l. 12. π. qui ad a quib. man. L. 1. §. 3. de peric. & commodo Rei V. l. 3. §. 3. π. de his qui not. infam: conf. Alb. gent. de Nupt. c. 5. Nobiliss. Dn. Bodin. diff. de iure Inhuman. alias vero ubi legem explicuissent & ad factum applicassent sæpius cernimus Rationem decidendi desumsisse.

Ab æquo & Bono.

Sic Scævola eam adhibuit *in l. 90. π. de R. J. Paulus in l. 91. §. 5. π. de V. O. l. 33. §. 1. ad L. Jul. de adult. & insignem catalogum legum quæ in æquitate suum fundamentum habent exhibuit Ill. Dn. Stryck. diff. de Jure Humaniore:*

Et cum dixerimus ex Jure Naturali & G. sæpe fuisse desumptas rationes decidendi nec
de

desunt exempla, referimus huc rationem
desumtam.

Ab officio parentum erga liberos
Sic Juris Consultus Marcianus cum in *l. 5. n.*
de Lege Pomp. de parricid. rationem dare
vellet cur Adrianus Patrem qui filium suum
novercam adulterantem ex insidiis in vena-
tione necaverat, in insulam deportasset,
hanc nectit, quod patria potestas in pietate
non atrocitate debeat consistere.

E contrario & Ratio decidendi.

à Pietate Parentibus debita
invenitur *in l. 25. n.* his qui not. quâ & ex-
hæredati tenentur lugere parentes & *l. 6. n.*
de Injus Voc. l. 2. n. de Jf.

à naturali obligatione excontractibus
descendente

Decidit controversiam Evictionis, etsi de
illa in contractu nihil dictum Javolenus
in l. 60. n. de Eviction. vid. & Dn. Schilt. ad n.
Exerc. 34. §. 18.

Sic

de poena homicidii capitali

Ratio *in l. 1. n. ad L. Cornel. in J. N.* funda-
tur conferatur *l. 3. n. de Jf.*

Sic delictorum coërcitio equidem ex J. N.
& G. descendit at quomodo circa infligen-
das

das pœnas prudentia judicis adhibenda,
altioris indaginis, hinc rationem decidendi
desumit

A causa, Persona, loco, Tempore,
qualitate, quantitate & Eventu

Saturninus *in l. 19. p. de pœn.*

Sic

à Natura contractus

Quæstionem circa meliorationes decedit
JCtus *in l. 55. §. 1. l. 6. i. p. pr. de Loc, cond.*
l. 7. §. ult. p. sol. matr.

à Tacita Remissione debiti ob consanguini-
tatem si diuturnitas temporis accesserit,

Ratio decidendi desumitur *in l. 26. p.*
de probat.

à jure Principis & Principatus

Ratio decidendi desumitur multoties à JC-
tis Romanensibus *vid. l. 1. p. ad L. Jul. de*
amb. l. 12. p. de senat.

à privilegiis Fisci

Ratio decidendi desumitur *in l. 2. p. de fund.*
dot. l. 3. §. 5. si cui plus quàm Leg. Falcid. L. 1.
§. 8. ut legat. & fidei: nomine

à vitanda *αὐτοδικεία*

Textus est *in l. 13. p. quod m. causa & in l. 176.*
p. de R. I.

ab

ab antiqua observantia populari
von den alten Herkommen.

Rationem asserti adstruit JCtus *in l. 4. §. 5. n. de off. proc.* Et cum cavendi peritia quoque instructi JCti ceu aliquoties dictum, huc quoque respexit JCtus cum *in l. 19. n. de off. Praef. & in l. 9. §. 4. n. de off. Proc.*

à Prudentia Judicis in conversatione civili, vulgo **von einer guten** conduite, Decisionem desumit, & judicem seu magistratum instruit, ne inmemor sui vel tristi vel in rugas composito supercilio advocatorum desideria excipiat, nec etiam rabularum cohorti facile aures præbeat, sed & ipse inter advocatos bene distinguat, cujus dignitatis sint.

à Ratione Status Publici,
Securitas publica cum suprema lex esse debeat in Rep. hujus conservanda causa multa à communi jure devia introducta sunt, & hoc est quod indigitat Saturninus *in l. 16. §. 10. n. de pæn. verb.* quoties exemplo opus sit &c. Scilicet ex necessario atque utili tota Status & Reip. tum communis omnium hominum, tum singularum Regionum salus circa ipsam nomothesium regulatur: quod

quod & Modestinus innuit *in l. 40. π. de LL. conf. Grot. de J. B. & P. L. 1. c. 4. tb. 4. §. 3. 4.*
& hinc est quod privatorum utilitas salutis publicæ & statui publico cedere jubeatur *in l. 14. π. ad SCt. Trebell. l. 9. π. de his qui sui l. al. jur. l. 19. §. 7. π. de Captiv. & Postlim. rev.* pertinet huc si Statum Romanum & arrogantiam Patritiorum respexeris, ratio decidendi desumta.

à Dignitate Senatoria Patritiatus
in l. 9. π. de Senator.

à Dignitate & præstantia Sexus Virilis
in l. 1. π. de senat. vid. Schilt. ad π. Exerc. 5. tb. 2.

à Dignitate officii Sublimioris.
in l. un. π. de Præf. Prætor.

Et in genere si illi qui in dignitate constituti, cum plebejis concurrunt in judiciis causisque privatis ratio decidendi votorum desumitur.

à Dignitate
in l. 8. π. de pact & l. 2. π. de testibus
Sed &

à Religione præsumpta
Sic Ulpianus *in l. 9. §. 4. π. de R. D.* rationem quod municipales nihil possint immittere muris suis neque eos reficere, superstruit illi hypothese quod crediderint Romani
mu-

muros esse sanctos conf. *l. 1. π. de RD. & Augustinus de Civit. Dei L. 3. c. 6. & Paul Merula de LL. Rom. L. 1. c. 2. p. 43.*

à Privilegio & favore Reirusticanæ
Desumitur *in l. 2. §. 1. π. si quis cum qui in
jus voc. non iver. l. 1. π. pr. de fer. ubi illi qui
rei agrariæ & rusticanæ intenti si non com-
pareat in judicio ob favorem publicum rei
rusticanæ contumacia non imputatur,*

à forma judiciorum externa
Desumitur *l. fin. π. de off. P. ll. conf. Schilt.
ad π. Ex. 5. §. 9. p. 98.*

ab Odio Fisci
Modestinus *in l. 10. π. de J. F. & in l. 3. π. de
his a intest. del. ratio desumitur,*

ab Autoritate
Frequens quamvis fallax ratio decidendi
hæc invenitur in ππ. ceu videre est *in l. 12. π.
de Stati Homin. l. 233. §. 1. V. I. l. 7. §. 2. π. de
suppell. l. 2. π. de Nundin. l. 6. §. 4. de RD. &
in §. 1. l. 2 ad C. Aquil. l. 35. π. de solut.*

Cum qua coincidit fere ea quæ est desumta
à Communi Opinione
*in l. 17. π. de J. Patron. l. 12. pr. π. de Instr. vel
Instrum. leg. l. 18. Eod. l. un. π. de off. Qua-
stor & quæ desumitur.*

ab

ab Exemplis & Præjudiciis.

in l. 1. §. 5. π. de Postul. sic JCtus in l. 29. ad L. Cornel. de fals. dicit sufficit autem unum argumenti causa referre, sic Macer JCtus ad exemplum provocat severi & Antonini, in l. 13. §. 6. π. de Re Mil. l. 39. π. de pact.

Imo &

à Proverbiis

argumentatur JCtus *in l. 79. π. de Leg. 3.*

à Recepto populari more Provincialium
von der igo im schwange gehendē mode

Ab hac tyrannide proborum morum rationem desumserunt decidendi JCti Paulus *in 3. §. 5. π. & Celsus in l. 7. §. 1. π. de suppellect. legal.*

ab usu & observantia fori

Ratiocinatur Celsus *in l. 7. §. ult. π. de suppell. Leg. & Ulpianus in l. 29. §. 2. π. de donat. conf. & l. 23. l. 152. de R. I.*

Ab Eo quod plerumque fit

Hanc rationem decidendi in causis obscuris administrat Paulus *in l. 11. de R. J. & ad eam respexerunt JCti in l. 3. π. de LL. l. 1. §. 2. π. de Migr. l. fin. π. de senat. l. 2. ex quib. caus. Maj. l. 27. π. de Hered. petit.*

L

a casu

à casu necessitatis Extraordinario

Quamvis regulariter postulare mulieribus interdictum tamen ubi non sit qui defendat etiam foeminis in casu hoc necessitatis indulgetur postulatio *in l. 41. π. de Procur.*

à casu fatali non imputando innocenti,

Hac ratione decidit Ulpianus *in l. 135. de V. S.* quæstionem de portento partu, & Ulpian. *in l. 7. §. 1.* quæstionem de filio Senatoris cujus Pater Senatu motus est antequam ille conceptus esset,

ab imbellicitate humanæ naturæ ad negligentiam proclivis

Hac ratione decidendi utitur JCtus *in l. 3. π. de Off. Pras. vigil.* quod homines ad negligentiam proclives culpa sua incendiorum sint autores.

à fide annalium & inscriptionibus monumentorum

Sic Ulpianus cum originem quæstorum Romanorum ad struere vellet, ad veterum annales provocat *in l. 1. pr. π. de off. quest.* & Marcellus *in l. 10. π. de prob.* monumenta publica testibus præfert in probationibus.

à con-

à concurrente quadam speciali circumstantia,

Scævola imprimis rationem decidendi desumpsit, quando in suis responsis ad circumstantias respexerit, & innuerit, hoc suum responsum ad alios similes casus trahi non posse sed pro ratione circumstantiarum illū sic respondisse, quod hodie exprimimus **gestalten Sachen nach**/quo faciunt *l. 3. 8. l. 39. §. 11. fam. Ercisc. conf. & Henel. de Vet. J. Ct. p. 77.*

à Possibili

Quoque rationem decidendi desumit Ulpianus *in l. 4. n. de Lib. & postb. hered. instit.* quamvis enim alias à posse ad esse non valeat consequentia, tamen quæstionem an is qui uxorem & liberos non habet possit posthumum heredem instituere affirmative decidit, ex ratione quia quamvis actu non habeat possit tamen accidere ut ex alio futuro matrimonio, vel aliunde possit, filios suscipere & in LL. subsequentibus argumentatur, quod is qui potest generare quamvis non generet habilis sit ad instituendum heredem.

ex Physicis

Rationes decidendi sumserunt quoque JCti Romani, sic enim *in l. 36. n. de solut.* JCtus decidere vult controversiam de numero liberorum quos uxor in utero gestare posset ex ratione Physicâ, sic Alfenus Varus *in l. 76. n. de judic.* quæstionem de pluribus iudicibus in eadem re datis causa Physica deducere vult, sic Servitutes ex causa naturali posse acquiri decidit JCtus *in l. 1. §. ult. & pen. n. de aqu. & aqu. plur. arc. conf. & l. 15. n. de stat. hom.*

à Proportionione Arithmetica

Quæ ratio placet Scævola *in l. 61. Loc. cond. conf. & Sande decis. Fris. L. 3. t. 6. d. 8.*

ex Mathematicis

Rationes decidendi petierunt JCti quoque, ceu videre est *in l. 12. n. de testibus* conferatur Schilter *ad n. Ex. 2. tb. 17.*

ex Metaphysicis

Divisiones rerum & entium JCtos petiisse à Philosophis, & ex horum principiis multas causas, decidere voluisse, inspectio probat, provocamus tantum *ad l. 1. n. de R.D. l. 30. n. de usucap. l. 10. n. de usucap.* & quæ more suo doctissi-

ctissime in hanc rem differit, Illustr. Schilt.
Exerc. ad. n. 4. tb. 20. & Dn. Thomas. *Diff.*
 de pretio affect. in res fungibil. non cad. §.
 16. seqq.

Sic

à Diversis

Argumentatur JCtus *in i. 10. n.* de his qui
 not. infam. & Marcellus & Ulpianus *in l. 1.*
 §. 18. & *l. 1. §. 27.* de aqua cott. & æst.

à Consequenti

Quod qui antecedens velit, & consequens
 velle debeat *in l. 67. n.* de procurat.

à re non amplius integra

Ita Papinianus *in l. 15. §. 5. n.* & *l. 28. pr. d.*
Excus. tut. quæstionem de superveniente
 excusatione à tutela definit, quod & Ulpia-
 nus *in l. 7. n.* de jud. fecit.

à parte ad totum & a toto ad partem

Occurrit hæc ratio decidendi *in l. 23. & l.*
pen. n. de edil. ed. & *l. 47. de Minor l. 22. n.*
de Legat. 1.

à contradictione in adjecto

Ita *in l. 9. §. 8. n.* de hered. Instit. graviter de-
 cidit JCtus quod legatum contumeliæ cau-
 sa relictum non valeat, ex ea ratione quia

hereditas & legatum honoris & meritorum causa relinquitur, Ergo contumeliosis relinqui non poterat, quod & innuit *l. 9. π. pro soc. l. 54. π. de Leg. 1.*

à causa impulsiva deficiente

Quamvis notum sit, quod filius familias jurevetur SCto Macedoniano, tamen emancipatus filius non jுவatur *l. 1. §. 1. l. 3. §. ult. π. ad SCto Macedon.* quarum legum ratio nulla alia, quam quod cessante ratione egis ipsa dispositio cessare debeat; Etenim cum emancipatus non habeat cur vitæ parentis insidias struat, hinc & lege illa ipsi non succurritur, utpote in favorem parentum introducta, *Donell. L. 12. Comm. C. 24. Sande L. 3. t. 2. d. 2.*

à Paritate Rationis

Verò *l. 32. pr. π. ad L. Aquil.* decidit C. JCtus Cajus

Ab eo quod est minimum

Huc respexerunt JCTi in *l. 27. §. 3. de recept. qui sont. recep. l. 20. §. 30. π. de re jud.*

à Parte Majore

Huc pertinet decisio quod pluralitas votorum attendi debeat, quam sequuti JCTi in *l. 39.*

*l. 39. & l. 38. π. de R. I. l. 17. §. 6. de Recept.
qui arbit. recep. l. 3. & 4. quod Cujusque
univ. nomine l. 6. §. fin. de decur. l. 1. π. de alb.
Scrib.*

Plura adduci possent exempla, sed cum specimen tantum allata, cœtera cuivis qui diligenter ipsas LL. evolvit, se offerunt, in super quod Metaphysicam attinet D. Joh. Christ. Hartung integram Metaphysicam juridicam ante paucos annos exhibuerit, ex qua multa huc spectantia desumi possunt, filum abrumpimus: Deo pro assistentia clementia gratias debitas exsolvimus, cui sit Laus & Gloria in æternum.

Tantum!

1852-53

motor T

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
LONDON

PLANTAE
COLUMBIANA
HISTORIA
ET PROPRIETAS
AUCTORE D. JOH.
MICHXLIAN
INDICANTUR
EX LIBRIS
MUSEI HISTORICIS
LONDINENSIS
ANNO 1793

Tatum

1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

Ockel, Andreas

Iurisconsultus rationalis

Hala 1702

Diss. 21#Beibd.5

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10839041-1

VD18 10325204-004